

מערכות שריון

גליון 19-18 • יוני 1968 • סיון תשכ"ח

"יד לשריון" בלטרון

מ"ר כ"ז נ"ד ע

כ"ז
מס' 18-19
מס' פריס: כ-421

מערכות שריון

גליון מס' 19-18, סיון תשכ"ח-יוני 1968

תוכן העניינים

- 2 יזכור לחללי השריון
- 4 לזכרו של גנה סימן-טוב
- 6 מהלומה משורינת נוסח צה"ל 1967 אל"מ ד"ר יהודה ואלך
- 13 נתיבה של עוצבת שריון בסיני אל"מ יששכר
- 20 קרב שריון בשריון בנח"ל אל"מ מרדכי
- 23 הקרב על צומת רפיח מפי לוחמים
- 27 השריון מסייע ללוחמת החי"ר סא"ל יעקב
- 31 הבקעת חרמ"ש בשטח הררי ובנוי סא"ל אהרון
- 36 קרב השריון בעמק דותן אל"מ משה
- 45 קרב השריון בעמק זבדיה אל"מ אורי
- 50 עוצבת שריון בהבקעת המערך הסורי ברמת-הגולן

ע. קצין עריכה: סגן שאול אברמסקי • עיצוב גרפי: יורש

מערכות

בית החוצאה של
צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: אל"מ גרשון ריבלין
 קציני המערכת: סא"ל מ. שריג, סרן ש. גפני
 צוות המערכת: א. גולדברג, ממ"ק א. רובינשטיין
 מרכז המערכת: מ. דרורי
 "מערכות": עורך סא"ל צבי סיני
 עורך משנה רס"נ ל. מרחב
 "מערכות-חימוש": קצין עריכה רס"נ י. להט
 "מערכות-ים": קצין עריכה סרן א. שחף
 "מערכות-פלס": קצין עריכה סא"ל שלמה לב
 "קשר ואלקטרוניקה": קצין עריכה רס"נ מהנדס י. בעל-שם

הודפס באמצעות משרד הבטחון — החוצאה לאור
"הדפוס החדש" בע"מ

זכור להללי השריון

זכור ישראל בגאון ומאזל את שריונאי גיסות הפלדה עני הנפש והפלאי
המעש, ואשי המדחן במערבות נהון ישראל, אשר נסלו על נמותיו חלל.

איך נסלו גבורים!

זכור את השורה הארוכה של אנשי הפלדה אשר שמם יגון לצנח ממוסת של
הקרבה עילאית, לחימה ללא חת ורעות ללא גמול.

זכור ולעד לא נשכח את: נחשוני הסירות, גיבורי צוותות הנקום, מסתערי
החרמ"ש, כפירי החימוש ואריות ההנדסה הקרבית, בני-הרשף שבארמילריה
ועזי הלב שבשירותים, אשר הטילו את עצמם אל מול פני המערבה החזקה —
ומעטים מול רבים שיצחו מנושותיהם את אימת החרם והאכזר.

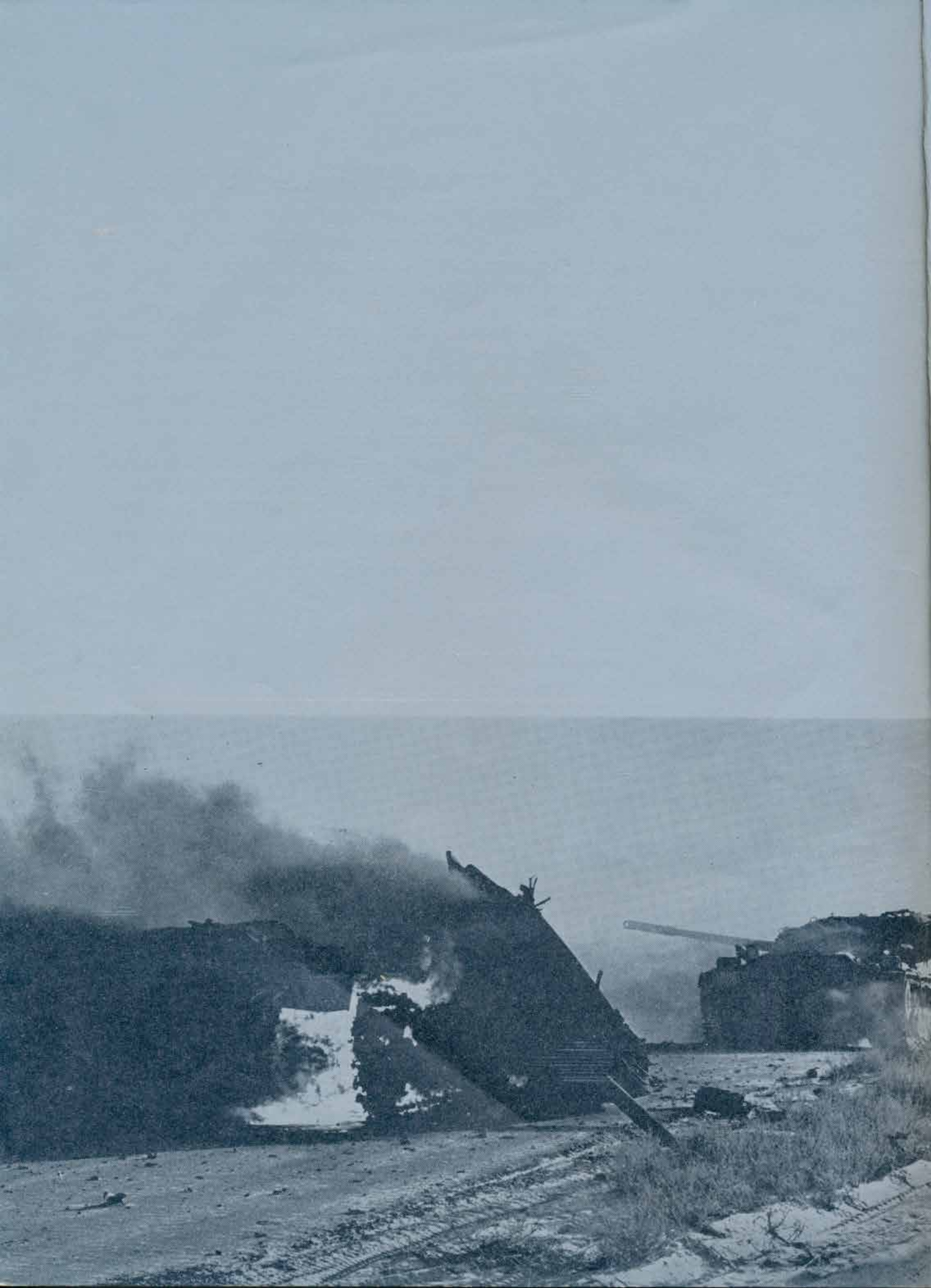
זכור את טובי המפקדים והחיילים בניסות הפלדה אשר הקרו את דמם המהור
בקרבות נועזים ואסוריים שלא נודעו ממותם בתולדות ישראל עקובי הגבורה.
הם היו אגרוף המחץ וזרוע הנצחון במרחבי סיני ושפלת עזה, בחרי יהודה
ושומרון ובדמת הגולן. הם נשאו את מוסר המלחמה, פרצו את מתחמי האויב
בנתיבי האש והדם, נשאו על חרמם ישע וחיים לאדמת מולדת במלחה.

עברו ממוסת ברכ ורעם במערבות תשנ"ג, חמו באויבם שוק על ירך ובהשתערות
בזק הניסו את חרב המערבה על ביתו פנימה.

נחשוט יד אחים אמוצה לאמהות ולאבות, לדעיות, לבנים ולאחיהם, אשר עקרו
את יקריותם על מושב גאולת עם ישראל. בזכות לחימתם ומותם יהיה העם,
ושמותיהם יהיו הקוקים על לבו עד דור אחרון.

נשבענו כי כל מקום וכל קרב בהם ניגר דמם ייתקן לאות ולמוסת בספר
הגבורה של מערכות ישראל לדור דור.

תהי נשמתם צרורה בצרור החיים.

לאות ולעדות בן 18260 טוראי גנה סימן-טוב

גילה גבורה למופת בחרפו נפשו בשדה הקרב בעיראק אל-סוידן ביום ז' חשון תש"ט (9.11.48). וזאת אשר עשה :

בקרב על הכפר עיראק אל-סוידן נפצע 18260 טוראי גנה סימן-טוב קשה בשתי רגליו (שנקטעו אחר כך) על-ידי פגז תותח שפגע בזחל שהוא נהג. כן נפגעו ברגליהם שלושת אנשי הצוות האחרים. הזחל הוצא מן הפעולה ונעצר בשדה הקרב. לאחר שגם זחל שני נפגע בפגז של תותח החלה היחידה לסגת. על-אף מצבו הקשה פתח 18260 טוראי גנה סימן-טוב בחיפוי על הנסוגים בעזרת המקלע שבזחל ועל-ידי כך איפשר ליחידה על פצועיה להגיע עד הזחלים. הוא עצמו נשאר עם הפצועים בתוך הזחל בשדה הקרב במשך 6 שעות. בלי שים לב למצבו הקשה הגיש לחבריו עזרה ראשונה והשקה אותם מים. לאחר נסיונות אחדים עלה בידו להתקשר באמצעות מכשיר הקשר שבזחל עם יחידתו, ולהודיע על מקום המצאו ולבקש עזרה. התנהגות אמיצה זו הצילה את חייו וחיי חבריו.

על מעשה זה ניתן לו אות גבורה – אות ההצטינות הנעלה ביותר אשר לצבא הגנה לישראל.

ד. בן-גוריון,
שר הבטחון

חיים ויצמן,
נשיא מדינת ישראל

הקרית, יום כ' בתמוז התש"ט

סימן טוב גנה, גיבור ישראל, נולד בירושלים, 1924 — נהרג בתאונת-עבודה, 1968.

השריונים
בשנת הימים

מהלומה משורית נוסח צה"ל 1967

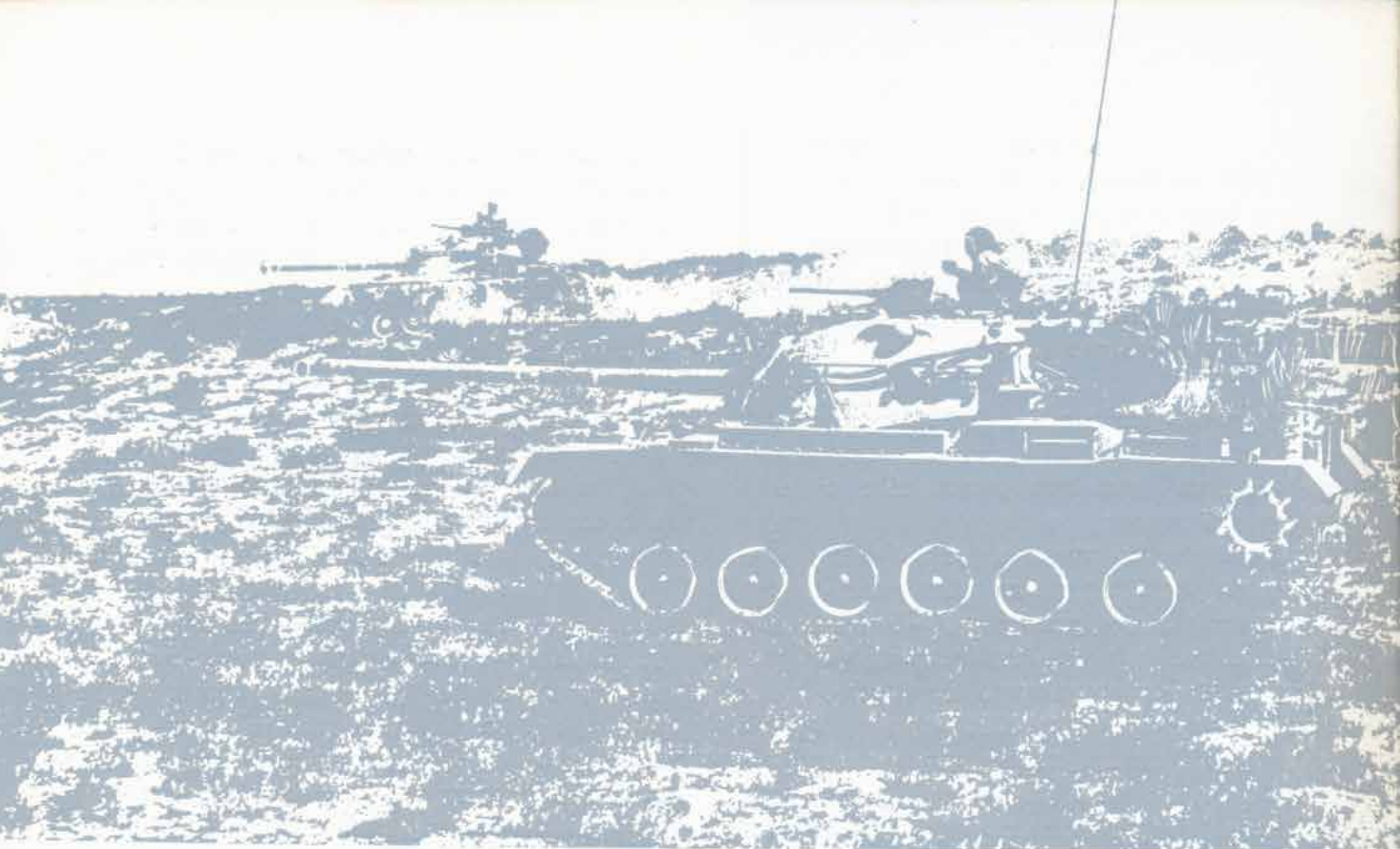
אל"נו ד"ר יהודה ואלך

תורת התפעול של שריון צה"ל

כבר קבע רבי־אלוף יצחק רבין, בדברו על צה"ל כולה, כי "פה ושם נצטרך בוודאי לסגל פרטים מסויימים באימונים למסקנות שתוסקנה מלקח הלחימה. אך כבר עתה ברור לחלוטין, כי בענייני־יסוד הצדיקו את עצמן הדוקטרינות שעליהן הושתתה עבודת צה"ל". במובן זה אין חיל־השריון יוצא־דופן. מאז תום מלחמת הקוממיות וקביעת קוי שביתת־הנשק המזורזים בין מדינת ישראל הצעירה לשכנותיה, היה בין כללי היסוד בתורת־הלחימה של צה"ל הכלל האומר כי אם תיאלץ ישראל להילחם — תועבר המלחמה בהקדם לשטח האויב. אין לה, לבד מחיל־האוויר, חיל העשוי למלא דרישה זו באורח יעיל יותר מאשר חיל־השריון; ואכן, כל אימוניו של החיל יועדו לכך. אין פירושו של דבר, שאין ביכולתו של השריון למלא משימות אחרות; תוכנה זאת היערכותם של כוחות השריון בדרום בתקופת הכוננות מאמצע מאי 1967, ופריסתם בגזרה הירדנית והסורית עד המעבר למתקפה בהן. אולם, בצדק ראו השריונאים בשלב הבלימה וההגנה — אם אכן תכפינה המסיבות שלב זה עליהם — שלב־מעבר בלבד, בו יש ליצור במהירות מקסימלית תנאים שיאפשרו לעבור למתקפה ולהעביר את המלחמה לשטח האויב. עיקרון זה הוגשם במלואו במלחמת ששת הימים, ולבד מהתקפות־גפיל סוריות אחדות בגזרת תל־דן ושאר־ישוב, לא דרכה רגל אויב על אדמת ישראל. חיל־השריון היה חוד־החנית היבשתי בהעברת המלחמה אל מחוץ לגבולות המדינה — בכל החזיתות.

אף־על־פי שכבר חלפו חודשים אחדים מאז התרחשה מלחמת ששת הימים, עדיין מוקדם מדי לנסות לסכמה סיכום מוסמך וממצה. מלאכה זו היא עניין לתהליך ממושך ומסובך, דווקא משום שמשך הלחימה היה קצר וסוער כל־כך. בעמל רב נסתיים זה עתה איסוף החומר העובדתי, ובטרם יינתן לגשת לעריכת החומר הרב שנאסף ולכתיבתו השוטפת, הכרח למיין היטב את העדויות הרבות, לעמתן ולאמתן. אולם בלא לחטוא למהימנותו של המחקר ההיסטורי, ראוי להצביע כבר בשלב זה על שורת מסקנות־ביניים, אשר נכונותן אינה מוטלת עוד בספק ואשר תזכינה בוודאי לביסוס מדעי מלא עם סיום המחקר השלם; ובימת „מערכות־שריון" היא ללא ספק הבימה הנאותה למטרה זו.

אין כוונת סקירה זו לשמש תיאור כרונולוגי של מעללי עוצבות השריון במהלך המלחמה; דבר זה ידוע כבר במידה רבה, ואף יתבלט ביתר שאת בתיאורי המפקדים, שהם עיקרה של חוברת זו. ארשה לעצמי, איפוא, לעמוד כאן על בעיות בולטות אחדות — תוך ניסיון להצביע במידת האפשר על הלקח הנובע מהן.

יחסי הכוחות

הדרום, ואילו בגזרות אחרות הושארו כלים מיושנים יותר. פירוש הדבר הוא כי בגזרות אלו היתה נחיתות שריונו של צה"ל רבה עוד יותר. כללו של דבר — דווקא מחמת נחיתותו הכללית של שריון צה"ל ומחמת הנסיבות הנוספות שהביאו להחרפת נחיתות זו בגזרות מסוימות, מרשימים הישגי צה"ל פי כמה.

עקרון ריכוז הכוח

על-אף הצורך האובייקטיבי בפזור כוח השריון, דבק צה"ל בעקביות בעקרון ריכוז הכוח. דבר זה איננו מובן מאליו כלל ועיקר, ותולדות המלחמה המודרנית רצופות דוגמאות לרוב של קרבות בהם פוזר השריון, כדי לתמוך בהגנה או במתקפה המבוצעות בכוחות בלתי-משוריינים, ובכך קופח כוח-המחץ שלו ובוזבוז ללא תכלית. צה"ל השכיל להימנע ממשגה זה, וזאת — אפילו באותן גזרות בהן הופעלו בשלבים מסויימים כוחות-שריון מעטים לצד כוחות בלתי-משוריינים רבים. ראיה לכך היא ריכוז עוצבות-שריון חזקות בשלוש האוגדות אשר הופעלו בחזית המצרית — אוגדות האלופים טל, יפה ושרון, והפעלת עוצבות-שריון מתכנסות על גב ההר של רמות יהודה והשומרון, וכמו-כן תגבורם המתמיד של כוחות-השריון אשר הופעלו לכיבוש רמת-הגולן, בצד האויב — לעומת זאת — נקטו בדרך הפוכה, והדבר מפליא, שכן היערכותו ההתחלתית של צבא מצרים הצביעה דווקא על מגמת ריכוז השריון ברמה העל-עוצבתית; גם הצבא הסורי דגל תיאורטית בהפעלה

חשיבות השריון בלחימה במרחבי סיני, דהיינו בזירה בה פעל האויב העיקרי, צבא מצרים — כבר נתבררה במערכת סיני של 1956. באותה עת היה השריון חלק קטן בלבד במערך כוחות היבשה של צה"ל, שעדיין היה ברובו צבא חיל-רגלים קונבנציונלי, אולם מבצע "קדש" הבליט את חיוניותו בזירה המדברית. לפיכך ניגש צה"ל במרץ למשימת הגברת עוצמתו של חיל-השריון, ואכן — במשך אחת-עשרה השנים שחלפו מאז הוקמו עוצבות-שריון חדשות, נרכשו כלים חדשים ושופרו כלים ישנים. אך אין זה סוד, כי מן הבחינה הכמותית ומבחינת איכות החימוש כאחת היה חיל השריון של צה"ל נחות מחילות אויבו. אמר הרמטכ"ל במסיבת-עיתונאים שנערכה בעיצומה של המלחמה, ב-7 ביוני 1967 — "כידוע לא גילינו ברבים מעולם — וגם לא נגלה — מהו בדיוק גודל כוחו של צה"ל; לפני תחילתה של מלחמה זאת נודמן לי לקרוא כאילו ברשותנו בין שש מאות לשמונה מאות טנקים. אם מישוה בנה על כך, הוא עשה טעות". אולם על-אף טעות מודיעינית זאת עומדת בעינה העובדה, שצה"ל היה נחות מצבאות אויבו משתי הבחינות הנזכרות. זאת ועוד: על ידי ארגון מתואם יכלו צבאות האויב להפעיל את כוחותיהם, ובעיקר את כוחות השריון, באורח ממוקד מן הצפון, מן המרכז ומן הדרום לעבר מרכז מדינת ישראל, ואילו צה"ל נאלץ — מאותה סיבה עצמה — לפזר את שריונו לגזרות אחדות. יתרה מזו: מאחר שבתכנית המבצעית הישראלית ניתנה קדימות לחזית המצרית, כדי להכות תחילה את החוליה החזקה בשרשרת האויבים, רוכזו כלי-השריון המעולים יותר בחזית

החזיתות הערביות לאורך הגבול עם ישראל המשיך
 כו לבלום את ההתקפות הישראליות, ועברו לאחר מכן
 מחצב של התגוננות להתקפה.
 ביבשה המשיכו כוחות השריון והטנקים הערביים
 להיערך בצורת טבעת, כדי לשחק את תנועות האויב
 וכדי להלוס בו מהלומה ניצחת.

הפעולה בין עוצבות ויחידות סדירות לבין אחיותיהן בשירות
 המילואים.

בתחום גיהוג הגייסות הביא שריון צה"ל לקיצוניות
 מופלגת את עיקרון הגיהוג של "המפקדים בחזית", אשר
 ביטויו הבולט — בקריאת הפיקוד "אחרי!". דרגי הפיקוד
 הגבוהים ביותר נמצאו בשדה הקרב ממש, ושאו מידע
 מתצפית אישית — דבר שאיפשר להם גם להשפיע באורח
 מיידי וישר על מהלך הקרב. ראייה לכך משמשים המפקדים
 הרבים — בהם מפ"ים, מג"דים ומח"טים — שבין הנפגעים.
 אין פלא, כי צבא המונהג כך מגיב באורח מהיר ונמרץ
 יותר על תהפוכות הקרב, מאשר צבא אשר מפקדיו שרויים
 בעורף והמידע זורם אליהם בצינורות הקשר מן החזית
 למפקדות, ובאותה דרך מוצאות אף הפקודות. בקרב השריון
 המהיר והנייד משתנה המצב, על-פירוב, תוך-כדי חילופי-
 תקשורת ארוכים אלה.

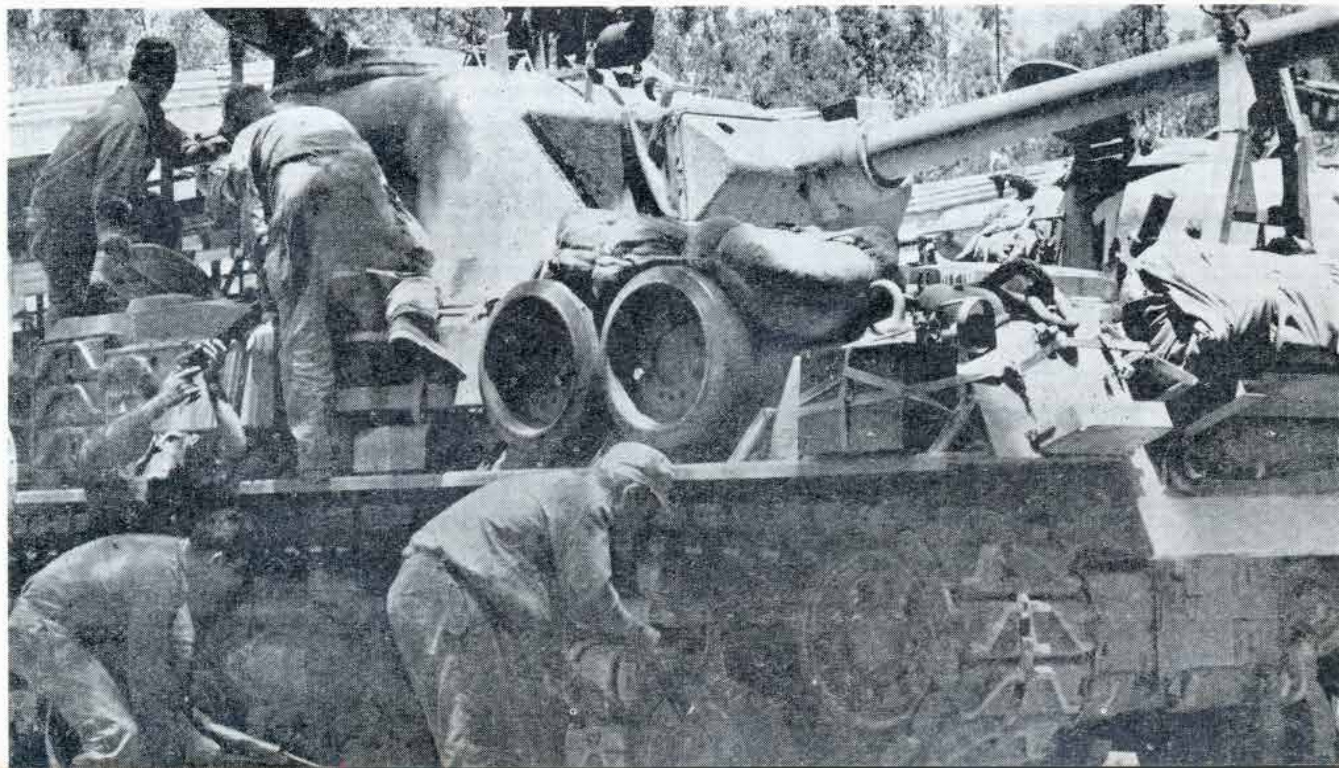
לכל האמור עד כה נוספים מימדים חדשים, אם נביא
 בחשבון כי אף שאין מלחמתנו אלא אפיזודה צדדית, כביכול,
 בכלל המאורעות העולמיים, שכן התנהלה בין צבאות קטנים-
 יחסית של מדינות קטנות-יחסית, מכל מקום אירעו בה
 התנגשויות השריון רבות-ההיקף ביותר בתולדות המלחמות.
 אין ספק כי סך-כל הכוחות שהתנגשו אלה באלה במדבר סיני
 ביוני 1967, עלה על סך-כל כוחות השריון שנלחמו זה
 בזה במערכה בודדת כל-שהיא במדבר-המערבי ובצפון-

מרוכות של שריונו, כפי שמלמד השם "כוח-ההלם", אשר
 בו כונה עיקר כוח-השריון המקובץ של צבא זה. לא ייפלא,
 איפוא, כי אגרופי-הפלדה של צה"ל גברו, לאור האמור, על
 כל ניסיון התנגדות לתכתיביו.

נושר התפעול

עליונות השריון של צה"ל, על-אף נחיתותם החלקית של
 כליו, נבעה מתורת-תפעול נכונה ומרמת-אימון גבוהה של
 חייליו ומפקדיו, לרבות אנשי-המילואים לדרגותיהם. אחת
 המשימות המוטלות עדיין על חיל-השריון, יחד עם יתר
 חילות צה"ל, היא בדיקה-מחדש של ספרות ההדרכה, לאור
 המבחן האכזר של מציאות המלחמה ותוצאותיה. מכל מקום,
 כבר עתה ניתן לומר כי עיקרי תורת ההדרכה והתפעול
 אכן עמדו במבחן.

מעל לכל נכון הדבר בקשר לרמת התותחנות
 של השריון. בתחום זה הושגו הישגים מרשימים, אף מעל
 למקובל בדרך-כלל בצבאות אחרים, החל בדיוק-הקליעה
 לטווחים רחוקים בירי אגב תנועה, ואף באותם מקרים בהם
 נתקלו כלים בעלי תכונות טכניות ובליסטיות נחותות בכלים
 בעלי תכונות מעולות משלהם — הצליחו כלינו לגבור עליהם,
 אם כי לא בלא אבידות לכוחנו. הישגים אלה, שהם פרי
 הדרכה ואימון נכונים, נתבססו וגובשו באורח מעשי —
 מחוץ לשדה האימונים והמטווחים — בתקריות לאורך הגבול
 הסורי, שהיו נחלת השנים שקדמו למלחמת ששת הימים.
 אך הלכה המעודד ביותר באשר לשיטת ההדרכה טמון
 בעובדה שצוותי המילואים לא נפלו ברמתם מן הצוותים
 הסדירים. בעניין זה היה משום תועלת לא-מבוטלת בתקופת
 ההמתנה הכפויה מאמצע מאי ועד 5 ביוני. תקופה זו היא
 שסיפקה לחיילי המילואים את ההזדמנות לשוב ולרענן
 את ידיעותיהם המקצועיות, שאולי גשתכחו מאז תקופת-
 האימונים האחרונה, ואכן, עובדה היא: לא היה הבדל ברמת

התקדמות דרגי האספקה והתחזוקה. כפי שאירע נעו דרגים אלה לאור היום, ואף במכונס, באין עליהם אימת חיל-האוויר העיון. בתנאים אחרים הכרח היה לקדם דרגים אלה במשך שעות החשיכה בלבד, ואלו היו מעטות ביותר בחודש יוני; כן צריך היה לפרוס אותם פריסה רחבה בהרבה מזו אשר ננקטה למעשה; ובוודאי היה צורך לתכנן גם מתן הגנה נגד-מטוסים בשעת תנועתם ותנוחתם.

חיל-האוויר של צה"ל סיפק גם סיוע התקפי; סיוע זה היה יעיל ביותר בעומק זירת הקרב, אך עורר בעיות רבות יותר כאשר נדרש — או ניתן — בסמוך לכוחות הנלחמים אלה באלה. סוגיה אחרונה זו מצריכה, ללא ספק, עיון נוסף מן הבחינה התורתית ומן הבחינה הטכנית.

„קצב שריון“ ו„אורך הנשימה“

כבר במבצע „קדש“ בלט הקצב הנמרץ של התקדמות עוצבות השריון, אשר חרג בהרבה מעבר לגורמות המקובלות בצבאות העולם. מאז ואילך קבע חיל-השריון לעצמו סטנדרטים גבוהים, בדומה לאלה שהושגו ב„קדש“. בתמרונים של ימי-ההרגיעה אפשר היה לבחון ממדים אלה, אך ברור היה כי הסייגים היחידים שאפשר להטילם על תנועת הגייסות המתמרנים הם סייגים אובייקטיביים, הנובעים מבעיות טכניות ומבעיות של עבירות-הקרקע — מזה, וסייגים שרירותיים, שהוטלו על-ידי מנהלת התרגיל ומנגנון הבקרה והשפיטה — מזה. לכל אלה חסר היה אותן נעלם גדול של פעולת האויב. במציאות מלחמת ששת הימים קויימו הסטנדרטים — ואף נקבעו שיאים חדשים. דוגמא מאלפת לכך ניתנה על-ידי תנועת עוצבתו של אל"מ שמואל לעבר אל-ערש, ותנועת כוח-המשימה המשוריין על הציר הצפוני לעבר תעלת סואץ.

בד בבד עם קביעת הסטנדרטים של קצב התקדמות השריון, עולה השאלה מהו „אורך-נשימתן“ של עוצבות משורינות. גם בתחום זה הסקנו לקח ממבצע „קדש“; אולם קשה היה הרבה יותר לבחון נקודה זו בתמרונים של ימי רגיעה, הואיל ואין כל אפשרות ליצור בתרגילים אותו מתח נפשי המתלוו למלחמה הממשית, והמכביד ביותר על הלוחמים. גם בתחום זה עברו השריונאים את כל המצופה, ומסעו הרצוף של כוח אברהם מעוצבתו של ישנה הוא אך דוגמא אחת מני רבות ליכולתן של יחידות השריון. אף-על-פי-כן, אין להתעלם מכך שגם הפעם בוצעה הלחימה בתנאים מיוחדים, ועל כן ראוי להקדיש לנקודה זו עיון נוסף; שכן דווקא מסיפוריהם המאלפים של אנשי אברהם מזדקרת בכל חריפותה השאלה מה היה כושר לחימתם של החיילים

בגדאד 8/6 — 13.00

סוכנות רויטר מוסרת מתל-אביב כי שלטונות ישראל הודו בכך שהכוחות המצריים ניפצו את הכוחות הישראליים באזורים שממערב לסיני, גרמו להם אבידות חמורות ביותר והפסיקו לחלוטין את התקדמותם באותה חזית.

הציונים הודו כי הכוחות הערביים השתמשו בטנקים ובמטוסים נגד הכוחות הישראליים, לשם השמדתם.

אפריקה בשנים 1940-1943, דומני כי רק בשני מקרים הופעלו בעבר כוחות-שריון בהיקף מספרי גדול יותר: האחד — בקרב קורסק שבחזית הרוסית-גרמנית, בקיץ 1943, והאחר — בהפעלת קבוצת-ארמיות משורינת רוסית במנצ'וריה נגד יפן, בשלהי מלחמת-העולם השנייה. ייחוד היסטורי זה מעיד בוודאי על כושרם של צה"ל ומפקדותיו בתפעול גייסות משורינות.

יתרונות העליונות האווירית

להשגת העליונות האווירית מעל זירת הקרבות על-ידי חיל-האוויר של צה"ל, בשעות הראשונות של המלחמה, נודעה השפעה רבה על אורח-לחימתן של עוצבות-השריון ועל קצב-פעולתן. אין פירוש הדבר ששריון צה"ל לא היה נלחם בלעדי עליונות אווירית זו. עובדה היא שכאשר יצאה אוגדת האלוף טל להבקעה בגזרת חאן-יונס — רפיח, לא ידעו גייסותיו עדיין כי צה"ל השיג עליונות אווירית; יתרה מזו — גם הגייסות המצריים אשר מולם לא ידעו זאת, ולפיכך לא הושפעה לחימתם מכך. זאת ועוד: למעשה החלה מתקפתה של אוגדת טל סמוך מאד לפתיחת המערכה האווירית, והתוצאה עדיין היתה מוטלת על כף-המאזניים. אך, כאמור, כשהושגה העליונות האווירית מעל לשדה המע"ר רכה והדבר נתברר בוודאות — הקלה עובדה זו בהרבה על פעולת השריון. אין כל ספק כי קצב ההתקדמות היה מואט, לוא היו שדרות השריון חשופות להתקפות מטוסי האויב; בעיקר היה דבר זה נותן את חותמו על

לוא נמשכה המערכה עוד ימים אחדים; מי יערוב לנו כי תמיד תהא הלחימה מהירה וקצרה? אף שמצב זה הוא הרצוי ביותר, יש להתכונן גם למצבים גרועים מזה.

נטילת היוזמה וקיומה

ההיסטוריה הצבאית מלמדת כי יתרון רב נודע לאותו צד המצליח ליטול לידי את היוזמה — שכן בכך עולה בידו להכתיב ליריבו את אורח הלחימה ומהלכיה. ההיסטוריה הצבאית מלמדת גם, כי תמיד קל להמשיך ולקיים את היוזמה בידך. יש ומצליח האויב להתאושש מן ההלם הראשוני, ואגב ניצול העובדה שיריבו מתרחק מבסיסי האספקה והתחזוקה שלו, בעוד אשר הוא עצמו, הצד שהופתע תחילה, מקצר את קויו — עולה בידו להפוך את הקערה על פיה, והנרדף הופך לפתע לרודף ואילו מי שהיה עד כה הרודף — נעשה נרדף. חיזיון מעין זה התחולל חליפות בקרבות-השריון של המדבר המערבי בשנים 1940—1942. רק כאשר עלה בידו בעלות-הברית, לאחר קרב אל-עלמיין, לקיים בידיהן ברציפות את היוזמה — ובעיקר את היוזמה המבצעית והאסטרטגית — נשארה בידיהן ההכרעה במערכה.

במלחמת ששת הימים עלה בידי צה"ל ליטול לידי את היוזמה מרגע שחפץ בה — ולקיימה עד תום המלחמה. בחזית הדרום התבטאה יוזמתו ההתחלתית של צה"ל בשלושה אופנים שונים: מייד עם תחילת הלחימה הבקיעה אוגדת טל את המערך המצרי בגזרת חא'ריונס — רפיח, ופנתה לעבר רצועת עזה מזה — ולעבר אל-ערש מזה, בכך נופצה אחת מגקודות-המשען העיקריות של המערך המצרי הקדמי. הבקעה זו בוצעה כולה על-ידי כוחות משוריינים ועוצבת-הצנחנים של רפול, רכובה על זחל"מים.

גקודת-משען חיונית שניה חוסלה על-ידי התקפה יוזמה ומתואמת היטב של אוגדת שרון על מערך אוס-כתף, התקפה זו היא דוגמא קלאסית להתקפה יוזמה על מערך מבוצר.

המבוצעת בידי כוח רב-חילי ונוטלים בה חלק כוחות-שריון, חיל-הרגלים, ארטילריה, הנדסה וצנחנים. בהתקפה זו מילאה עוצבת-השריון של מוטקה תפקיד מכריע — ריתוק מערך האויב בשלב הראשון, שיתוק מקורות-האש שטוחת-המסלול בתוך המערך באש מדויקת, כיתור המערך ובידודו. בשלב השני פעל השריון בעומק המערך, לשם חיסול סופי של שריון האויב שבתוכו ושל אותה ארטילריה שעדיין לא שותקה על-ידי הנחת הצנחנים — וזאת, לאחר שגבר חיל-הרגלים על חפרות ההגנה ואילו חיל-ההנדסה הכין פרצות בשדות-המוקשים. מערכו הקדמי של האויב נופץ סופית עם חדירת עוצבת-השריון של ישכה מאוגדת יפה לעבר ביר-לחפאן. עקירת שני צדי המערך — רפיח ואוס-כתף — מזה, והופעת שריון מכיוון בלתי-צפוי — מזה, מוטטו כליל את המערך המצרי. יוזמת צה"ל קויימה ונשתמרה גם בהמשך, וזאת — אך ורק על-ידי כוחות השריון. גקודות-המוקד העיקריות בתהליך זה היו: הבקעת מערכו שיתוף-חיזיון ואל-ג'ראדי וכיבוש מהיר של אל-ערש על-ידי עוצבת שמואל; תנועה מהירה של כוח-המשימה המיוחד של ישראל על ציר-החוף לעבר התעלה; קרב ביר-לחפאן בשיתוף עוצבות-שריון משתי האוגדות, זו של טל וזו של יפה; קרב-השריון של עוצבת ישכה בג'בל-ליבני; תנועתו המהירה של כוח אברהם מעוצבת ישכה לפתח המיתלה, וחסמת מעבר זה; הקרב של שריוני שמואל, אודי ומנחם עם השריון המצרי במרחב ביר-לחפאן; קרב השריון בנח"ל בו נטלו חלק עוצבת מוטקה וכן חלקים של עוצבה משוריינת נוספת, בפיקוד סגן-המפקד מוטקה ב'.

פעמיים ניסה האויב ליטול את היוזמה, היה זה כאשר ניסה לחסום את התקדמות כוח-המשימה של ישראל בדרכו לקנטרה, וכאשר הנחת התקפת-שריון על חניון-לילה של עוצבת מנחם בואכה איסמעיליה; אולם היו אלה פרפורי-גסיסה בלבד, שלא היה בכוחם להטות את כף-המאזניים לטובת צבא מצרים.

את קצב ההתקדמות ועומק החדירה, והוא אשר שם לאל כל היערכות מחדשת של האויב. גם הגיעם של כוחות אלברט, משה ואורי, נתן תנופה למערכה הקצרה — אך המוחצת — נגד צבא סוריה.

ייחודם של מבצעים אלה טמון בכך שבהם יצרו כוחות־שריון בקצב מסחרר עובדות חדשות בשדה־הקרב, ומנעו מן האויב ומפקדיו להעריך את המצב באורח שקול ולקבל החלטות בהתאם למציאות. עובדות חדשות גוצרו לבקרים, וכוחות־השריון של צה"ל לא נרתעו כלל מן העובדה, שלא אחת היו אגפיהם בסכנה, עורפם נותק ואף נשקפה להם סכנת־כיתור. על־פי מיטב המסורת השריונאית הבינו, כי גורל המערכה תלוי בקצב התקדמותם ובאיומם על עורף האויב. בהתמוטט עורף זה, תיפתר מאליה בעיית האגפים והעורף הנמצאים בסכנה. דוגמא למהלכים כאלה יש בתנור עתה המהירה של עוצבת שמואל מרפיח לאל־עריש. שלוש פעמים צריך היה להבקיע את מערכי האויב בשיח־חוויד ואל־ג'ראדי, משום שכוחותיו המסתערים קדימה לא ביזבו זמן כלשהו על טיהור המערכים, כדי שלא לקפח את תנופת ההתקדמות ולהפחית ממנה. הופעתו המוקדמת של שמואל באל־עריש היתה, איפוא, בבחינת הפתעה מוחלטת. כך נהגו גם אורי ב' ברמאללה, משה בג'נין, ואורי בשכט. בעוד האויב מצפה בוודאי להתקדמות שיטתית ואטית, מעין מאבק על קרהגנה לאחר קרהגנה, דהרו שריונאי ישנה באוגדת יפה היישר אל פתח המיתלה — ובתוך מרחב שעדיין שרץ כוחות־אויב עדיפים חסמו, על־ידי כוחו של אברהם, את יציאת כוחות האויב משדה־הקרב לעבר התעלה הגואלת.

היוזמה הושגה וקויימה, כפי שתואר לעיל, גם בעובדה הפשוטה שבין צה"ל לאויביו אין זהות בהערכת השטח לגבי עבירות השריון. כבר הזכרנו את תנועת עוצבתו של ישנה לעבר ביר־לחפאן. אך בוודאי היה האויב מופתע לא מעט מהופעת שריוני צה"ל בהרי יהודה והשומרון ועל רמת־הגולן, במקומות בהם לא ציפה לבואם כלל.

יהא זה בניגוד לרוח היסודיות המפעמת בחיל־השריון, אם נעלים עין מבעיות אחדות שנתעוררו בעקבות מלחמת ששת הימים. אין ספק כי בעיות אלו מצריכות ליבון מעמיק ויסודי, וזאת גם בשל כך שכנראה אי־אפשר היה לעמוד על מהותן והיקפן בשעת האימונים והדיונים התורתיים בתקופת הרגיעה. על אחדים מן הנושאים הללו כבר רמזנו בתוך סקירתנו זו. אולם שניים מהם ראויים להיזכר כאן במיוחד.

ארגון לשחרור פלסטין 8/6 06.30

סוכנות־הידיעות האלג'ירית מוסרת כי כוחות עיראק, אלג'יריה, מרוקו, תוניסיה, סעודיה וסודאן טרם נכנסו למערכה. כמו־כן לא השתמשה מצרים עדיין במרבית כוחותיה במערכה בסני.

הסוכנות מוסיפה, כי הכוחות הערביים החלו בתכנית־הגנה להכרת כוחו של האויב, ועתה מבצעים הם התקפת־נגד.

הודעה מטעם הפיקוד העליון של הכוחות המזוינים: כוחות־השריון שלנו חדרו אל תוך שטחי ישראל לאחר קרבות מרים שהתנהלו הערב, וזאת — לאחר שהצליחו לחסל התקפה ישראלית על איזור כונת־ילה. בהתקפה זו הפעיל האויב חטיבת־ח"ר ומספר רב של טנקים.

כוחותינו נטלו לידיהם את היוזמה, לאחר שנשברו את התקפת האויב וחדרו לשטח הכבוש של פלסטין בפרצם את עמדות־האויב שם.

אחר־הצהריים ביצע האויב התקפה על איזור „אום כוטב", וכאשר החלה ההתקפה להיתקל בהתנגדות מצדנו, ניסה האויב לתגבר את כוחותיו על־ידי העברת כוחות בהליקופטרים. כוחות אלה הושמדו כליל.

אולם לא רק בשטחי סיני, שהם שטחים אידיאליים ללוחמת שריון, אלא גם בשטחים ההרריים המבותרים של יהודה והשומרון מילא השריון תפקיד מכריע בהשגת היוזמה ובקיומה. מאז ומתמיד ברור היה כי גורלה הצבאי של ירושלים יוכרע על גבההר, בין צפון ירושלים לרמאללה, ואכן, עוצבת אורי ב' השתלטה במהירות גדולה על שטח חיוני זה. הקצה הצפוני של גב ההר נכבש אף הוא, על־ידי עוצבות השריון של משה ואורי. תנועתן המהירה של עוצבות אלה לעבר שכם מצפון ומדרום; כיבוש שכם על־ידי שריוני אורי; ירידתן של עוצבות משה ואורי ב' לבקעת הירדן, אל גשר דאמיה וליריחו — כל אלה חתמו את גורל צבאה של ירדן, שפרט למהלכי־הפתיחה — כיבוש ארמון הנציב בירושלים, הפגזת ירושלים ושדות־התעופה בשפלה ובעמק יזרעאל ותל־אביב — שוב לא עלה בידו ליטול לידינו את היוזמה, והוא נכנע לחלוטין לתכתיבי עוצבות־השריון של צה"ל.

קהיר 8/6 10.35

הכוחות הערביים המנצחים בסני גורמים אבידות לטנקי האויב.

הכוחות הסוריים האמיצים מטהרים את האדמה הגזולה מישובי האויב בירושלים. הפדאינים הערביים מחבלים בדרכי התחבורה של האויב מאחורי הקוים. צבאות־ערב המאוחדים הופכים את אדמת האויב לשלהבת־אש.

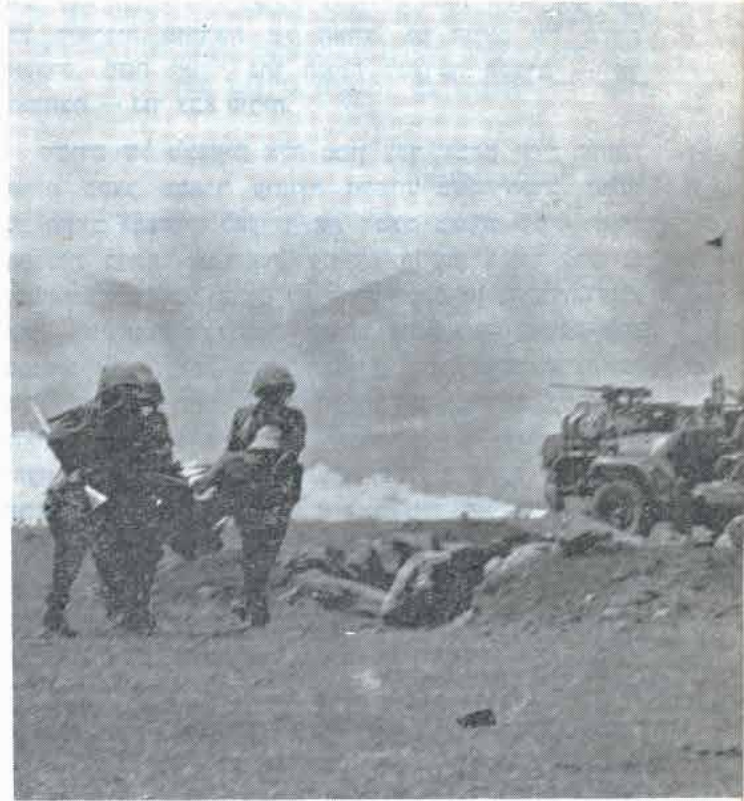
צבאותינו מלמדים את האויב בכל החזיתות לקח וגורמים לו תבוסה.

מפליא עוד יותר, שגם ברמת־הגולן המסולעת והמבוצרת היטב, נוסח קו מאזינן, הוכתב קצב הלחימה על־ידי שריונו של צה"ל. היו קטעים בהם הובקע המערך הסורי על קצה המתלול — כפי שאפשר היה לצפות מראש — על־ידי יחידות חיל־רגלים; אך היו גם קטעים באותו מערך ממש, בהם הבקיע השריון בכוחות עצמו. אין כל ספק כי לאחר שהובקע קצהו הקדמי של מערך האויב, קבע השריון בלבד

סיכום

הישגי חיל-השריון במלחמת ששת הימים היו מרשימים. כל המשימות שהוטלו על עוצ-בותיו — בוצעו במלואן, ובמרבית המקרים אף מעל למשוער. אולם, אין זה מאופיינים של השריונאים לנוח על זרי-הדפנה, ואפילו ביקשו זאת — לא יכלו לעשות כן, כי עתה מוטל עליהם להחזיר את ציודם המסובך לתקינותו, כדי שיהא נכון לכל מבחן חדש, לכשיידרש. אך הדינמיות האופיינית לחיל, מעוררת אותו לחיפוש פתרונות חדשים לבעיות שנתעוררו. גם העובדה שחלק מכליו המיושנים, אף כי עדיין עמדו במבחן במלחמת ששת הימים, לא יצלחו עוד למבחני העתיד, מעוררת את הדחף לחיפוש פתרונות חדשים (ואין להתעלם אף מכך שעובדות מדיניות חדשות, שגם הן תולדה של מלחמת ששת הימים, משפיעות אף הן).

מלאכת הפקת הלקחים מצויה עדיין בעי-צומה. אם ימצוה עד תומה, ודאי תימצאנה תשובות נכונות לכל השאלות, ואף בעתיד ימלא חיל-השריון את יעודו כחוד-החנית וכאגרוף-המחץ של כוחות היבשה בצה"ל.

הפעלת חיל-הרגלים המשוריין

אם כי במסגרת חיל-השריון מצויות לא-מעט יחידות חיל-רגלים משוריין, ואף-על-פי שקיימת תורת-הפעול לגבי יחידות אלו, נמצא להן שימוש מועט בלבד בפועל במציאות מלחמת ששת הימים. את הסיבות לכך (תורתיות, טכניות או שמא פסיכולוגיות) בוודאי יהיה צורך לחשוף, בראש-וראשונה; לאחר מכן תידרש מציאת פתרון לבעיה (תורתית, ארגונית, או טכנית, ואולי אף שילוב כל הגורמים הללו או מקצתם).

נתיבה של עוצבת שריון בסיני

מאת אל"ם יששכר

השדרה הראשונה נעה כמתוכנן, וחיסלה בדרכה חוליות סירי-מדברי אחדות של האויב, ובכלל זה — שתי נושאות גייסות משוריניות.

הפיצול הדרומי נכשל, כיוון שלא נמצא לו מוצא. הכוח שנתפצל שם חזר על עקביו, הצטרף לכוחות שעל הציר המקורי המוביל לצומת ביר-לחפאן.

בשעה 14.00 בקירוב, נוצר המגע עם המוצב החוסם בחרדין. במוצב זה אותרה פלוגת-רגלים מוגברת בתור תחים נגד-טנקים ובמרגמות.

כוח אברהם נפרש להתקפה בחיפוי ארטילרי, שהיא משימה קשה לביצוע בתנאי-קרקע של דיונות גבוהות. סמוך לשעה 15.00 חוסל המוצב. לכוחותינו לא היו נפגעים, אך שלושה טנקים נתקעו בדיונות וקשה היה לחלצם. לפיכך נעזבו טנקים אלה בשטח, על צוותיהם. עליהם נוסף טנק אחד שעלה על מוקש לפני הגיעו למוצב עצמו.

שורת דרקוני-בטון, שחסמה את הוואדי, נפרצה — והכוח הגיע אל פתח הוואדי, המצטלב עם כביש ביר-לחפאן-אבו-עגילה. השעה היתה ארבע אחרי-צהריים בקירוב.

מן האוגדה נתקבלה הפקודה לעצור את ההתקדמות, ולח-סום באש כל תנועה על ציר-הכביש. חבר זה בוצע ביעילות,

פקודת "סדין אדום", אשר משמעה — פתיחת מכשירי הקשר לקראת תנועה לתחילת המבצע, ניתנה ב-5 ביוני, סמוך לשעה 08.15. יחידת-הנדסה אוגדתית בחיפוי יחידת-סיוור עוצבתית מוגברת בטנקים, פרצה את שדה-המוקשים שעל הגבול, על כביש ניצנה-רפיח, ללא התנגדות-אויב. בשעה 09.10 עברה יחידת-הסיוור את הגבול, ובעקבותיה — יתר כוחות העוצבה.

העוצבה נעה בשתי שדרות. האחת: צוות-סיוור, שאחריו כוח-הטנקים של אברהם, יחידות-הנדסה, התותחים המתניידים ומפקדת העוצבה. שדרה זו פנתה שמאלה, לכיוון צומת ביר-לחפאן, בו עתידה היתה להתפצל לשני נתיבים מקבילים בין צמות הדיונות.

השדרה השנייה כללה צוות-סיוור, שאחריו כוח-הטנקים של גדליה וכוח-חרמ"ש. הוטל עליה להמשיך צפונה, על ציר הכביש ניצנה-רפיח, כי להתחבר אחרי-כך לשדרה הראשונה. ההנחה היתה כי הפעולה בציר זה תהא קלה יותר מן הפעולה בחלקו הראשון של הציר המוביל לצומת ביר-לחפאן, ולפיכך תתקדם שדרה זאת מהר יותר. לאחר הביצוע נסתבר כי לא כן היו פני הדברים.

— השדרה השנייה, זו שפנתה צפונה, נתקלה בטנקים בודדים — שבעה בקירוב — ובכלי-רכב אחדים שנמלטו צפונה, לעבר רפיח. לא נוצר מגע-אש של ממש.

מכוניות-אויב אחדות עלו באש על הכביש, מייד עם הופעתן.

בסמוך לשעה 17.30 באותו יום ראשון למלחמה, נתקבלה ההוראה לכבוש את הגבעה החולשת על הצומת שלרגלי ביר-לחפאן. גבעה זו, שעליה תחנת-מכ"מ, הוחזקה בידי כוח בסדר-גודל של פלוגה, מוגבר בתותחים נגד-טנקים, ובעיקר — נגד-מטוסים.

ב-16.30 נכבשה גבעת-המכ"מ, וכוח-הטנקים של אברהם שלט על הצומת; ואולם הגבעה הופגזה מייד באש-ארטיל-ריה מביר-לחפאן ובאש נגד-טנקים ונגד-מטוסים ממוצבי ביר-לחפאן הדרומיים, שנמצאו בטווח 1.200—1.800 מטרים מן הטנקים של הכוח.

מפקד הכוח — סאל אברהם:

„לאיזור ביר-לחפאן הגענו בשעה 17.00 לערך. במשך היום צלחנו שדה-מוקשים בקרבת הגבול, בנתיב אותו פילטו לפנינו אנשי חיל-ההנדסה, ולאחר-מכן חצינו את איזור הדיונות. בדרךנו השמדנו נגמ"שים אחדים, וכן כבשנו מוצב פלוגתי מבוצר, אשר היה מוגן, עליידי מחסום שיני-דקרון וכלל גם תותח-סיני. בביר-לחפאן ראינו תחנת-מכ"מ, אשר סביבה פרוסים היו תותח-סיני, המכ"ם כבר הותקף קודם-לכן, עליידי חיל-האוויר. הסתערנו על התחנה, כבשנו והעלינו אותה באש; היא בערה כל הלילה, ושימשה לנו נקודת-ציון להתמצאות בשטח. עם תחילת הערב, ולאחר-מכן במשך הלילה, שמענו רעש טנקים הנעים מביר-לחפאן דרומה. על-פי אורות-הרכב זיהינו שיירה ענקית, הבאה מכיוון ג'בל-ליבני; שיירה זו והתה מאוחר יותר ככוח שכלל שתי חטיבות מסוריות, ואשר נע לעבר אל-עריש. בשעה 20.00 קיבלנו פקודה לחסום את ציר הכביש, על-מנת למנוע מן האויב העולה מג'בל-ליבני לעבור בו. כאשר קרבה אלינו השיירה התפרס הכוח כולו מול הכביש עליו נעה — ופתח עליה באש, עד אז נסעה השיירה באורות מלאים, אך משפתחו עליה באש כיבו מייד את האורות. לא היו ברשותנו אמצעי-תאורה, ולפיכך כיוונו את יריותינו לאור שהפיצו הטנקים והמסאיות המצריים הפגועים.

אחד המ"פים אילן, נמצא עתה באגף השמאלי, לפני כל היתר. הוא החל בתנועה לעבר האויב, על-מנת לחסום את רכב האויב בתנועתו. אילן רצה לאתר בדיוק מי חירום ומאין הם יורים, ולשם כך הפעיל זרקור. אור-הזרקור משך אליו את האש, והמצרים חיסלו אותו מייד. אילן נפגע ישירות בטנק שלו, ונהרג במקום. חילופי-היריות נמשכו במשך כל הלילה, ולקראת שחר, בשעה שלוש לערך, הזוית את כל הכוחות אחרונים, על-מנת להיכנס לעמדות-יום. השארתי את המ"פים בעמדות-תצפית, ואילו כל שאר הכוח נמצא בעמדות-המתנה, מצפים לראות מה יתגלה לפנינו בהאיר היום.

סרן גיא:

„אפתח בסיפור הקרב ליד ביר-לחפאן. היה זה היום הראשון ללחימה. משיטתנו אותו ערב היתה לחסום בשני הכיוונים ציר תנועה המוליך לעבר אל-עריש וממנה. שיירות עצומות של רכב אשר לא יכולנו לזהותן לסוגיו השונים, נעו על פני הכביש, עליו ירינו בלילה. הצלחנו לפגוע בטנקים מצריים אחדים — ולהציתם. גם אנו ספגנו מנת-אש מן הטנקים המצריים וכן נמצאנו כל העת תחת הפגזה ארטילרית, שבאה ממוצב ביר-לחפאן, וכנראה גם ממוצבים אחרים בסביבה. תמונת-המצב היתה מעורפלת למדי; כוחותינו סופגים מנות-אש מלפנים, ויורים למטרות לא-ברורות לחלוטין, הנעות על הכביש. בתוך אי-בהירות זאת היה דבר אחד ברור לחלוטין — כמויות-הנשק של האויב היו עצומות.

מרבית הטנקים של הכוח התארגנו על גבעה זו, ואילו מיעוט הטנקים, וכן יתר חלקי הכוח, הושארו על השטח הגבוה, החולש על ציר הכביש מצפון לפתח ואדי חרירין. בינתיים הגיעו התותחים המתנייעים, הנחיתו אש ארטילרית על מוצביה הדרומיים של ביר-לחפאן (שכן הצפוניים נמצאו מחוץ לטווח). כן הגיע כוח-הטנקים של פדליה, אשר נשלח לתפוס את השטח דרומית לפתח הוואדי — לכיוון אבר-עגיליה. בתוך הוואדי התרכזה כל כבודת העוצבה.

בקרב-האש על גבעת הצומת נפגע ונהרג סגן אילן יקואל, מפקד כוח-המשנה המוביל. בהמשך הערב, פתחה האש הארטילרית והפכה טורדנית — ותו לא. בסמוך לשעה 23.00 הגיע סגן-מפקד האוגדה, והוא נטל עמו את כוח-הטנקים של פדליה כדי לסייע בכיבוש אבר-עגיליה.

אל כוח-אברהם נשלח צוות-הסיור, בצירוף פקודה לשלוח כוח-משנה-טנקים אחד על הציר לעבר ג'בל-ליבני, כדי ליצור מגע עם אויב העולה משם ולנהל עמו קרב-השהיה. כוח זה לא הספיק להתקדם אלא עד קרבת הצומת בלבד, שעה שנתגלתה שיירת אויב בתנועתה על הכביש. נתפתח קרב-אש ומייד נתלקחו כמה כלי-רכב של שדרות האויב, והאירו את הסביבה באשם.

לאחר שהתאושש ממכת-האש הראשונה — ההתאוששות נמשכה כ-10 דקות — התפרס האויב משני צדי הכביש, ובעיקר דרומה — לאורך ואדי אל-עריש. כאן פתח באש טנקים, ואחר-כך, כעבור שעה, באש ארטילרית — מן החלק הערפי של שדרותיו שעל הכביש.

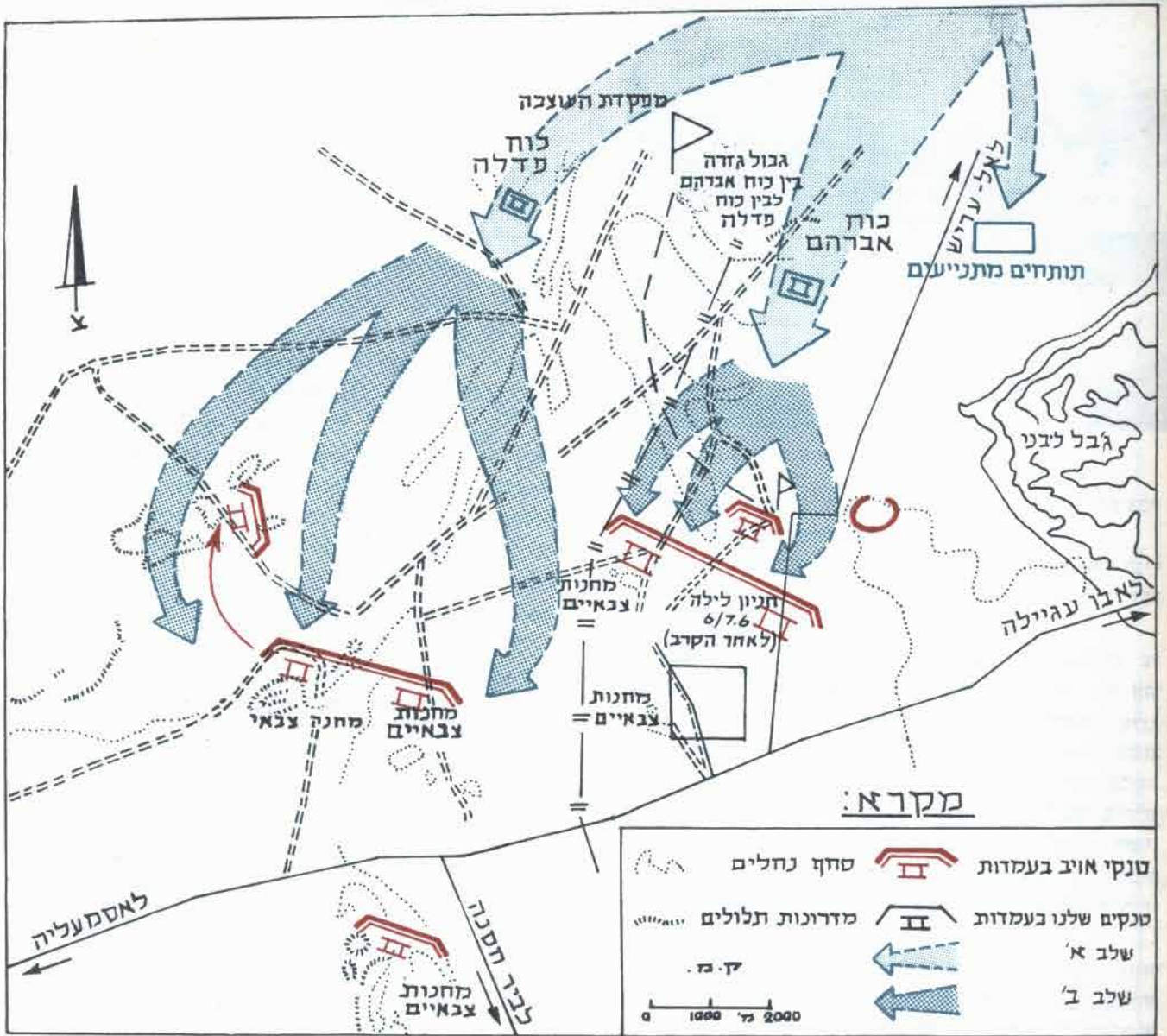
מצדנו הונחתה בקרב זה אש ארטילרית לעבר הצומת. האש היתה יעילה ביותר, וניחתה על חלקן הקדמי של שדרות-האויב בדיוק-יתר — וכך נבלמה תנועתן. האויב, שהתקדמותו נמנעה, ניסה לשפר את עמדותיו — ונעצר לפני ואדי אל-עריש.

עם שחר, הוחזר כוחו של פדליה, שחסר בו רק כוח-משנה אחד, אשר נשאר לחסום לעבר אבר-עגיליה.

פדליה תפס את עמדותיו הקודמות, לאבטחה מפני אפ-שרות איגוף מדרום. הוא לא השתתף בקרב-האש, עקב ריחוק הטווח.

עם שחר גברה אש-הטנקים של האויב; אש זו היתה מדויקת, והחלה פוגעת בצריחי-הטנקים שלנו. בשעות הבוקר גברה האש הארטילרית של האויב, ומצב התחמושת הדלק של כוח אברהם החמיר והלך. חלק מכוחו של פדליה הוכנס אל מאחורי הטנקים של אברהם, ולאחר מכן הולצו מחלקות-מחלקות בתורנות — לשם תדלוק והתארגנות. גיחות מטוסי חיל-האוויר תרמו אף הן את חלקן לשבירת לחץ האויב. בשעה 09.00 בבוקר 6 ביוני — יומה השני של המלחמה — דעכה התקפת כוחות-האויב; ראשית הנסיגה נסתמנה. ב-11.30 נתקבלה בעוצבה הפקודה לנוע על הכביש לג'בל-ליבני, כדי לרדוף אחר כוחות-האויב הנסוגים. המשרי מה: „השמדת האויב הנסוג וכיבוש ג'בל-ליבני“.

באותו בוקר הספיקו הטנקים של פדליה, שהושארו — כאמור — בתפקיד חסימה לעבר אבר-עגיליה, ליצור מגע עם טנקי האויב שעלו מעבר לוואדי, והשמידו ארבעה מהם.

והקימו ענני-אבק, אשר הכבידו על האפשרות לזיהוי מדוייק.

החלטתי להנחית התקפה עוצבתית.

כוח-אברהם נצטוו להמשיך במגע-האש עם האויב, ולשפר את עמדותיו. כוח פדלה הוכנס באגף ימין. התותחים המת-נייעים נתפרסו בעמדות-אש. תוך 20 דקות ממתן הפקודה היתה העוצבה בהתקפה, כשהטנקים פרוסים על קו שאורכו כ-6 קילומטרים — רוחב חזית ההתקפה. אש הארטילריה של האויב התגברה; האש היתה יעילה, מבחינת הטווח והניידות, וטיווחה בדייקנות לעבר יחידות העוצבה — על-פי הוראותיהם של קציני-תצפית קדמיים מג'בל-ליבני עצמו, שצפו על פריסת העוצבה.

הקרבת על המחנות התפתח לכדי קרב-שריון-בשריון עם 50 סנקי-אויב. מטנקים אלה הושמדו 31 במהלך הקרב, ואילו יתנם נסו לערוצי הוואדיות שבאגף הימני. הלילה ירד עלינו כשמחנות ג'בל-ליבני בידינו, אך טיהורם לא הושלם עדיין. במשך הלילה נתארגנה העוצבה לחניון-לילה על צומת ג'בל-ליבני: האספקה הובאה והפצועים פונג, וזאת — תחת אש ארטילרית טורדנית שנתמשכה כל הלילה.

הקרבת על הצומת הסתיים בהשמדת כ-24 סנקי-אויב T-54 ומספר רב של כלי-רכב. אבידותינו בו: הרוג אחד (מפקד כוח-משנה), פצועים וטנק שרוף.

בעת קבלת הפקודה להמשיך ההתקדמות, היו הטנקים של פדלה כמעט ללא דלק, ואילו כוח אברהם היה קרוב לגמר תדלוקו, אשר נמשך — בשלבים מחלקתיים — מאז הבוקר. באותה שעה נפתחה התקפתה של עוצבה שכנה על ביר-לחפאן, וראשוני הבורחים ברכב הודנבו הצטרפו לשדרה שלנו; אך שכנות בלתי-נעימה זו עם אנשי-האויב הבורחים חוסלה תוך דקות אחדות.

תוך-כדי התנועה על ציר הכביש לעבר ג'בל-ליבני היו לעוצבה היתקלויות קצרות, בהן הושמדו שרידיה של החטיבה המצרית המשוריינת, שהיו פוזרים על הכביש וב-שוליה, לאחר שהופצצו על-ידי חיל האויר, בבוקרו של אותו יום.

שדה-התעופה של ג'בל-ליבני נכבש בנקל, והושמדו בו עוד ארבעה סנקים. ב-16.00 יצר כוחו של אברהם מגע עם האויב שבמחנות ג'בל-ליבני, בהם אותרה תנועת כלי-רכב וטנקים רבים. המרחב כולו שרץ חיילי-אויב, שהתרוצצו

מטרים לפני הצומת, וריכוז אליהם את כל פזורי העוצבה מן הציר שבין ביר-חסנה לביר-תמדה.

אברהם יצא עם כ-12 טנקים לעבר המיתלה, אך הגיע למקום עם 9 טנקים בלבד, ואף מתוכם היו 4 חסרי-דלק ונגררו על ידי האחרים.

המצב היה חמור. בצומת המיתלה נפגשו הטנקים של אברהם עם שיירות עצומות של האויב, אך הללו לא זיהו את כוחותינו לפי-כך לא פתחו עליהם באש. הטנקים שלנו, שהיו עסוקים — כאמור — בגרירה, לא יכלו לפתח בשלב זה קרב-אש, ועל כן החליט מפקד הכוח להידחק פנימה. כ-1½ קילומטר צפונית-מערבית לצומת הדרכים נחל-מיתלה. בשטח בו יוכל לחסום את הכביש. וכך, בתנועה צמודה לשיירי רות האויב, נתפסו העמדות בידי 9 טנקים. אברהם אישית הציב כל טנק בעמדתו, ולאחר מכן פתח באש על שיירות האויב הנעות.

בשעה 18.00 החל קרב החסימה במיצר הכניסה למיתלה. קרב זה נמשך עד צהרי יום המחרת. בתחילת הערב נשלחה מביר-תמדה סוללת תותחים מתנייעים עם מכונית דלק-שלל, והגיעה למיתלה סמוך לשעה 21.00. במשך הלילה נשלחו טנקים מכוח פדליה ועמיהם דלק נוסף — לשם תגבורה של החסימה. כל אלה הגיעו למיתלה רק בהאיר השחר, כשהם לוחמים בדרכם בעשרות כלי-רכב וטנקים יחידים של האויב, שהתרוצצו וחיפשו מוצא אל צירי-הנסיגה היחידים: המיתלה או המלאו. גם תגבורת זו צורפה לבסוף לחסימה, על-ידי מציאת נתיב אגפי.

הקרב היה קשה. האויב לא חדל מלהופיע בשדרות מעורבות ומבולבלות, תוך בהלת המנוסה. בכך נמנע ממנו, אמנם, לבצע התקפות מאורגנות ומסודרות — אך לעומת-זאת יצר על כוח החסימה לחץ רצוף של כוחות-אויב בלתי-מת-כלים, למרות ההשמדה וההרג הרב בקודמיהם. כמו-כן גרם הקרב הרצוף בן 86 השעות — שהתנהל ללא-הפוגה — תשישות חמורה לאנשינו; ואילו הבידוד וחוסר-הדלק גרמו מתח רב.

במשך הלילה עשה האויב שני ניסיונות לפריצה מאורגנת על-ידי התקפות שריון; אחת מאלה הצליחה להגיע אל בין הטנקים שלנו, וארבעה מן הטנקים שהשתתפו בה אף פרצו ועברו לתוך המיתלה — אך הושמדו. יתרם, כ-18 במספר, הושמדו מטווחים קצרים ביותר בין הטנקים שלנו.

אבידותינו: 4 הרוגים, 8 פצועים ו-3 טנקים.

בחצות נתנה האוגדה פקודה להמשך המשימה: כיבוש ביר-חסנה. משימת-המשנה היתה לפתוח מאחור את הציר אבר-עילה-ג'בל-ליבני, עליו הוצבה חסימת-אויב.

לכוחו של פדליה, שלא היה מתודלק כהלכה, הונחה המשימה המשנית על הציר, ואילו על כוח אברהם הוטלה המשימה להוביל להתקפה על ביר-חסנה. תוכננה התקפה עוצבתית וחולקו גזרות — כל זאת מתוך הנחה כי הדלק לכוחו של פדליה יגיע בהקדם.

כוח פדליה ביצע והשלים עד 08.00 ב-7 ביוני את משימתו, והשמיד את האויב על הציר, כולל 4 טנקים, ובעיקר — כשני גדודי-ארטילריה. לאחר שסיים את משימתו זו נשאר כוח פדליה להמתין לתדלוק, סמוך לצומת ג'בל-ליבני.

כוח אברהם, שאחריו נעה מפקדת העוצבה ואחריה התותחים המתנייעים — יצא לעבר ביר-חסנה; זו נכבשה על-ידיו בלבד בשעה 12.00 בצהריים לאחר התנגדות קלה-יחסית. דבר זה נעשה בהתקפה באיגוף ימני, ובהימנעות משימוש בצירי-הכביש הממוקש. בביר-חסנה נותרה חסימה של 2 מחלקות-טנקים ו-2 מחלקות-חרמ"ש, אשר פיקחו על מאות השבויים וחסמו את צירי-הנסיגה של האויב — הוא מעבר קסימה. על כוח-החרמ"ש הוטל תפקיד הטיהור והשליטה על ביר-חסנה, והוא ביצע זאת בשעות אחרי-צהריים, אגב היתקלות בכוח-אויב בסדר-גודל של גודו ממוכן, אשר עלה בדרכי-העפר ממרחבי הקוריה מדרום. חלק מכוח-אויב זה הושמד במבואות ביר-חסנה, ויתרו נמלט דרומה.

ב-12.30 נתקבל אישור מפקדת האוגדה, שכבר הגיעה לביר-חסנה, להמשיך ולהתקדם לעבר ביר-תמדה בקרב-רדיפה. כדי לחסום את נסיגת האויב בדרך "המלאו".

כוח אברהם, מפקדת העוצבה והתותחים המתנייעים המשיכו בדהירה על ציר הכביש. אלפי מוקשים שנורקו בחפזה על-ידי המצרים הנסוגים על הכביש (שהיו, אגב, בלתי-חמושים ברובם), פונו לצדי הכביש בידי חיילי החרמ"ש וצוותי הטנקים עצמם. תנועה זו נעשתה תוך כדי התנגדות קלה ביותר מצד אותם כוחות-אויב, שמסיבות שונות לא הספיקו עדיין להימלט. לאורך הציר הושמדו 12 טנקי-אויב, וב-15.00 בקירוב התיצבה החסימה הראשונה של כוח אברהם על צומת ביר-תמדה — ופתחה באש על שיירות האויב.

ואולם חסימה זו לא היתה יעילה, ושיירות-האויב, לאחר שנפגעו אחדים מכלי-רכבן, פנו דרומה — בשטח המישורי הנרחב — לעבר ציר הכביש נחל-מיתלה.

כוח אברהם הגיע לגמר הדלק שברשותו. כ-15 טנקים התיצבו בחסימה בצומת ביר-תמדה. על פלוגת-הסיוור הוטל לחפש דלק-שלל במחנות הצומת, ואכן, תוך-כדי קרבות הטיהור במחנות נמצא מצבור של חביות-דלק, והוחל בהעמדתן על מכוניות מצריות. ואולם, עוד בטרם הובא הדלק, נתקבלה פקודה להמשיך מייד לעבר מצבת פרק, עם כל טנק המסוגל לנוע, ולשלוח את הדלק בעקבות הכוחות הנעים — לא להמתין לו.

מפקדת העוצבה והתותחים המתנייעים נעצרו כ-3 קילו-

«המשימה שהוטלה עלי היתה להגיע דרומה ככל האפשר, לאיזור מצבת פרקק, ולהתאמץ לחדור פנימה ולחסום את המעבר שם. החלטתי כי המקום הטוב ביותר לחסימת המעבר יהיה בתוך פתחת המיתלה ממש. רציתי להיכנס פנימה לתוך המיצר ולנצל את המצוקים שמשני עבריו. שכן אז אהיה מוגן הודות לתנאים הטופוגרפיים, ואוכל למלא את משימתי אף במעט הכוח העומד לרשותי».

«משהגעתי למרחק של 500 מ' מפתחת המיתלה ראיתי לפני המוני כלי־רכב, שהצטופפו שם ויצרו פקק־תנועה חמור בכניסה למיצר».

«לפתע ראינו שני חוטרים מופיעים בדיוק מולנו ומשליכים ערימת פצצות על המצבור המצרי. הצרורות ירדו על ראשם, ואימה תקפה אותי בהרהרי מה היה קורה אילו הפצצות ירדו על ראשינו ולא עליהם (שהרי חיל־האוויר לא יכול היה לדעת כי אנו שם). מזל זה ליווה אותנו כל הזמן, והיה בעזרנו».

«עתה התארגנו באמבטחה היקפית על־פני השטח. אני אומר כי נערכנו בהיקף של כ־520 מטרים לערך בתוך בקעה שבכניסה למיצר, המוקפת בונקרים מצריים מכל עבר, ולפניהם שדה־מוקשים. בבונקרים אלה היו חיילי חי"ר לא־דביס, שאיני יודע מה בדיוק עשו שם. אנו נכנסנו עם הטנקים לתוך הבקעה הזו. עתה היתה לנו אבטחה היקפית מאוחר יותר, כשהגיע החורמיש שלחתי אותו לטהר את הבונקרים הללו ולאבטח את הטנקים מקרוב».

«בשטח בערו טנקים ומשאיות של האויב, שנפגעו עוד קודם לכן על־ידי הפצצה אווירית. מצבנו בבקעה היה כדלקמן: שני טנקים התיצבו כלפי מערב, ויתר הטנקים כלפי מזרח, כלומר, לכיוון ממנו באנו. שני הטנקים שהיו מוצבים כלפי מערב איבטחו מכיוון זה. ואיפשרו לנו להתארגן בלי שנותקף. התתארגנות נמשכה הפעם כמחצית השעה, כי היה עלינו לגרור את מרבית הטנקים חסרי־הדלק ולהכניסם בגרירה לתוך העמדות שנקבעו להם. גם החורמיש לא יכול היה להגיע אלינו במהירות, שכן גם אצלם כבר אזל הדלק וכל זחל"מ גרר אחריו זחל"מ אחר; בהגיעם, סיהרו את הבונקרים והתישבו סביבנו לשם אבטחה היקפית. אנו מיהרנו לפתוח באש על כל רכב שהיה בסביבתנו הקרובה, על־ימנת להציתו ולהבטיח, כי כל עוד ניתן לראות באו־היום יהיה הכל נקי. בתחום הקרוב אלינו, היינו —

בטוח שבין שש מאות עד שמונה מאות מטרים. משנטהר את הרכב שבתחום הקרוב אלינו נהיה בטוחים לקראת הלילה. עד אשר גמרנו להתארגן ירדה החשיכה».

«הצטנו את שתי המשאיות, וחומר־הנפץ החל פולט זיקוקין די־נוור. הודות לכך היתה לנו תאורה מטפקת כדי להבחין בין הבאים: מי לנו — ומי לצרינו. העמדתי מול הכניסה את קצין המודיעין של הגדוד עם שני מקלענים. כאשר בידם מקלעי 30 מ"מ מן השלל, ותפקידם היה, לדפוק כל מי שנכנס ואינו משלנו. מימין לכביש (מדרום) עמד גיא עם שלושה טנקים, כשהוא שולט על הדרך, קצת לפני הכניסה. משמאל לכביש (מצפון) עמדו הטנק שלי וזחל"מ הפיקוד, ומאחור עמדה פלוגתו של די והגנה כלפי פתחת המיתלה. בעצם קשה לכנות פלוגה זו בשם פלוגה, שכן לא היו בה אלא שלושה טנקים, ורק שניים מהם היו כשירים לתנועה. כל השאר עמדו בצד הדרך, כשהם משותקים מחוסר־דלק, וצוותיהם הביטו על המתרחש — ותו לא. סביב כל הטנקים היו פרוטים חיילי החורמיש, אשר איבטחו את הטנקים בפני התקפת חיל־רגלים. מ־פ החורמיש עם כיתת־עתודה וגיפ־הסיוד — עמדו במרכז. מרגמות 120 המי"מ עמדו לידם, וירו לעבר הצומת. משהגיעה השיירה ראינו בבירור כיצד מתערבות בתוכה מכוניות מצריות וכן קיבלנו דיווח על־יכך. במשך כל הזמן עמדו המצרים באורות דלוקים על הדרך, מן הצומת והלאה. משהגיעה שדרה בקרבת המחסום, עמד אדם ליד הדרך ודיווח לי: «שלנו, לא שלנו, שלנו, לא שלנו, אני עמדתי עם מכשיר־קשר, ובאמצעותו נתתי פקודות לכל כלי־רכב שנכנס פנימה: שמאלה, ימינה, וכך כיוונתים להסתלק מייד מן הדרך, כדי שנוכל לפתוח באש על האויב. הטריד אותי דבר אחד בלבד: שהמשאית עמוסת־הדלק לא תיפגע — שכן אם היתה חוספת כדור, היינו נשארים משותקים להמשך הפעולה. לפיכך לא פתחנו מייד באש. כל הכלים של הכוח הבא נכנסו כבר לתוך המתחם. בזנבם התגנב נגמיש אחד של האויב. פתחנו עליו מייד באש מקלעים 0.5, וקליעיהם חדרו את שריונו. כיתת חורמיש הסת־ערה מייד על הנגמיש וחיסלה כל מי שנמצא בתוכו. הוריתי כי איש לא יסתובב עוד בתוך המתחם. פקדתי כי כולם ישבו בכלי־הרכב שלהם, וציויתי לירות בכל מי שמסתובב בשטח בלי אישור. את הפריסטיים מיקמתי כך שיוכלו לירות על הצומת. הם ירו בעיקר זרחה, כדי ליצור תאורה כלשהי, ואכן פגעו במשאיות רבות».

עקב חסימת מעבר המיתלה על-ידי אברהם, החלו שיירות-האויב הנסוגות לחפש דרכים אלטרנטיביות להיחלצות — ונדחקו חזרה לעבר צומת בירת-תמדה, גם כאן נוצר מצב חמור לכוחותינו משהחלו שיירות-אויב אינסופיות זורמות מכל עבר אל הצומת, בה החזיקה יחידת-הסיור בשולי המחנה ושדה-התעופה, גם כאן לא נערכו כל התקפות-אויב, כי אם ריצה מטורפת ואגופות מכל צד. יחידת-הסיור נשטפה ממש מכל העברים, סמוך לשעה 19.00 ב-7 ביוני הגיע כוח פדל"ה, שנצטוו להיכנס לצומת וליצור עם יחידת-הסיור ויחידת-משנה נוספת חסימה מוחלטת וכן, כאמור, לשלוח כוח לתגבור אברהם במיתלה.

במשך כל הלילה ניהלו כוחותינו של פדל"ה ויחידת-הסיור קרבות-היתקלות עם השדרות המצריות, ובעקבותיהם הושמדו עשרות מכוניות וכ-12 טנקי-אויב, אך האויב שנחסם, ניסה לאגוף מכל עבר.

במשך הלילה ובבוקר 8 ביוני, עלו שיירות-אויב גם על מפקדת העוצבה ועל הדרגים שנתרכו סביבה.

קרבות החסימה אותם ניהלה העוצבה בבירת-תמדה ובמיתלה, במשך כ-18 שעות רצופות, היו קשים ומרים. הסיבות לכך: חוסר דלק, דבר ששיבש את תנועת היחידות ואת אפשרות פעולתן; חוסר תחמושת בשלבים מסויימים של הקרב במיתלה; הבידוד והעייפות; הנחשולים הבלתי-פוסקים של 2 דיביזיות-אויב שנסו על נפשן ויצרו יחסי-כוחות מזרחיים ביותר.

חובה לציין כי התוצאות המופלאות נתאפשרו, במידה רבה, הודות לפעולותיו של חיל-האוויר נגד האויב, התושיה, קור-הרוח וההחלטה הנחושה להילחם עד הסוף, הפכו את קרבות העוצבה לקרבות רצופי עלילות-גבורה התרחשויות בלי-אומנו. גולת-הכותרת היתה הקרב המופלא בחסימת מעבר המיתלה, אותו ניהלו תשעת הטנקים של אברהם, שאליהם הצטרפו בבוקר 8 טנקים נוספים.

שתי הדיביזיות של האויב, שנמצאו על ציר נחל-כונתילה ובאיזור „הקוריה” — הושמדו ונופצו על-ידי כוחות העוצבה, רק ב-09.00 ביום השלישי למלחמה (8 ביוני) החל לחץ האויב הנסוג דועך ופוחת, אולם גם כוחותינו הגיעו לאפיסת-כוחות. בלילה הקודם, אור ל-8 ביוני, נתקבלה הפקודה להרכיב שלושה כוחות משימה, אשר יתקדמו מערבה ודרומה — האחד לעבר ג'בל-ג'ונדי, השני למעבר המיתלה והשלישי — על הציר לג'בל-ג'ונדי.

את כוחות-המשימה אפשר היה להרכיב רק מכוחו של פדל"ה, שמצבו איפשר זאת, ואכן, מתוכו הוקם הכוח שיצא בבוקר לעבר ג'בל-ג'ונדי, נשלחו צוות סיור ודרגים לעבר המיתלה, כדי לנסות להרכיב כוח-משימה אשר ינסה להתקדם על ציר מעבר המיתלה, אך כוח זה הותקף בדרכו אל המיתלה, ובהגיעו למיצר מצא את כוח אברהם כשהוא נתון עדיין ללחץ האויב — ותשוש לחלוטין, או הוחלט במפקדת האוגדה כי בשעה 09.00 תעבור עוצבה אחרת דרך המיתלה, ותרו לעבר ג'בל-ג'ונדי.

תנועת העוצבה השניה כולה הניסה את שאריות האויב

אשר לחצו עדיין על אברהם, בשעה 12.00 בצהריים שוחרר אברהם ממשיתתו במיתלה, ונקרא להתארגנות בבירת-תמדה — מקום בו התארגנה העוצבה כולה.

תנועתו של כוח פדל"ה התנהלה כשורה עד ההיתקלות במארב-חסימה של 31 טנקי-אויב, שנמצאו במערך חפור ומבוצר במיצר ג'בל-ג'ונדי, המערך, על שלושת קווי הקדמיים, נתרוקן אמנם — אך מגנן הנ"ט, היה ערוך היטב בצורת מארב בבקעה שמעבר למיצר.

בעזרת חיפוי חיל-האוויר, פרץ פדל"ה עם כ-22 טנקים ונכנס לקרב שריון בשריון, אשר האפשרות לתמרון בו — מוגבלת. בקרב זה הושמדו כל טנקי האויב — בשני שלבים: כעשרים במספר הושמדו בשלב הראשון, ואילו 8 ברחו ונערכו כ-5 קילומטרים מאחור במארב שני, אך הושמדו שם, שלושה מהם — על-ידי חיל-האוויר. מערך זה, שלא טוהר ביסודיות, נערך לאחר-מכן במארב, ועם דמדומים נתקלה בו מפקדת העוצבה, הוא טוהר רק בבוקר המחרת בידי החרמ"ש, בחיפוי שתי מחלקות-טנקים. בשלב שלישי, מצאה יחידת-הסיור כ-18 חיילי-אויב בשני בונקרים, ואלה טוהרו. בשלב רביעי גילתה יחידת-הנדסה שעסקה בפינוי הציר משלדי רכב שרוף, 2 טנקים מטיפוס T-54 עם נושאות-גייסות משורינות, באחד האגפים הרחוקים; היא חיסלה אותם בהתקפת רגלית מפתיעה.

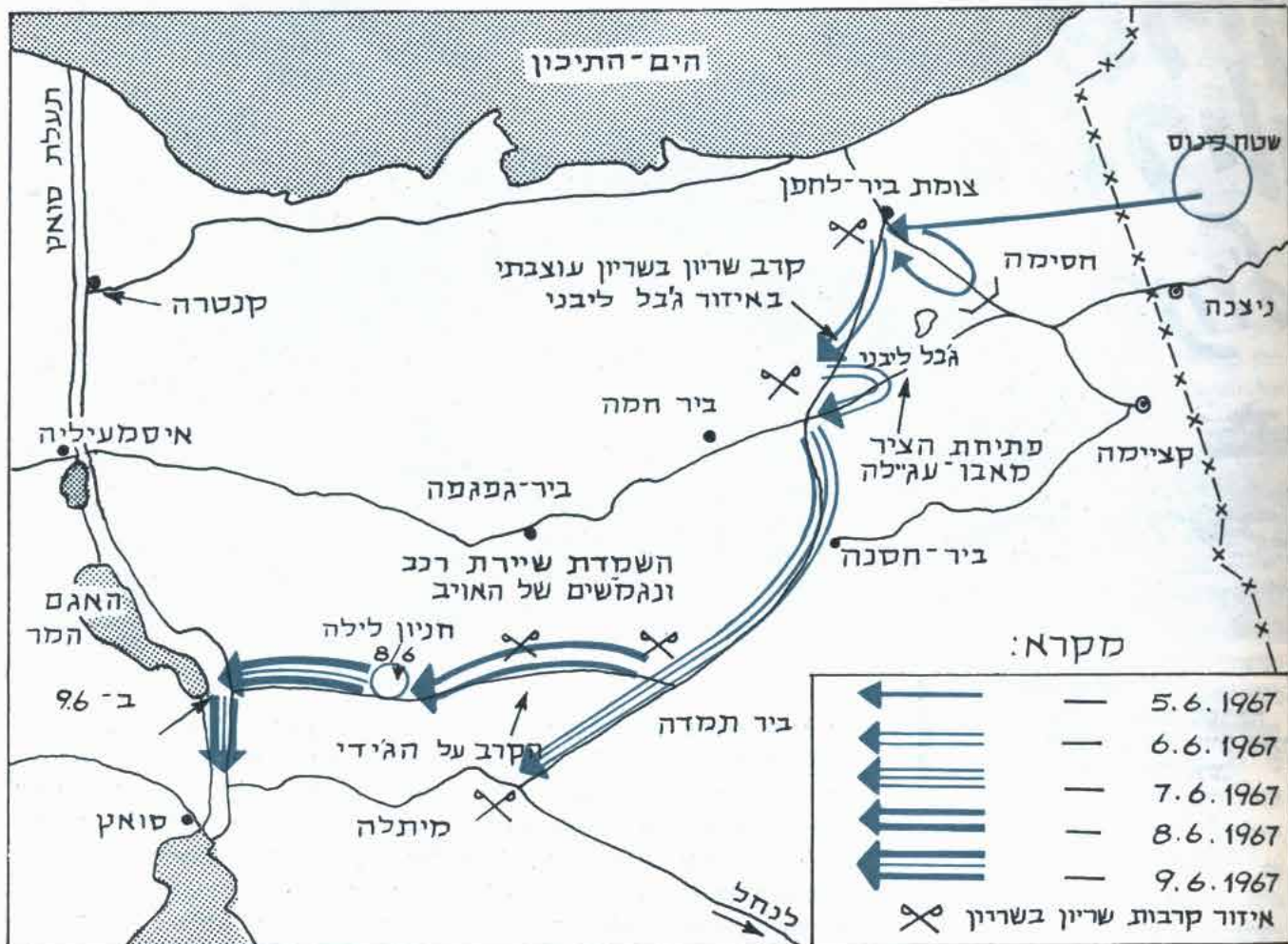
הגדוד המדולל

לעת בוקר נצטוו כוחו של פדל"ה לנוע דרך מיצר הגידי בכיוון לתעלת סואץ, אחת מפלוגותיו נשלחה כתגבורת אל הכוח האחר של העוצבה אשר היה בחסימה במיתלה; פלוגה שניה הוצבה לשמירה על מסלול-נחיתה בבירת-תמדה, ומחלקת טנקים ומחלקת מרגמות נשלחו לאבסח את צומת בירת-תמדה מפני אפשרות של פריצת אויב בכיוון לגידי, כאשר יצא פדל"ה אל מיצר הגידי, היו לרשותו שישה-עשר טנקים בלבד, ששניים מהם צריחיהם פגועים ואין הם יכולים לירות אלא על-ידי ציוד הטנק עצמו.

מצב האנשים לא היה טוב ממצב הכלים, כולם היו עייפים ביותר ונוטים להירדם בכל רגע של היעדר-פעילות.

בתנועה אל מיצר הגידי הובילה שוב פלוגתו של טוביה, בפתח המיצר נתקל הכוח בתותחים נ"ט ונ"מ, מספר נמיישים והרבה חי"ר, טוביה, המ"פ המוביל פרס מיד את פלוגתו ופתח באש, הפלוגה פתחה במרדף, המפקד עצמו הצטרף להסי תערות זו, ועד שנסתיימה נמצא סמוך לראש השדרה, שריונאים אינם אוהבים מיצרים, שכן אין בהם מרחב תמרון או אפשרויות פריסה ותנועה מהירה, ומיצר הגידי הוא מיצר אימתני במיוחד, קל-המרה זכה לכינוי „המיתלה הקטן” בפי אנשי הגדוד, והו קניון עמוק, שדפנותיו מתנשאות לגובה 50—60 מטרים ובהן בונקרים מבוסנים, הדרך מעפילה בתלילות אל ראש גבעה, ומשתפלת כלפי מוצא המיצר, בכיוון לתעלת-סואץ, על-פני חלק הארי של הדרך התלולה והעקלקלה, קילומטר אורכה, יכול לנוע רק כלי-רכב יחיד, ובמקרה הטוב ביותר אפשר לנוע בצמדים, כזה הוא המצב בחמש-מאות המטרים האחרונים — הנמתחים בקו ישר — במורד אל המוצא מן המיצר.

בינתיים נתרכזה כל השדרה הגדודית בצדו האחורי של המיצר ומשתפלת כלפי מוצא המיצר, בכיוון לתעלת-סואץ על-פני חלק האויב, כדי להסתער במורד, אמנם, מחמת קשיי התמרון האווירי בשמי העמק הצר, לא עלה בידי חיל-האוויר הישראלי להשמיד אלא שלושה מתוך שלושים הטנקים המצריים. אבל המורא

ציר הג'ידי והמשיכה לאורך התעלה עד לדרך המובילה מן המיתלה. בכך נסתיימה פעולתה הקרבית של העוצבה — משנכנסה הפסקת-האש לתוקפה.

סיכום

ב-96 שעות, מהן כ-82 שעות של קרב רצוף, עברה העוצבה כ-400 קילומטרים בתנועה קרבית. היא השמידה 157 טנקי-אויב, מאות כלירכב ותותחים, וכל זאת — תוך קרבות תנועה, ובמצבים של בידוד וניתוק, וכן בחוסר דלק, מים ותחמושת, שחלקם סופקו בהצנחה, ויתרם נדחפו על-ידי הדרגים בתנאים בל-יאומנו.

המשימה הושלמה למועד — בשלמותה; וזאת — בזכותם של הגורמים הבאים:

1. רוח-הלחימה של הלוחמים, לכל דרגו-תיהם ותפקידיהם.
2. רמתם המקצועית של האנשים, שהפיקו את המקסימום מן הכלים בנתונים שעמדו לרשותם.
3. רמת מהימנותן של רשתות-הקשר, שהבי-טיחו שליטה מלאה ורצועה בטווחים שמעבר „למקובל ולרגיל“.

בכוח-השריון המצרי נפגס כתוצאה מההתקפה האוירית, ואילו המוראל בין פקודיו של פוליה עלה מאוד.

הוראותיו של פוליה היו עתה פשוטות בתכלית הפשוטות: ברגע בו תתאפשר פריסה בקצה המורד, פונה פלוגה אחת ימינה ופלוגה אחת שמאלה, ומסתערים.

הכוח החל שועט במורד. המצרים הוסיפו לירות בשדרה הגולשת. כל הטנקים של פוליה, ללא יוצא מן הכלל, נפגעו בשעת ההסתערות, אבל אף אחד מהם לא הובקע, לא הוצת ולא יצא מכלל פעולה. ואילו הירי של תותחני הטנקים הישראליים היה קטלני: מייד לאחר שנראה טנק מצרי יורה, ירה בו טנק ישראלי והעלהו באש. אפילו אחד הטנקים פגועי-הצריח הצליח להשמיד טנקי-אויב. כיוון שלא ניתן לו לצדד את צריחו, כיוון התותחן את תותחו על-ידי צידוד הטנק כולה.

כאשר הגיעו הטנקים הישראליים אל העמק, ראו סביבם שבעה-עשר טנקים מצריים בוערים. מבט לאחור גילה להם, כי המורד משובץ כולו מכתשי-פגזים — עדות חזותית לחימתו הרצועה והעיקשת של האויב.

תנועתו של כוח אברהם ב-8 ביוני הוגבלה לכדי 30 קילומטרים מן התעלה; אך סמוך לשעה 23.00 נתקבלה הפקודה לנע עד התעלה. הכוח המשיך מייד בתנועה, וב-02.30 (9 ביוני) הגיע — ללא קרב — לתעלה.

בשעות הצהריים של ה-9 ביוני הוצא פטרול-סיור מוגבר בטנקים, כליווי למפקדת האוגדה, שהגיעה לתעלה דרך

קריה
שריון
השריון
הנחל

אלה ארכיבי

פעולת-מארב היא פעולה התקפית, אשר מטרתה להשמיד במפתיע כוח-אויב בתנועה, בשטח שנבחר לכך מראש.

ביום 8 ביוני 1967 — בשעות הבוקר התחולל בכפר קלעת-א-נחל קרב בין חטיבת-שריון מצרית מוגברת, אשר ניסתה לפרוץ לה דרך לעבר תעלת סואץ, לבין העוצבה עליה פקדתי. שאון תותחי הטנקים נדם בשעות הצהריים. בשדה-הקרב נותרו אודים עשנים של עשרות טנקים, תותחים וכלי-רכב; מאות גופות של חיילי האויב כיסו את פני השטח. את הדממה הפרו מדי פעם צרורות מקלעים ורובים של אנשי החרמ"ש, אשר עסקו בטיהור הכפר והמוצבים. ממעל חגו מטוסי-תובלה, שהחלו בהצנחת אפסניה לכוחות. הכיתות החלו מתארגנים, ומשמרות התפרסו באגפים להבטחת האיזור. המפקדים התכנסו לפקודות ותדריכים; צוותי הטנקים, חיילי החרמ"ש והארטילריה, החוליות הטכניות ויתר האנשים נכנסו מייד לשיגרת העבודה של החזרת רכבי-הקרב המשורייני והרכב ה"רך" לכשירות פעולה. השטח המה כולו ככורת-דבורים.

כיצד הושמד האויב:

נחל הוא כפר הבנוי על הציר הדרומי של צפון-סיני ומשמש צומת-דרכים חשוב.

הצירים העיקריים העוברים דרכו הם:

- א. ציר כונתילה-תמד-נחל-מיתלה-סואץ.
- ב. ציר ביר-א-חסנה — נחל שהוא חלק מציר-רוחב, המאפשר חיבור בין שלושת צירי-האורך העיקריים בסיני.
- ג. ציר קטיימה — נחל.
- ד. בנוסף לצירים עיקריים אלה, מצויות דרכי-עפר אחרות, המאפשרות גישה דרומה ומערבה לאיזור ראט-סודך.

מן הבחינה הטופוגרפית בנוי הכפר על שטח מישורי באגן-הניקוז של נחל אל-עריש. הנחל עצמו גובל בכפר, בצדו המערבי. הכפר נשלט כמעט היקפית מן הרכסים המצויים שמסביבו, אך בעיקר מג'בל-אל-מערה בצפון

מערב, ומרכס מצוקי המתמשך לכיוון מזרח.

אשר לבחינה הצבאית — הכפר מבוצר, וביצוריו מאפשרים קיבולת בסדר-גודל של חטיבה. נחל שימשה מקום-ריכוז לכוחות האויב בציר הדרומי, כפי שעולה בעליל מעובדת היערכותו של האויב לאורך ציר זה.

מפקדת הדיביזיה האחראית לציר הדרומי היתה ממוקמת בנחל, בעוד אשר כוחותיה ערוכים היו לאורך ציר כונתילה. בנוסף למפקדת הדיביזיה נמצאו בנחל, ערב תחילת המלחמה ב-5 ביוני 1967, הכוחות הבאים:

- א. חטיבת-חי"ר שכללה גדוד-טנקים.
- ב. חטיבת חת"מ-שדה.
- ג. גדוד קטיושות.
- ד. אגד מכוניות-גבול.

בלילה שבין ה-7 ביוני ל-8 בו, הגיעה העוצבה אל מתחם-הרפאים (הוא מתחם-אויב חטיבתי מוגבר ליד ג'בל-חרים, אשר כוחות-האויב בו נסוגו עם יצירת המגע ע"י עוצבתנו, ונטשו את כל ציודם במקום), נתקלה בשדות-

מוקשים ונעצרה לחניה והתארגנות. בעוד הכוחות ממתינים להספקה, החלו יחידות ההנדסה להכשיר מעברים בשדות המוקשים. במשך הלילה נתקבלה במפקדת העוצבה הפקודה לנוע עם אור ראשון מערבה, לעבר נחל והתעלה. בפקודות ובתדריך שניתנו עליידי לכוחות קבעתי את סדר המסע ואת ההנחיות לכיבוש נחל.

סדר המסע אותו קבעתי היה כדלהלן:

יעקב, מפקד הסיוור, יוביל; אחריו ינוע ששון בראש כוח-שרמנים (אני כמפקד-העוצבה אצטרף אל ששון); לאחר מכן כוח של צנטוריונים, כוח-מרגמות 120 מ"מ וכוח החרמ"ש של הרצל. סגני, בראש כוח טנקים יארגן את הדרגים האחוריים ינוע מאחור ויבטיח את העורף. ששון יכבוש את נחל, או ישמש בסיס מוצק לפיתוח התקפה מצד הכוח כולו. עם מדומי בוקר החל הכוח נע מערבה. תחילה היה עלינו לחצות את שדות-המוקשים של מתחם-הרפאים הנזכר, ולפיכך היתה התנועה אטית. הכוח נע בשדרה אחת דרך מעבר שנפרץ בשדות-המוקשים, תוך כדי תנועה, הבחנו בתנועותיהם של חיילי-אויב בין כלי רכב-הקרב המשוייך והארטילריה — הנטושים בשטח. פקדתי על מפקד כוח-הצנטוריונים לשגר יחידת-משנה להבטחת האגף הדרומי, ואחרי-כך פקדתי על כוח חרמ"ש לסרוק את המתחם, ולוודא כי לא נותרו בו יחידות או צוותים העלולים לאייש את הנשק ולתקוף את כוחותינו, מן האגפים או מן העורף. כוח-החרמ"ש סרק את השטח, נתקל בעשרות אחדות של חיילים — והשמידם. לאחר היציאה ממתחם-הרפאים, החל הכוח כולו דוהר במהירות מערבה. כעבור זמן מה קיבלתי פקודה לשלוח מייד את הצנטוריונים אל המיתלה, כדי לסייע בקרב המתנהל שם. פקדתי על מפקד כוח-הצנטוריונים לעזוב את הציר ולנוע במהירות לעבר משימתו החדשה — תוך כדי עקיפת מערב נחל מצפון.

כל זה בוצע תוך תנועה, ללא כל היעצרויות. הכוח כולו המשיך בהתקדמות. השטח בו נענו היה מישורי, אך באגפים, ובמיוחד באגף הצפוני, התרוממו גבעות. לפתע חשתי כי האגף הצפון-מזרחי כאילו חשוף ללא כל אבטחה. קראתי באלחוט ליעקב, מפקד-הסיוור, ושאלתי האם סורק הוא גם את האגפים. הוא ענה בשלילה; קצב התנועה של הטנקים מהיר, ואם יתפרס לסריקת האגפים, לא יצליח — כך סבר — לעמוד בקצב-תנועה זה. הוריתי לו לשלוח מייד אבטחות לאגפים, ובינתיים המשיך הכוח לנוע מערבה בקצב גובר והולך.

בעוד ההתקפה מתפתחת והצנטוריונים מתרחקים מערבה, קיבלתי באלחוט הודעה כי כוח בעוצמה של חטיבה משורינת נע בכיוון כונתילה לעבר נחל — ועלינו לקדמו ולהשמידו.

באותה עת נחת עליידי מסוק ובו קצין-קישור של האלוף אריק שרון, מפקד האוגדה, אשר מסר לנו ידיעות על עוצמת האויב ופריסתו, וכן סיפק לנו מפה של 1:100,000. ביקשתיו לתת לי את המסוק לתצפית קצרה על האויב, ולמרות שכמות הדלק במסוק היתה מעטה, קיבלתי אישור להמריא — והמראתי. התמונה שנתגלתה לעיני היתה תמונת שדרות עצומות של טנקים, נגמ"שים, ארטילריה ורכב נעים

לעבר נחל. לאחר סיוור קצר נחתתי, ומייד עם הנחיתה פקדתי על מפקד כוח-הצנטוריונים להפסיק את התנועה לעבר המיתלה ולשוב במהירות מקסימלית לנחל.

לאחר חיסול שבעת הטנקים וכיבוש הכפר נחל והרכסים המזרחיים, פקד מפקד כוח הטנקים, ששון, על כוחו לרדת לעמדות-המתנה. בעוד אני עוסק במתן פקודות, ניגש אלי מפקד-המרגמות ואמר לי: "ברשותך מוכן אני לפרוס את מרגמות 120/המ"מ ולפתוח מייד באש" אישרתי זאת, ותוך דקות ספורות התפרסו המרגמות — ופתחו באש.

היערכות לקרב-השריון

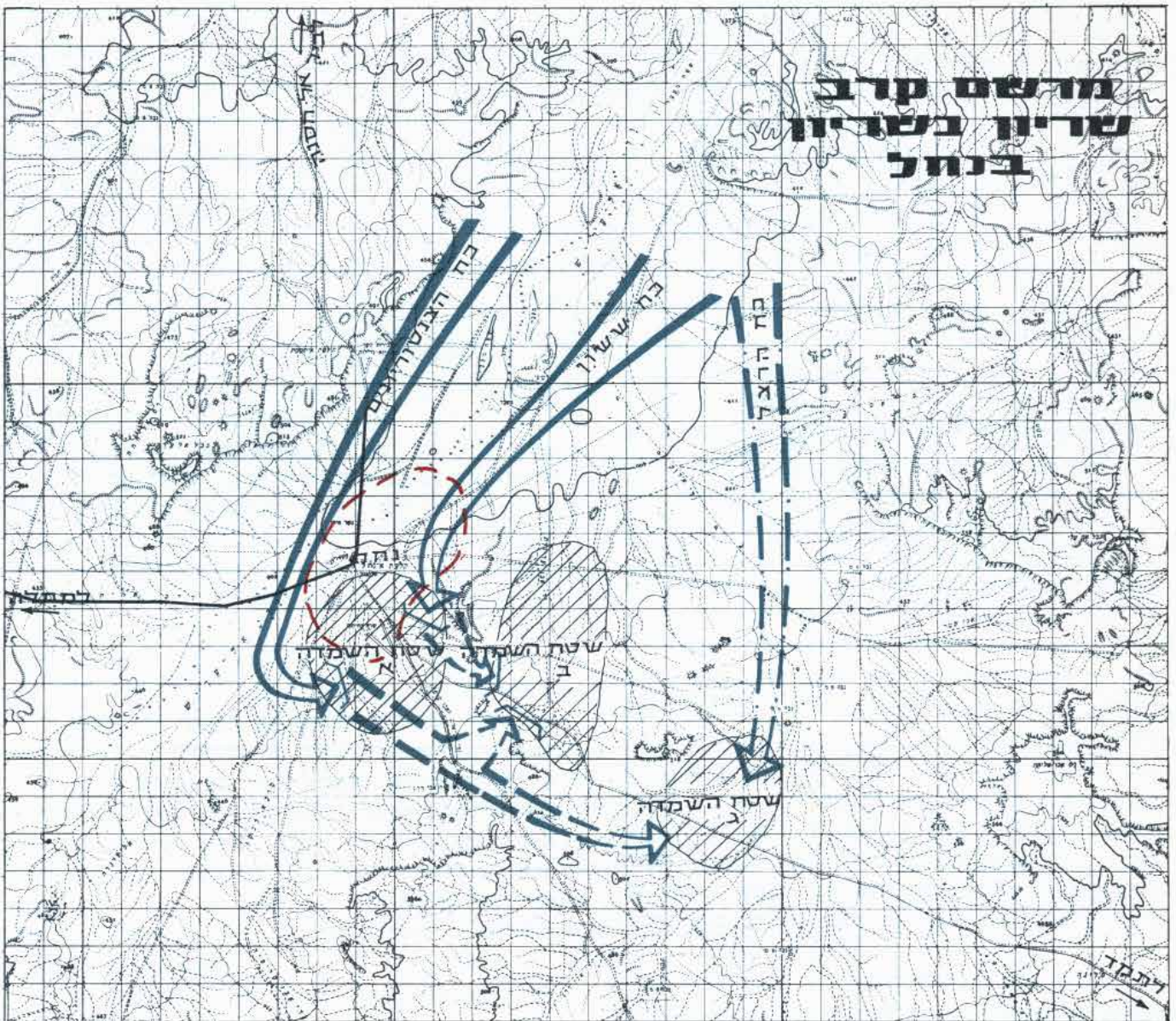
הפקודות להיערכות היו כדלהלן: ששון עם יחידתו נותרים במקומם, בעמדות-המתנה; כוח-הצנטוריונים יעקוף את נחל ממערב ויתפוס עמדות-המתנה, באגף המערבי-דרומי. יעקב יאבטח את האגף המזרחי והצפוני, וידווח על כוחות האויב; מפקד-המרגמות יישאר במקומו.

התרחשויות אלה רדפו זו את זו — יעקב דיווח על התקדמות האויב, כוח ששון וכוח הצנטוריונים עלו לעמדות-אש; כוח-המרגמות פתח באש על המדרונות האחוריים, ותוך דקות ספורות כוסה השטח במדורות-אש של טנקים, נגמ"שים ורכב. האויב הוכה בהלם והמשיך לירות בנשק קל מתוך הכפר והגבעות המזרחיות בלבד. צוותי הטנקים הבורעים והרכב הנטוש התרוצצו בשטח — והושמדו באש-מקלעים. הוריתי שלא לפתוח בירי-תותחים על מטרות שניטשו ואינן בתנועה; ששון שלח את החרמ"ש שלו לטהר את הגבעות המזרחיות ולהשמיד את הצלפים. שלבו הראשון של המארב הושלם — בשדה-הקטל נשארו כ-17 טנקים, מרביתם בוערים, וכן עשרות רבות של כלי רכב, נגמ"שים וארטילריה. יתרת האויב נעצרה בשטח מת, כ-7 ק"מ דרומית-מזרחית לנחל — והחלה מתארגנת.

הפקודות לשלב ב היו: כוח-צנטוריונים ינוע דרומה ויעלה על ריכחי האויב מעורפם. ששון יחפה על התנועה ממקומו, וינוע דרומה לאחר שייצרו הצנטוריונים מגע עם האויב. בעוד פעולות אלה מתבצעות, הודיע לי האלוף אריק שרון, מפקד האוגדה, כי הוא נוטל את הרצל (מפקד כוח-חרמ"ש) ומבצע עמו איגוף עמוק ממזרח, כדי להגיע לעורף האויב, לחסום את דרכי נסיגתו וליטול חלק בהשמדתו. גדוד-הצנטוריונים נע במהירות ליעדו הבא, וכעבור זמן-מה נשמע ירי תותחים. הגדוד תפס עמדותיו, ודיווח על כמות עצומה של טנקים ורכב שאינם מגלים כל התנגדות כמעט. ששון נע מייד דרומה, והשלים את השליטה על שטח-השמדה מס. 2.

אריק והרצל הגיעו לעורפו של האויב; לרשותו של הרצל עמד כוח-חרמ"ש — עם טנק אחד בלבד; ולעיניו נתגלתה במקום כמות גדולה של רכב ורכב-קרב משוריין. לאור נתוני-אויב אלה — מחד גיסא, וכמות הטנקים שעמדו לרשותו — מאידך גיסא, החליט להזמין סיוע-אוויר. באותה עת עסקו ששון והצנטוריונים בהשמדת הכוחות הרגליים של האויב בשטח-השמדה מס. 2, שעה שלפתע החלו מטוסינו לתקוף

מרחש קרב שריון בשדות בנחל

קהיר 7/6 12.30

המפקדה העליונה של הכוחות המזוינים במצרים פירסמה את ההודעה הרשמית הבאה:
כוחותינו מנהלים עתה קרבות עזים במוצבי הקו השני בסיני. חלק ממוצבי הקו הראשון פונו לשם ריכוז הכוחות. פעולה זו היתה הכרחית נוכח פעילות חיל-האוויר של האויב בחזית, המסתייע בכוחות זרים.

רדיו הארגון לשהרור פלסטין 7/6 12.15

סוכנות א.פ.י. מוסרת כי הכוחות המצריים בסיני הצליחו לבצע פעולת-איגוף מסביב לחטיבה ציונית שלמה בסיני, ולקחת בשבי את כל אנשיה.

קהיר 8/6 10.55

אבידות האויב בשעות הבוקר המוקדמות היום היו שריון רב בסיני, שהושמד עד הסוף.

כלי-רכב נטושים שעמדו מרחק עשרות מטרים בלבד משטון ומקבוצת-הפיקוד שלי. רסיסים ולהבות-אש החלו מסכנים את כוחותינו. סימנו את עצמנו בעשן, והודענו ברשת-הקשר כי מטוסינו תוקפים את כוחותינו. מייד הופנו המטוסים אל ריכוזי-האויב האחרונים. בחיפוי אוירי זה החל הרצל בהתקפתו, כאשר הטנק הבודד מוביל בראש את הכוח — אל ריכוזו האחרון של האויב. השעה היתה 12.00 בקירוב, כוח נוסף הוכנס לפעולת טיהור וחיסול שרידי האויב המובס. הקרב נדם — אודים עשנים היו פזורים על פני המרחבים השוממים של המדבר; ריח-שריפה ובשר חרוך מילא את האויר.

ברשת-הקשר נשמע קול מוכר, שקרא לאלוף אריק שרון: „אריק, אני נערך להתקפה במבואות א-חמד“. אריק, העסוק בלחימה, לא השיב. עליתי על הרשת והודעתי: „מוטקה — כאן מוטקה, אין ממה לחשוש עוד, האויב הושמד, א-חמד עוזבה בוודאי, אנו ממתנינים לך בנחל“.

בקרב זה הושמדה למעלה מחטיבה מצרית משוריית.

הדברים שיוכחו להלן הם קטעים מספורי המפקדים — לדרגותיהם השונות — בעוצבת-השריון של אל"מ שמואל, ובכוח השריון של ס"אל אורי, אשר לחמו ברצועת-עזה ובצפון-סיני. בדברי איש איש מהם, עליפי דרכו ולשונו, מצטיירת תמונת מסעיהם-הלחמה השוצף שלהם בקרב על צומת רפיח.

חיס-נ"ט, הואיל וכאשר טנק יורה — מת-גלה הוא מייד, וקל לפגוע בו, ואילו התותחים-הנ"ט ירו במטחים של 5—6 כלים בבת אחת, ולא יוכלו לגלותם, שכן היו מוסווים להפליא.

הוריתי לכוח-הפטונים לתקוף מאחור, לאחר איגוף מימין, ואילו לסגני — אשר פיקד על מחצית כוח הצנטוריונים, הוריתי לנוע על הכביש קדימה כשמגמתו ה-ראשונה — רתוק האויב. הצנטוריונים הש-מידו את טנקי האויב משני צדי הכביש, ואילו הפטונים — יחידה אחת בחזית ושתיים מאחור — עלו על המתחם וחסלו את ההתנגדות.

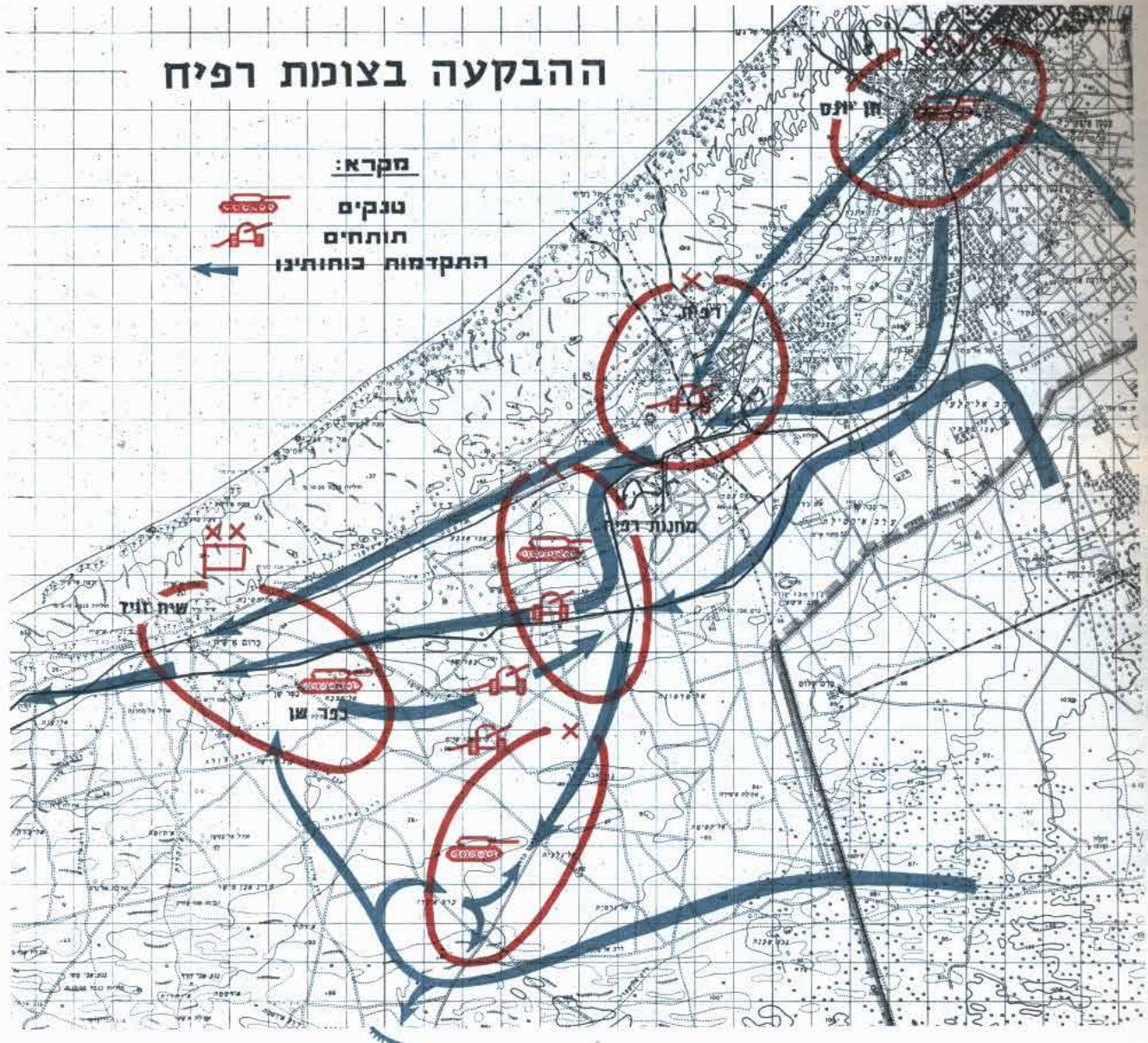
מפקד העוצבה, אל"מ שמואל, מספר:

לפני תחילת הלחימה על הצומת היה מצב העוצבה כך: כוח הפטונים נמצא מצפון למחנות רפיח, וכוח הצנטוריונים נח-לק לשניים: חלקו האחד נמצא בשלבי יציאה מחאריונס, בעוד שהחלק האחר, בפיקודו של סגני, נמצא בתחנת-הרכבת של רפיח.

שלחתי את יחידת-הסיור קדימה, והיא דיווחה על מציאותו של מתחם-נ"ט גדול בצומת; במתחם זה נמצאו, לפי אומדני, למעלה מ-100 תותחים-נ"ט וכמו כן טנקים רבים, ברובם מסוג T-34. ואולם בעיית הטנקים לא הכבידה עלינו כבעיית התות-

הקרה
 3000
 רפית
 מפי אומחים

ההבקעה בצומת רפיח

מספר סרן אורי מפקד הסיירת :

מפקד העוצבה פקד עלי לנוע היישר דרך משלטי צומת-רפיח עד שיח' זויד, ולצור מגע עם מוצב שיח' זויד.

נעתי קדימה ; למולי נורתה אש נשק קל, ולא ידעתי את גודלו של כוח האויב שלפני ואת אופיו. בהגיעי לצומת נפתחה עלינו אש-תופת. אחד מן הזחל"מים שלי נפגע פגיעה ישירה — ונעצר במקום ; כל צוותו נהרג, להוציא הנהג. בעקפנו זחל"מ זה בג'יפים, זיהיתי לפתע שני טנקי T-34 של האויב. 2 טנקי הפסון שהיו לרשותנו חיסלו מייד טנק אחד. החלטתי להסתער על הגבעה השר-לטת על הדרך, פניתי ימינה בפריסה, פתחתי באש מן הג'יפים, והסתערתי על הצומת.

תוך כדי התקדמות — תחת אש — הגעתי למקום בו סומן שדה-מוקשים, תחילה חשבתי להורות לעצור אולם מייד הבנתי כי אם נעצור, נאבד את סיכויינו, ולפיכך נתתי פקודה להסתערות דרך שדה-המוקש-שי. אחד הג'יפים עלה על מוקש, וכל היתר הגיעו עד כ-40 מטרים מחפרת המתחם. קפצנו כולנו מן הרכב תוך כדי ירי. רצנו לאורך החפרות וטיהרנו אותן. 2 הטנקים שלנו נסעו מערבה לאורך החפרות וירו אף הם. מן האגף הופיעו עוד 2 טנקי T-34, והפטונים חיסלו אף אותם. לאחר מכן עלו הפטונים על מוקשים — אך המשיכו לירות תוך כדי עמידה. כאן נפגע אף מ"מיה'ג'יפים, וגם אני עליתי בזחל"מ שלי על מוקש. אחר-כך שבנו לכביש והמ-שכנו להתקדם לעבר שיח' זויד.

מספר מפקד הפטונים, סא"ל חיים :

(סא"ל חיים שימש בראשית המלחמה בתפקיד סגן מפקד הכוח, אולם כאשר נהרג המפקד בקרב על מוצב אל-ג'ירדי, קיבל הוא את הפיקוד על הכוח).

ביציאה מרפיח שמעתי במכשירי-הקשר כי המפקד, סא"ל אהוד אלעד ז"ל, נתקל ביעד הצומת — והחילתי נע לאותו כיוון. הגעתי למקום מעורף היעד, וראיתי בו שרמנים, ואולי אף טנקי T-34, כשפניהם בכיוון הפוך אלינו. נעצרנו בעמדות, בטווחים של עד 1,000 מטרים, וצלפנו לעבר האויב — אך הוא לא ירה לעברנו. כמו-כן נתקלנו בחפרות-חיר — והשמדנו את אנשיהן. לאחר שנדלקו אחדים מטנקי האויב, החלה הבריחה.

מפקד כוח-משנה של פטונים, סרן גלעד :

מספר :

יחידתי נמצאה בחלקו השמאלי של הכוח. האויב שمولנו כלל בעיקר כוחות חיר, וכן תותחים נ"ט דו-קניים, חלקם פרוסים. הגענו למערך מן העורף, וקציני האויב הופתעו — יתכן שסברו תחילה כי הכוח הקרב מן העורף הוא משלהם. את התותחים-נ"ט השמדנו תוך כדי תנועה, וכדי לחסל את אנשי החיר עצרנו מפעם לפעם וירינו בנשק קל, עד אשר עברנו את המתחם כולו.

מ"מ מ'חידתו של גלעד, סג"מ ס. מספר :

היינו המחלקה הדרומית ביותר ביחידה. בהתקרבו לצומת ראיתי שני טנקי T-34, שעמדו במוצב העיקרי של משלטי-הצומת, באגף שלי. פגעתי באחד מהם, ואילו טנק אחר מן המחלקה שלי — פגע בשני. עמדו-תינו לא היו אלא גדרות-צברים, מהם ירי-נו בחיילי-אויב ובצוותי-בוזקות, שהיו ממור-קמים שם. אחד הטנקים מן המחלקה שלי ספג פגז אך צוותו כיבה את הדליקה במטפים, והטנק המשיך לנסוע. בהמשך הדרך עלינו על עמדת-נ"ט, ופגענו ב-6 תותחים-נ"ט, שאר הצוותים ברחו — ונטשו את עמדת-הנ"ט.

סרן ש., מפקד כוח-משנה של צנטוריונים :

מספר :

לאחר שיצאנו מרפיח, קיבלתי ממפקד הכוח את הפקודה לנוע דרומה, לכיוון הצומת. נענו בשדרה : היינו יחידה שלישית בכוח, וכוחות רבים כבר עברו אותנו. בדרך פתח טנק T-34 של האויב באש — ופגע בטנק שלי ; הסגן נהרג מייד, ואנו השמדנו את טנק האויב שפגע בו.

סגן מפקד העוצבה הורה לי להתפרס ולתפוס עמדות. לאחר שעשינו זאת עלו שני טנקים — שלי ושל אחד המ"מים על מוקשים. עברתי לטנק אחר והמשכנו בירי. באיזור הצומת, נפגעו רבים מן הטנקים שלי פגיעות קלות מירי של האויב.

סגן מפקד העוצבה, סא"ל ברוך, מספר :

מפקד העוצבה, אל"מ שמואל, הורה לי להתקדם במהירות לצומת, עם 2 כוחות-משנה של צנטוריונים שנמצאו בפיקודי. בדרך לצומת מצאנו פצועים מיחידות הסיוור, מצוותי זחל"מ וג'יפ שנדלקו. ניתנו להם מימיות והם המתינו בצד לפינוי על פי הוראתי. בהגיענו סמוך לצומת פקדתי על מפקד אחד מכוחות-המשנה — רס"ן שמאי ז"ל — להעלות את הטנקים שלו לעמדות-אש. מייד עלו משני צדדיו כ-4 צנטוריונים, והחלו יורים במטרות האויב. הטנק השמאלי שלנו נורה, ומפקדו נפגע.

הצומת היה מטווח גם בארטילריה של האויב וגם בתותחים-נ"ט שלו, כמו-כן ראיתי פלוגת-טנקים ניצבת בטווח של למעלה מ-2,000 מטרים, מוכנה לתנועה, ולפיכך ביקשתי סיוע ארטילרי — וקיבלתי. התחלתי להסתער בשדרה עד טווח 2,000 מטרים. והטנקים שלי פגעו בטנקים ובתותחים-נ"ט של האויב תוך כדי הסתערות.

מספר, סג"מ אבי מ"מ מכוח-המשנה של :

סרן ש. :

ליד הצומת כיונה הסיירת אותי ואת מחלקתי לעמדות. מולנו נמצאו טנקי T-34 וכן 2 תותחים-נ"ט של האויב, שירו לעב"רנו ; ירינו ופגענו בהם. המשכנו להתקדם, ומשעברנו את משלטי-הצומת, פתח האויב בהפגזה ארטילרית צפופה. בטנק שלי פגע פגז-מרגמה, אך הפגיעה היתה חיצונית בלבד, ולא הפריעה להמשך התנועה.

מספר סגן יואב, מפקד כוח-משנה של :

צנטוריונים :

(ביומיים הראשונים ללחימה היה יואב סגן-המפקד, אולם לאחר שנהרג המפקד, רס"ן שמאי קפלן ז"ל, קיבל הוא את הפיקוד על היחידה).

נענו במהירות למוצב הצומת. בדרך נורת עלינו אש, אך מאחר שהיינו בתנועה מהירה, לא היו פגיעות רבות. ליד הצומת תפסנו עמדות מאחורי בית, משמאל ליחידה

של פטונים, וירינו על מטרת שונות בצומת : בעיקר טנקים ותותחים-נ"ט. כן השמדנו אנטי-ח"ר. מדי פעם בפעם היינו משנים את עמדותינו, משום שהינו גלויים — בניגוד לאויב, שהיה מוסווה היטב.

כוח-החרמ"ש של העוצבה

כוח-החרמ"ש פעל בנפרד במשך מרבית יום-הלחימה הראשון. אל הצומת הגיע לאחר שכוחות הטנקים של העוצבה כבר עזבו. הללו הבקיעו את מערך-האויב בצומת והמשיכו הלאה לעבר אל-עריש, אולם לא ערכו טיהור יסודי של המשלטים בצומת, והנשק הקל והכבד שניטש ע"י המצרים נותר במקום. חיילי האויב ברחו אמנם שעה שתקפוס הטנקים, אולם אחר-כך שבו אל עמדותיהם והיה צורך לערוך טיהור יסודי בעמדות, כדי לחסל סופית את התנגדות האויב. מדרום לאזור הצומת הבקיעה את דרכה עוצבת-הצנחנים של רפול דרך מערכי האויב, שכוחו היה כפול משלה. לכוח-החרמ"ש של עוצבת-השריון של אל"מ שמואל אשר כלל גם טנקים ניתנה הוראה לנוע לעבר הצומת, ולסייע לעוצבת-הצנחנים שנאבקה שם בטנקים.

סא"ל מ', מפקד כוח-החרמ"ש, מספר :

מפקד האוגדה הורה לי למהר לכיוון הצומת כדי לסייע לעוצבת-הצנחנים. תוך זמן קצר נמצאו בצומת, כשהטנקים לפנים והחרמ"ש אחריהם. בהגיענו, ראיתי כמישה טנקי T-34 עומדים בצומת ויורים לכיוון הפוך משלנו, דהיינו — לכיוון בו נמצאו הצנחנים. הטנקים שלי עברו את הצומת והחלו יורים לעבר טנקי-האויב. חלקם תפס עמדות מימין לכביש, ואילו האחרים המשיכו לנוע. התפתח קרב-אש בין הפטונים לטנקים המצריים, אשר פנו לעברנו והחלו יורים. אחד הפטונים נפגע והחל להידלק, אך תוך-כדיכך ירה ב-T-34 והדליקו.

כל אותה עת השארתי את החרמ"ש במורד אחורי, כדי שלא יהיה גלוי לכיוון הצומת וחשוף לאש-האויב.

לאחר שחוסלה התנגדות הטנקים, קרא לי ראש-מטה האוגדה והראה לי את מערך-האויב כולו, שהיה פרוס תחת רשתות לאורך קילומטרים מן הצומת עד חולות הים — בצורת פרסה. אז שלחתי כוח-משנה של חרמ"ש עם מחלקה של פטונים, לטהר את המערך.

סרן יוסי, מפקד כוח-משנה של חרמ"ש,

מספר :

מפקד הכוח הורה לי לנוע לעבר המתחם בצומת ולטהרו. קיבלתי לפיקודי מחלקת-טנקים, ויחד עמהם עליתי בשדרה, מחשש מוקשים. אחר-כך פנתה מחלקת-הטנקים מזרחה והתפרסה, והחרמ"ש — אחריה. תותחים נ"ט רבים היו אמנם מוסוים היטב, אך צוותיהם נטשו. לא הייתה התנגדות רבה, ואנו נכנסנו לחפרות וטי-הרנו. ירינו לכל העברים בנשק קל, ובהגיינו ענו למעלה, החלה המנוסה הגדולה של המצרים לכיוון חוף הים.

סא"ל אורי, מפקד כוח-פטונים, מספר :

כוח הפטונים שלי נמצא תחת פיקודה של עוצבת-צנחנים; משימתנו הייתה לתקוף ולהשמיד את 2 טיבות-הח"ר של האויב, שישבו באזור הצומת: האחת מדרום, והאחרת בחזית הקדמית; כמו כן היה עלינו להשמיד את החטיבה הארטילרית, שישבה מאחור.

נענו בתוך הדיונות, ועל-ידי-כך עקפנו את מערך-האויב מדרום. בעת התנועה שמעתי במכשירי-הקשר כי א' מפקד אחד מכוחות-המשנה שלי, נתקל בטנקי האויב — והוא עומד להשמידם. כעבור 10 דקות

הודיע לי כי השמיד 8 טנקי-אויב, והם בוערים נכחו. הוריתי לו להמשיך במשימתו המתוכננת. אני עצמי נעתי עם שני כוחות-משנה; האחד — בפיקודו של עמוס — החל עולה על יעדים שמדרום וממזרח לכפר-שן. בכפר עצמו גילה ריכוז של טנקי-אויב, אשר ניהלו קרב עם כוח-הצנטוריונים של עוצבת שמואל שנעה מצפון. בסופר-של-דבר הושמדו באיזור זה 17-20 טנקים בידי כוח הצנטוריונים מן החזית וכוח-המשנה של הפטונים, שבפיקודו של עמוס — מדרום. בתום הקרב הגענו לכביש הראשי רפיח-אל-עריש, סמוך לשעה 13.00. כוח-המשנה השני בפיקודו של דני — גילה בטווח של כ-1,500 מטרים ממנו כ-5 טנקי-אויב מסוג סטאלין. הוא ניהל עמהם קרב, אך משי-הושמדו נפתחה עליו אש מן האגף על-ידי כ-8 סטאלינים נוספים; אחת ממחלקותיו הושמדה, אך הוא אירגן את הכוח מחדש מייד, פתח באש על הטנקים שבאגף — והשמידם. בהמשך התנועה נתקל כוח-המשנה של דני ב-7 טנקי T-34, והשמידם עלה על היעדים מדרום לצומת, והשמיד ח"ר ותותחים מעורפו של היעד. במהלך קרבות אלה עלו 2 מן הטנקים שלו על מוקשים.

ב-16.30 הגעתי לצומת עם כוחות-המשנה של דני ועמוס, שכללו 10 טנקים תקינים בלבד. כעבור מחצית השעה נתברר כי כוחו של סיבי נעצר ע"י כוחות-אויב ניכרים, ואין כל אפשרות להגיע לצומת מדרום. אירגנתי את הטנקים ויצאתי לפתוח את הצייר מצפון לדרום — ולהשמיד את האויב שבו.

תקפנו כוח-אויב בגודל שני גדודי-ח"ר וכן טנקים אחדים ונושאות-גייסות משוריינות. אחר-כך הסתערנו על היעדים, שרוח-בם היה כ-2 ק"מ ואורכם כ-4 ק"מ. אנו תקפנום לאורך, השמדנו את האויב שב-תוכם על נשקו, והגענו עד כוח סיבי. לפי דברי שבויי-האויב שנלכחו על-ידינו היו ביעד 800 הרוגים. התקפה זו הסתיימה בחושך, ואז שבנו לחניון בצומת. באיזור השמיד הכוח שבפיקודי כ-40 טנקי-אויב, וכל זאת — בעורף מערך האויב. וכך, למעשה, הושגה לאחר מכן ההכרעה.

סרן עמוס, מפקד כוח-משנה, מספר :

מדרום-מערב לצומת נתקלתי בדרכי בגודל-תותחים. פתחתי באש מטווח 400 מטרים. חיילי האויב החלו בורחים — ואנו השמדנום. המשכתי עם יחידתי צפונה. כ-2 קילומטרים דרומה מכפר-שן זיהיתי יעד דו-פלוגתי בטווח 1,000 מטרים. תפסתי עמדות, פתחתי באש ותקפתי: שתי מחלקות השארתי בחיפוי, בעוד שעם 2 מחלקות אחרות הסתערתי משמאל — והשמדתי את חיילי האויב שהחזיקו ביעד.

משם תפסתי עמדות כלפי כפר-שן — ופתחתי באש. לא הצלחתי לאתר את האויב, ולכן השארתי מחלקה מאחור, בחיפוי, ונכנסתי לתוך הכפר. בהגיעי לרחוב הראשי, כ-30 מטרים ממערב לדרך, זיהיתי טנק

T-34 שהיה מכוון לעבר זחל"מ של אחד המ"פים של הצנחנים. יריתי בו — והוא הושמד. באותו רגע פגעו בטנק שלי 2 פגזי-טנק, בזה אחר זה, והוא החל לבעור. פקדתי על הצוות לצאת מן הטנק; אני עצמי נכויתי — ועליתי על טנק אחר. לא-חר שהתארגנו בכפר הורה לי מפקד הכוח לנוע מציר הכביש כדי לטהר את כל האויב שבשטח — ולהגיע עד לצומת. התקדמתי תוך תנועה ואש. בדרך נתקלתי בארטי-לריית-אויב בבריחה, ביחידות-ח"ר גדו-לות וחסרות-סדר, וב-10 טנקים שנמצאו בעמדות ולא ירו. לאחר שהתפרסתי, פתח-תי באש והשמדתי את כולם, אך אז הופיעו מכיוון רפח, לאורך הדיונות, 5 טנקים T-34 נוספים; יחידתי השמידה שלושה מהם, והשניים הנותרים ברחו לכיוון היס.

חיילים במטרה להפעילם נגדנו. פקדתי להשמידם.

באותה שעה ממש שמעתי מפי מפקד-הסיור של הכוח קריאה כי טנקים כבדים יורים עלי מאחור. הסתובבתי — ואז גי-ליתי כי 2 מן הטנקים שלי בוערים, בעוד טנק שלישי עומד דומם.

פקדתי על יתר היחידה להסתובב לאחור, לבד מ-2 טנקים עליהם פקדתי להמשיך ולנהל את הקרב בחזית. לאחר שריכזתי את הטנקים בעמדות-אש — פתחנו בקרב. תוך דקות אחדות השמדנו את כל חמשת הס-טאלינים שהיו בעמדות. מפעם לפעם עלו סטאלינים נוספים לעמדות — ואף אותם השמדנו.

אחר-כך פקדתי על אנשי לנוע אחרי בשדרה לכיוון הצומת. התחברתי לכוח-המשנה של עמוס, ותוך-כדי לחימה בחי"ר-אויב, הגעתי לצומת סמוך לשעה 17.00.

סרן דני, מפקד כוח-משנה, מספר:

תוך כדי התקדמות לכיוון הצומת, הב-חנתי ב-7 כלי-רכב בוערים. בעליה לעמדות-אש בשטח, הבחנתי ב-7 טנקי-אויב, חלקם בתנועה מערבה וחלקם בעמדות. השמדתי טנקים אלה והמשכתי בתנועה. מאוחר יותר הוברר לי כי היו אלה טנקים מדגם סטאלין.

סגני דיווח לי כי הוא מזהה מימינו כוחות-ח"ר עצומים עם משאיות ותותחים נ"ט. אחת ממחלקותי הסתערה, ואני עם שאר הטנקים חיפינו משמאל. השמדנו את מרבית האויב שבמקום, אך חלקו נמלט לגבעות שמצפון.

המשכתי לנוע, ולאחר שהתקדמתי כ-3 קילומטרים, גיליתי לפתע בחזית, בטווח כ-800 מטרים, כ-6 טנקי T-34, 3 טנקי S.U.100 וכן 2 תותחים נ"ט, שנגררו ע"י

באותה שעה שמעתי את דני מדווח על היתקלות בטנקי-סטאלין. ביקשתי לסמן את מקומו באמצעות רקטיות, והחילותי נע לעבר הסטאלינים. יחידתי ירתה עליהם מאחור ויחידתו של דני מלפנים ומן האגף — והשמדנו חלק מהם, בסך הכל כ-20 סטאלינים.

סגן א', מפקד כוח-משנה, מספר:

לאחר שחצינו את קו-התעלות של מערך האויב, זיהיתי כ-9 טנקי-אויב המנסים לתפוס עמדות ולירות לעברנו. שלחתי מח-לקה אחת לתפוס עמדות מצפון, ומחלקה שניה — מדרום-מזרח. את האחרים השארתי לשם אבטחה לכיוון צפון. במשך 15 הדקות הבאות חיסלתי 9 טנקים.

תוך-כדי מהלך הקרב הגיע אלי גיפ-אזרחי, וקצין שישב ליד הנהג הורה לי לעבור לתדר אחר; כתוצאה מכך איבדתי את הקשר עם יתר הכוח, ומאוחר יותר הצטרפתי לכוח-פוטונים של עוצבה אחרת.

קהיר 8/6 08.05

המפקדה העליונה של הכוחות המזוינים במצרים פירסמה את ההודעה הרשמית הבאה:
כוחות השריון של האויב, שחדרו מעבר לגזרת אל-עריש, ניסו להתקדם בכביש החוף בצפון-סיני אולם נהדפו ע"י כוחות האויר שלנו, שהשמידו את הכוח. התנגדות הגבורה של כוחותינו בתוך אל-עריש מעוררת התפעלות. חלק משריוני האויב מכותרים בין העיר אל-עריש לחוף.
האויב חידש את פעילותו התוקפנית בציר הצפוני. כוחותינו תקפו את האויב והשמידו 10 טנקים ו-6 נגמ"שים, וכן הסבו לו אבידות כבדות בנפש ובציוד.

השריון מסייע ללוחמת החי"ר

סא"ל יעקב

כוחות ומשימות

יחידתנו, שלחמה במסגרת כוח-חי"ר, היתה אמורה לסייע לכל יחידות-החי"ר של העוצבה, ולפיכך פוצלה, מטבע הדברים, ליחידות-משנה אחדות ופעלה לכל אורך רצועת עזה — מחאג'יונס עד מחסום ארו; הגוף העיקרי שלה שימש כוח גייד לכיבוש עזה מדרום, במקביל לכניסת יחידת הצנחנים לכיוון על-י-מונטר. היחידה התחלקה כך:

- א. כוח-טנקים, בפיקודו של סגן אהוד, כסיוע ליחידת-חי"ר בכיבוש חאג'יונס.
- ב. כוח-טנקים, בפיקודו של סגן אבישי, כסיוע ליחידת-חי"ר בכיבוש אל-קובה.
- ג. כוח-טנקים, בפיקודו של סגן אמנון, כסיוע ליחידת-צנחנים בלחימה צפונית.
- ד. הגוף העיקרי, אשר כלל את מפקדת היחידה, יחידת חבלה וסיור; שתי יחידות-משנה של טנקים, יחידות-משנה של חרמ"ש, תחנת-איסוף-פצועים וחוליה טכ-נית.

הפריצה וכיבוש מחסום מסילת-הברזל

ב-5 ביוני, משעה 11.00 עד שעה 14.30

בסביבות השעה 11.00 עבר הגוף העיקרי את קו הגבול באזור מגן; אגו, כוח הטנקים, שימשנו כחוד לעוצבת-החי"ר. משימתנו היתה — תנועה בציר הכביש חאג'יונס-עזה, כיבוש המוצבים שבדרך, ריתוק עזה מדרום על מנת לאפשר ליחידת הצנחנים לנוע בהפתעה ממזרח לעל-י-מונטר, ולאחר כיבושו — כניסה לעזה מדרום, בעוד שיחידת הצנחנים נכ-נסת ממזרח.

כאשר עברנו את עבסן אל-צ'עיר לכיוון חאג'יונס, נכנס ראש הכוח לשדה-המוקשים, ו-2 טנקים פרסו שרשראות. יחידת-הצנחנים, שניסתה לעקוף משמאל, הותירה בשדה-המוקשים 4 זחל"מים. הכוח נע לכיוון הכביש, ובניסיונו להתחבר עם הכביש, נתגלה לעינינו מוצב פלוגתי, מתוגבר בטנקים ותול"רים, שחלש על הכניסה צפונית, ואשר מבנה השטח לא איפשר לאגפו אלא באיגוף עמוק של 3 ק"מ. בהיתקלות ראשונה זו נפגע אחד הטנקים שלנו ונשרף, אך הצלחנו לגלות בין העצים טנק ותול"ר של האויב ולהשי-מידם. ביקשתי ממפקד העוצבה אישור לרתק את האויב, לאגפו עמוק ולהגיע אליו מעורפו. משניתן האישור השארתי במקום יחידת חרמ"ש וטנקים, ועם יתרת הכוח נעתי צפונה — עד צומת דיר-אל-בלח.

תיאור הגזרה

איזור רצועת עזה, המתמשך מחאג'יונס עד מחסום-ארו, אורכו כ-40 קילומטרים ורוחבו משתנה, בין 6 ל-12 ק"מ.

דרום הרצועה מתחבר אל חלקה הצפוני על-ידי כביש-אורך אחד בלבד, וממנו מסתעפות כניסות לישובי הרצועה — מזרחית ומערבית. אפשר לחלק את הרצועה לשניים מבחינת אופי הקרקע: החלק שממערב לכביש-הרצועה — והחלק שממזרח לו.

החלק שממערב לכביש-הרצועה, לבד מן השטחים הקרובים לכביש, הוא איזור דיונות וחולות-ים, הנקטע לאורכו על-ידי ישובים שבקרבת הים, כגון: חאג'יונס, דיר אל-בלח ועזה. כדי לנוע באיזור זה יש לבחור ציר-תנועה מדויק, ולפיכך אין אפשרות לתמרון רב בתוכו. החלק שממזרח לכביש-הרצועה הוא איזור הנוטע מטעים רבים, ועובדי-האדמה הפרימיטיביים המאכלסים אותו מתקנים סביב מטעים אלה מדרגות ותעלות במרחקים קטנים. מן האויר נראה השטח כקוביות. הוא חרוץ ערוצים רבים במרכזו, ואלה מחייבים תנועה בשבילים מוגדרים; זאת — מלבד החלק הצפוני, הסמוך לעזה, בו צורת השטח גבעית, הסרת ערוצים. כביש-האורך ברצועה עובר ברובו בין איזורים מעובדים, והוא מוקף כמעט לכל אורכו שדרות צברים או צמחיה אחרת, המקשה על בחירת צירי-עקיפה. השטחים המעובדים, המוקפים מדרגות ותעלות, הקשו על תנועתנו, הואיל ונזכה המדרגות עולה על מטר, ורוחב התעלות — על 2 מטרים; מנקה-אמק"ם או זחל"מ שניסו לעבור מכשול זה, נתקעו בו או בין שתי מדרגות-קרקע, היוצרות שביל-מעבר כרוחב 2-3 מטרים בלבד. השטחים הכנויים מתגלים תמיד בקצהו של פרדס או איזור-מטעים, ודבר זה הקשה על התצ-פית — מחד גיסא, ומנע חיפוי טוב לכוח הנכנס ללחימה בשטח הכנוי — מאידך גיסא. השטח הכנוי ברצועה, להוציא רחובות מרכזיים אחדים, הוא צפוף, ורחובותיו צרים ביותר, כמעט כרוחב מנע ממש; דבר זה הגביל את צידוד הצריח ואת הפניות.

ההכנות ללחימה

מאחר שמרבית הנתונים בדבר אופי הקרקע (להוציא המדרגות וצפיפותן) היו ידועים לנו, עסקנו בתדרוך הצוותים ללחימה בשטח סגור ובנוי, ככוונה להכנסם בייעילות המק-סימלית לצורת-הלחימה בה עתידים אנו להיתקל. כמו-כן תיגברנו את כל כלי רכב-הקרב המשורייני, כולל הטנקים, בכמות נוספת של תחמושת קלה ורימונים.

ההנחיות שניתנו לצוותים היו להפעיל נשק אישי בכל מקרה בו אין אפשרות להשתמש בנשק הטנק.

בדרך נתקלנו במוצב מחלקתי, שטפנוהו באש — והאויב נס ממנו. בהגיענו לקרבת צומת דיר-אל-בלח, נורינו באש צופפה של 120 מ"מ, ונאלצנו לעבור אותה במהירות לכיוון הצומת, תוך קבלת סיוע ארטילרי של אש תותחי 25 ליטר-ראות, אשר גורתה על הצומת. על הצומת השתלטנו בקרב קצר, ומייד פנינו דרומה לפתיחת הציר.

בהגיענו לצומת מסילת-הברזל, גילינו את האויב; הוא הופתע מן העורף והחל לנוס. תוך כדי מנוסתו פגענו בטנק וב-2 תול"רים נוספים. הציר נפתח והכוח התאחד, ויחידת הצנחנים, כשבראשה סגן אמנון עם כוח-הטנקים שלו, עברה אותנו הנעה לכיבוש צומת חרת דרג, בקרב זה נהרגו 2 מחיילי היחידה ונפצעו 6; טנק וג'יפ-סיוור נשרפו ושני טנקים נפגעו בשדה-המוקשים.

ריתוק עזה מדרום

וכניסה למארב

משעה 16.20 עד 17.30 ב-5 ביוני

לאחר כיבוש צומת חרת דרג, בידי יחידת הצנחנים, נעה היחידה מייד צפונה, כדי לתפוס את עמדות-הרתק דרומית לעזה, ולחפות על תנועת הצנחנים באיגוף ימני לעיי-מונטר. בהיותנו בתנועה נתקלנו במחסומי-אבן ברוחב כמטר אחד, והללו נפרצו. המיקוש שהונח בתוך חורים אשר נקדחו בכביש והוסו בחול, פונה על-ידי יחידת-החבלה. בהגיענו למפגש הכביש עם מסילת-הברזל, במרחק כ-500 מטר רים לפני עמדות הרתק, לא גילינו דבר (על-פי הנתונים שבידינו, לא היה במקום מוצב כלשהו). הכביש התעקל וירד ליעדה של היחידה, והשטח נראה נקי. נענו במהירות קדימה, ובהגיענו למרחק כ-200 מטרים מעמדות-הרתק, נתגלה נכחנו מוצב חפור בתוך גדרות הצברים ומוסו היטב. מאחר שנמצאנו במורד במרחק קצר בלבד מן העמדות פקדתי להסתער לתוך המוצב, בעוד אני מושך את היחידה פנימה ומותיר מאחור כוח לשם חיפוי באש. תוך כדי כניסה למוצב, נפגע מבאזוקה טנק מפקד יחידת-המשנה המובילה לפני, ונדלק מייד. עליתי מייד על רשת יחידתי, הודעתי לסגנו כי מפקדו נפגע וכי עליו לקבל את הפיקוד, ועד אשר יתארגן — אפקד אני על הטנקים הראשונים, אותם הוביל סגן משה לפני. סגן המפקד התארגן במהירות על זחל-הפיקוד היחידתי, ופקד על הטנקים האחוריים להחליף את הטנקים של סגן משה אשר 2 מהם נפגעו ישירות מבאזוקות, וכן יצאו תותחיהם מכלל פעולה. הכוח שנשאר בכניסה למוצב גילה ממערב מוצב פלוגתי, שפתח באש רק לאחר כניסת היחידה למוצב, וניהל עמה קרב-אש שהביא לבריחת האויב ולפינוי האגף המערבי על ידיו. חיילי המפקדה העיקרית של היחידה, אשר מנתה 4 זחל"מים (כולל קצין-קישור ארטילרי) שנמצאו במרכז המוצב, החלו שוטפים באש וברימונים את חלקו המערבי, המסוכן ביותר, הואיל והיה גבוה מן הכביש כדי מטר, ולפיכך פינה האויב חלק זה של המוצב. טנקי-החוד ניהלו קרב-בחזית, וכתוצאה ממנו פינה האויב את העמדות גם שם. עתה נמצא המוצב כולו בידינו, אולם התקדמותנו נעצרה, מאחר שהכביש נחסם בשתי חגורות-מוקשים ומחסום. מכיוון שכך נשלחה יחידת

החבלה לפינוי המחסומים, אך היא לא הגיעה לביצוע המשימה, הואיל ומפקד העוצבה הורה לעזוב את המוצב ולשוב לצומת חרת-דרג (בשלב זה כבר נפל מוצב על-י-מונטר בידי הצנחנים). להתחבר עם הצנחנים במוצב על-י-מונטר ולהיכנס לעזה ממזרח בלבד. הודעתי למפקד העוצבה כי המוצב בידי וכי ניתן להיכנס לעזה גם מדרום, לאחר פינוי המוקשים, אך נעניתי בשלילה והתחלנו לנוע לאחור. בשלב זה נותרה היחידה כשלושה 2-3 שעות דלק בלבד, התחמושת הקלה כמעט שאולה, ונקודת איסוף-הנפגעים בצומת חרת-דרג קלטה נפגעים רבים והפכה לתחנה סטאטית.

וזילוף כוח-הצנחנים

וההתחברות עם מוצב אל-קובה

משעה 18.30 ב-5 ביוני עד 04.00 ב-6 ביוני

תוך כדי הקרב קודמה, כאמור, תחנת-האיסוף לצומת חרת-דרג, והחלה קולטת נפגעים מן היחידה. בקרב זה נהרגו 5 מחיילי היחידה, ביניהם סגני, קצין-המבצעים בחול שלי ונגד הקשר, ונפצעו 14 חיילים נוספים; טנק אחד נשרף ו-2 אחרים איבדו את כושר תפעול הצריח, כתוצאה מפגיעות בזוקה.

בהגיענו לצומת, התארגנו לתנועה; הפצועים הושכבו על גבי אלונקות, ואנו יצאנו לעבר על-י-מונטר. במרחק כקילומטר אחד מן הצומת גילינו 4 זחל"מים בוערים, אשר חסמו את התנועה. סביבם נמצאו חיילים מכוח הצנחנים — חלקם הרוגים וחלקם פצועים, ואילו אותם מעטים שלא נפגעו ניהלו אותה שעה קרב-אש עם אויב בפרדסים אשר לפני. הודעתי על כך למפקד העוצבה; קידמתי טנקים מספר לחפות על כוח הצנחנים (בשלב זה לא ידע מפקד כוח הצנחנים כי יחידת-המאסף שלו נפגעה, הואיל ומכשיר-הקשר שלה יצא מכלל פעולה). מפקד העוצבה הטיל עלי לחפות על הצנחנים ולחלץ את הכוח אחורנית, אל הצומת. התחלנו בביצוע המשימה עם חשיכה, ובשני זחל"מים ונושאת נשק פנינו אחורנית את הפצועים; הללו קיבלו כל העת טיפול מידי מידי הרופא היחידתי, הד"ר שטיין, אשר המשיך בעבודתו למרות פציעתו. בחצות הגיעו 3 מסוקים, שנחתו בצומת לאור סימון-נפט על הקרקע, ופינו 30 פצועים-קשה — משלנו ומשל הצנחנים. לאחר פינוי הפצועים ואיסוף הבלתי-נפגעים על רכבנו התחלנו לנוע, בעוד שלפנינו מתנהל קרב בין כוח-עתודה שהוכנס על-ידי מפקד העוצבה — לבין המוצב שחסם את הדרך. בשעה 02.00 בקירוב נפגשנו עם כוח-העתור דה על המוצב, כשאנו מסמנים אלה לאלה בתאורת פנסים. עתה נפרצה הדרך, והתנועה לעיי-מונטר נעשתה חופשית. הכוח הגיע למוצב אל-קובה בשעה 03.30, וכעבור שעתיים קיבלנו דלק ותחמושת ועסקנו בהכנות לכיבוש עזה ממזרח.

הכניסה לעזה

היחידה נכנסה לעזה ממזרח, לאחר כוח אחר שהגיע עם שחר. פנינו מייד שמאלה לרחוב הראשי. ממולנו חזרה אותה עת עוצבת רפול, אשר נכנסה מדרום, שטפה את הרחובות ויצאה החוצה.

החל אף הוא מתלקח. ניסיון נוסף של כוח-החי"ר להיכנס לחאן-יונס עם הטנקים לא עלה יפה, והמקום נכבש רק ביום השלישי, בידי עוצבת 197.

בקרב זה היו לכוח הרוג אחד ו-4 פצועים קשה; טנק אחד נשרף כליל; טנק שני נפגע חלקית, ואילו השלישי מוקש.

לחימת הכוח של סגן אבישי באל-קובה

הכוח שבפיקודו של סגן אבישי נשאר בנחל-עוז עם כוח-העתודה עד שעות אחרי-צהריים ב-5 ביוני. משימתו המוגדרת היתה סיוע לכיבוש מוצב אל-קובה, בהתאם לפקודת הפקודה ניתנה בשעה 16.00, והכוח החל נע בכיוון שדה-התעופה של עזה, כשבראש מובילים הטנקים של אבישי. בין שדה-התעופה למוצב אל-קובה נקלע הכוח לשדה-מוקשים שהונח בתוך שדה-גידול-ירקות, וחלים אחדים של כוח-החי"ר נעצרו לזמן-מה. הטנקים המשיכו בתנועה לעבר הכביש, ומשם פנו למוצב אל-קובה. בהגיעם לפתח המוצב, נורה אחד הטנקים על-ידי בזוקה ונשרף, ואילו יתר הסגן קים עלו על מוצב אל-קובה, והחלו שוטפים אותו לכיוון האוכף שבין אל-קובה לעלי-מונטר. לאחר-מכן שבו למוצב אל-קובה. בשלב זה הצטרף אליהם חלק מכוח-החי"ר, שהחל בטיהור העמדות. בסביבות השעה 17.30 נכבש מוצב אל-קובה על-ידי כוח-החי"ר. לאחר מכן איבטחו הטנקים את אגפי המוצב במשך כל הלילה, עד אשר הגיעה היחידה כולה עם שחר, ותיגברה את המוצב. כאן אף בוצע, כאמור, תדלוק לקראת הכניסה לעזה, שלב בו צורף ליחידה הכוח של סגן אבישי, לשם המשך הלחימה. בקרב זה נהרג תותחן הטנק מפגיעת הבזוקה, וכן נפצעו 4 אנשי-צוות מתוך טנק זה והטנק שמוקש.

הגענו עד המשטרה, חיפנו על הצנחנים מן הכביש באש-טנקים, והם נכנסו בין שתי השדרות לתוך המשטרה וטיהרוה. אחרי-כך התקדמנו לעבר בית הממשל, והתמקמנו היקפית בכיכר לשם אבטחת האיזור; בה בעת התיצבו לפנינו מושלה הצבאי של רצועת-עזה וחבר עוזריו.

טיהור צפון הרצועה

לטיהור צפון-הרצועה יצאנו בבוקר 7 ביוני, כיחידת משנה של כוח אחר. ציר התנועה היה הכפרים ג'בליה, בית-להיה, בית-חנן ומחסום ארז. במהלך התנועה לא התגלתה כל התנגדות, והלחימה התבטאה בפריצת מחסומים רבים באש-נפיצה, ובמלאכתה של יחידת-החבלה, אשר פינתה מוקשים רבים, שנחפרו בכביש. לפני הכניסה לכפרים הומטרה עליהם אש ארטילרית. בג'בליה הוצאו התושבים, ונקרא באוזניהם מנשר מטעם צה"ל. הכפרים האחרים היו ריקים. בשעה 16.30 התחברנו עם מחסום-ארז.

לחימת הכוח של סגן אהוד בחאן-יונס

הכוח שבפיקודו של אהוד פרץ בראש יחידת-חי"ר לרחובה הראשי של חאן-יונס, כ-6 שעות לאחר שעזבה את המקום עוצבתו של שמואליק. הסתבר שבמשך שהות זו הספיק האויב לבצר את המקום ולזרוע ברחוב הראשי מוקשים, שהוסו בחול ובמים. הטנק הראשון עבר בין המוקשים, בלא שידע על קיומם, ונפגע באש נגד-טנקית בתא הנהג; הטנק השני והשלישי עלו על מוקשים ברחוב הראשי, ואחד מהם אף התלקח. כוח-החי"ר שנע אחר הטנקים, ספג מכת-אש קשה — ונעצר במקום בלא שיוכל להתקדם. נגרמו לו גם אבידות. הטנק הראשון, שצריחו לא נפגע, המשיך לירות לכיוון הבתים מהם הומטרה האש, ובכלל זה אף עמדת-הנ"ט, וחיפה על תנועת החי"ר אחורנית להתארגנות באיזור בית-הספר. לאחר שנע החי"ר אחורנית, ניטש הטנק, שכן

סגן אמנון עם יחידת הצנחנים

הכוח של סגן אמנון, שצורף, כאמור, ליחידת הצנחנים, צוות עם הצנחנים לפני היציאה, ולחם עמם עד גמר כיבוש עזה וטיהורה. במשך תנועתה של יחידת הצנחנים נעו הטנקים בראש; בצמוד לטנק הראשון נע מ"פ"ח"ר של צנחנים. בכניסה ובהתחברות עם ציר הכביש בחאן-יונס, נתקל הכוח באש מצומת חאן-יונס, וחסל את ההתנגדות באש תותחים ומקלעים. משם פנה צפונה ונפגש, כאמור, עם היחידה בצומת מסילת-הברזל.

לאחר המפגש המשיך הכוח עד צומת חרת-דרג, בה התמקם לסיוע לעבר מוצב-הצומת שעליו הסתערו הצנחנים וכבשוהו. בגמר כיבוש הצומת, המשיך הכוח בפיקודו של סגן אמנון לנוע ראשון לעבר עלי-מונטר; ובדרך עקלקלה בין צברים ובניינים, באין יכולת להפנות את התותחים ימינה או שמאלה, החל מטפס לכיוון עלי-מונטר. בדרך הפעילו צוותי הטנקים לאגפים נשק אישי ורימונים, ואילו הטנק הראשון הפעיל את נשק-הצריח לפניו. תוך כדי העליה נתגלתה עמדת בוקה מימין, וזו ירתה ופגעה פגיעה חיצונית בטנק הראשון. העמדה חוסלה ברימון, שנזרק על-ידי סגן אמנון מתוך צריח הטנק. משהגיע הכוח למרכזו של מוצב עלי-מונטר, הסתבר כי המוצב בנוי על כיפה מחודדת, ולפיכך מוגבלת האפשרות לתפיסת עמדות. אחד הטנקים נפל לתעלה, ואילו השני ספג פגיעה ישירה של פגז נגד-טנקי במנוע;

הנהג נהרג. תוך-כדי חילוץ הצוות, נהרגו שני צנחנים. במשך כל הלילה ישב הכוח במוצב עלי-מונטר תחת הפגזה ארטילרית קשה, אך עם שחר זיהו הטנקים את טנקי האויב, אשר יום לפני-כן ירו ממוצב עלי-מונטר — והשמידו 2 טנקי מ-3 ברחובות עזה. בכוח אמנון נשארו 3 טנקים שלמים, אשר נכנסו עם הצנחנים לעזה, ועסקו במשך יומיים בחיסול קני-הצלפים בעיר. מכוח זה נהרג נהג-טנק ונפצעו 3 אנשי-צוות; 3 טנקים ניוזקו, 2 מהם בפגיעות ישירות של תותחים והאחד — בהתפוצץ מוקש.

הבקעת חרמש

בשטח הררי ובנוי סא"ל אהרון

את תכנית הכוח לכיבוש לטרון. באותה שעה כבר ידענו כי בדרום פרצו הקרבות. בעת היותי במפקדת העוצבה, קיבלתי פקודה לנוע עם הכוח למעוז ציון (קסטל), לתקוף את מוצבי שיח' עבד אל-עזיז וח'רבת לאוזה ולכבשם. שבתי מייד לשטח הכינוס של הכוח. בהגיעי, כבר היה הכוח מאורגן לתנועה; אני ומפקדי יחידות-המשנה לא הכרנו את המוצבים. לקחתי איפוא עמי את מפקדי-המשנה ונסעתי מייד לקסטל. סגן-מפקד הכוח הוביל את הכוח אחרינו, בציר כביש רמת-רזיאל. באותה שעה הפגינו הירדנים את הכביש הראשי לירושלים ואת שער-הגיא.

בהגיעי עם מפקדי יחידות-המשנה לקסטל, זיהינו את המוצבים אותם הוטל עלינו לכבוש. מוצב עבד אל-עזיז מחופר כולו בחפרות-קשר ובבונקרים, ועליו כ-15 בתי-אבן למגורי החיילים. סביב המוצב גדר, גדר-עכביש וכן שדה-מוקשים מעורב, הבנוי כך שליד כל מוקש נגד-רכב מונחים שניים עד שלושה מוקשי-נעל. 800 מטרים צפונה ממוצב עבד אל-עזיז, נמצא מוצב ח'רבת לאוזה, השולט על עבד אל-עזיז. גם מוצב זה מחופר, וחלק מחפרותיו אף מכוסה כיסוי-ראש. סביב המוצב בנויים בונקרים ובחלקו הצפוני — מגורים תת-קרקעיים לחיילים. גם מוצב זה מוקף גדרות, וסביבו טמונים מוקשים בשיטה דומה לזו בה מונחים המוקשים סביב מוצב עבד אל-עזיז.

הכוח שהחזיק בשני מוצבים אלה כלל כשתי פלוגות מופחתות, ואתן נשק-נ"ט ומקלעים לרוב. משאך הגיעה יחידת-המשנה הראשונה מן הכוח שלי לקסטל, החלה הפגזה ירדנית עלינו. הוריתי לפזר את הזחל"מים בדרכים וברחובות שבמעוז ציון. מפקד העוצבה הגיע למקום ופקד עלי לתקוף, וכן צירף אלי מחלקת-הנדסה.

רבת-עמון 5/6 23.00

דובר צבאי ירדני פירסם את ההודעה הבאה:
היום אחר-הצהריים ביצע האויב התקפה נרחבת נגד אזורי הצפון של ירושלים, בניסיון נואש לכבוש את אזורי שיח'ג'ראח וטנטור... אך כוחותינו הדפוהו והסבו לו אבדות כבדות.

כוח-החרמ"ש עליו פקדתי במלחמת ששת הימים הוא כוח מילואים, שעבר — במשך תקופת-האימון השנתית — אימון יחידתי ועוצבתי, ולפיכך הכירו החיילים והמפקדים אלה את אלה מזה זמן רב; המפקדים ידעו את תכונותיו של כל איש ביחידתם, ולפיכך שיבצו נכונה כל אדם לתפקיד ההולם אותו.

כיתר הכוחות גויס אף כוח זה כשבועיים לפני פרוץ המלחמה, וישב בתקופת-ההמתנה בשטחי-כינוס. בתקופה זו למדו החיילים את תפעול כלי-הנשק, ועסקו באימון גופני ובמסעות, כדי להעלות את כושרם הגופני.

במקביל עסקו המפקדים בסירי הגזרה, אותה לא הכירו קודם לכן. סביר היה כי הכוח יפעל בשטח הררי בגזרת פיקוד המרכז; ולכן החלטתי, עוד בשטח הכינוס, לתרגל את יחידות-המשנה בירידה מן הזחל"מים ובפעולה כיחידות-חי"ר. תרגול זה היה לעזר רב בשעה שנדרשנו — לעתים — לפעול ככוח חי"ר, הואיל והזחל"מים לא יכלו להגיע ליעדים. סדר-הכוחות של הכוח בשטח הכינוס כלל יחידות-משנה של חרמ"ש, יחידות-משנה של טנקים, יחידה מסייעת ויחידת-מפקדה.

ביום ב', 5.6.67, הייתי במפקדת העוצבה והשתתפתי בקבוצת-פקודות, בה היה עלי להציג לאישור מפקד העוצבה

תכנית ההבקעה היתה כדלקמן:

א. יחידת טנקים תופסת עמדות על הר־נבר ומפצחת עמדות ובונקרים בשני המוצבים; יחידה קטנה יותר תופסת עמדות בחלקו המערבי של הר־חירם, ומפצחת עמדות בעבד אל־עזיז.

ב. יחידת־משנה של חרמ"ש עם כוח־טנקים וכוח־הנדסה — מבקיעים. בעקבותיהם נעות יחידות־חרמ"ש, יחידה מסייעת וכן הטנקים שירדו מן העמדות לאחר גמר הפיצות. יחידת־חרמ"ש נוספת יורדת רגלית, ובאיגוף ממזרח תוקפת את מוצב ח'רבת לאוזה בסיוע הטנקים מהר־נבר. אני נע עם היחידה הראשונה המבקיעה.

בשעה 17.00 תפסו הטנקים עמדות על הר־נבר, והחלו מפצחים את הבונקרים והבתים במוצב עבד אל־עזיז. הטנק המוביל במחלקה שעלתה לתפוס עמדות על הר־חירם עלה על מוקש, ואף כי נעצר — המשיך לירות. הגעתי לשדה־המוקשים עם הכוח המבקיע. הפגזת האויב, שהתנהלה ביתר שאת, מנעה מכוח־ההנדסה לבצע את תפקידו, גם אמצעים לפריצת שדה־מוקשים לא היו לו. נראה לי כי אם נמשיך לעמוד במקום — ניפגע כולנו מן ההפגזה. לפיכך פקדתי על מפקד יחידת־המשנה המבקיעה ראשונה, סרן אסא יגורי ז"ל, להוריד את אנשיו מן הזחל"מים ולחצות ברגל את שדה־המוקשים, כאשר חיילים אחדים בודקים בשרביטי־ניקוי את הקרקע ומובילים אחריהם את הטנקים — שניים־שניים לפני כל זחל־טנק. הפקודה בוצעה בדייקנות, והיחידה החלה לעלות רגלית ליעד. אש שטוחת־מסלול לא ניתכה עלינו, כיוון שכל הבונקרים במוצב נפגעו, והרגשתי היתה כי האויב נטשם. בהגיע החיילים לגדר המוצב, השתטח אחד מהם על הגדר — והאחרים פרצו פנימה על גבו. במשך העליה דרך שדה־המוקשים ניצלו האנשים את הסלעים ודילגו מאבן לאבן, ולפיכך לא היו אלא פגיעות בודדות מן המוקשים.

בעקבות יחידת־משנה זו, הצליחו לעלות אל המוצב 4 טנקים. בינתיים שבו הסיירים ודיווחו כי המוצב מוקף כולו מוקשים וגדרות, ולפיכך שיניתי מייד את התכנית: פקדתי על יחידת־המשנה שהיתה אמורה לאגוף ממזרח כדי לכבוש את ח'רבת לאוזה להיכנס בעקבות יחידת־המשנה הראשונה, לעבור את עבד אל־עזיז ולתקוף את מוצב ח'רבת לאוזה. על סגני מטה הטלתי את המשימה הקשה, לפרוץ דרך בשדה־המוקשים ולהעביר את רכב־הקרב המשוריין. אני עליתי עם קציני־הקשר ברגל דרך שדה־המוקשים, בעקבות יחידת־המשנה הראשונה. במוצב עבד אל־עזיז חיכתה לנו הפתעה: האויב שנטש את הבונקרים מחמת אש־הטנקים, נשאר בתעלות — וחיכה לנו.

מפקד יחידת־המשנה חצה את אנשיו. על מחציתם הטיל את משימת טיהור החפרות המזרחיות מדרום לצפון, ועל המחצית האחרת — את משימת טיהור החפרות המערביות. אף הן מדרום לצפון. מבנה היעד והחפרות לא היה ידוע לנו. בקרב פנים־אל־פנים בחפרות, שהיה מלווה — לעתים — תגרות־ידיים ורימונים, נפגעו ונהרגו מפקד יחידת־המשנה וחיילים אחדים. בינתיים ירדה חשיכה — והאויב העתיק

את אשו הארטילרית אל המוצב עצמו. בנוסף לאש שהונחתה על יחידת־המשנה אשר עברה בשדה־המוקשים.

כאמור הצליחו טנקים מספר לעלות למוצב; אך משידה חשיכה עלה אחד הטנקים על מוקש, וחסם את הפרצה. בניסיון נוסף, עלו שני טנקים נוספים על מוקשים. חיילים של יחידות־המשנה הנוספות המשיכו לעלות ברגל למוצב. מספר הנפגעים מכוחות אלה גדל, עקב ההפגזה והעליה בחשיכה על מוקשים. אחד מאותם טנקים שהצליחו לעלות על היעד פרש שרשרת — ושימש לי כעמדת־פיקוד. את יתר הטנקים, בפיקודו של רב־סרן נתן, מפקד יחידת המשנה, שלחתי כ־300 מטרים צפונה — כדי לחסום את הדרך מח'רבת לאוזה למוצב עבד אל־עזיז, ולחסל את הבונקרים על ח'רבת לאוזה, אשר מתוכם נורתה עלינו אש. אחד מן הטנקים ירד לתעלה בצד הדרך, ונותרו שני טנקים עם זרקורים, אשר העסיקו את ח'רבת לאוזה. בשעה 19.30 דיווחתי למפקד העוצבה כי עבד אל־עזיז בידי. פקדתי על מפקד יחידת־המשנה סרן ב. לתקוף את ח'רבת לאוזה ברגל, בסיוע שני הטנקים; כיוון שנשארו ברשותו שתי מחלקות בלבד לאחר מעבר שדה־המוקשים, צירפתי אליו שתי מחלקות מתוך כוח אחר; מחלקה נוספת ומפקד יחידת־משנה השארתי כדי לעזור בהכשרת דרך לרכב־קרב משוריין כדי לאפשר לו לעלות ליעד, ולסייע למחלקת החבלה בפריצת שדה־המוקשים, שנמשכה כל העת.

סרן ב. יצא להתקפה לאחר שתיאם סימנים מוסכמים עם הטנקים. הסימנים היו:

א. האיש הקיצוני ינצנץ כל הזמן בפנס.

ב. הטנקים יפתחו באש־סיוע רק לאחר שהכוח המסתער יפתח באש.

תחילה ניסה סרן ב. לעלות על היעד בציר הדרך ממערב, אך נתקל באש־מקלעים. למזלו לא נפגע איש. כל העת הואר היעד על־ידי האויב בעזרת זיקוקין, ואז החל הכוח התוקף לאגוף ממזרח.

האיגוף והעליה היו קשים ביותר עקב גובהן הרב של הטרסות, כשני מטרים. יש לזכור, כמובן, כי כושרם הגופני של אנשי־המילואים אינו מעולה, ולפיכך התקשו לדלג על טרסות בגובה זה. איגוף של כקילומטר־ומחצה נמשך כשע־תיים. תוך כדי עליה נתקל הכוח בתלולית־עפר, ואנשיו דימו שעלו על שדה־מוקשים, אשר הונח זמן קצר לפני־כן. ואולם, לאחר חפירה בתלוליות אחדות נתברר כי אין הן אלא מחילות־חפרות.

בשעה 22.00 עבר הכוח את גדר המוצב ופרץ למוצב ולחפרות; תוך כדי הפריצה פתחו הכוח המסתער והטנקים באש. ההפתעה שהכין האויב למסתערים על מוצב זה, היו עמודי־זווית בגובה של כמטר־וחצי, ועליהם קשורים רימוני־יד, אשר הופעלו מן החפרות והמחילות על־ידי משיכה בחוט הקשור לנצרת הרימון. גם במוצב זה חזרה תמונת־הקרב של עבד אל־עזיז. הירדנים ציפו בחפרות — והמשיכו להילחם; חלקם נהרגו ואחרים הצליחו להימלט צפונה בחסות החשיכה. בשעה 22.30, לאחר שטוהר היעד, הודעתי למפקד העוצבה כי ח'רבת לאוזה בידי.

בלחימה בו. תוך כדי הלחימה חוסלו מספר חיילי-אויב ושני תותחים ללא-רתע. השארתי בנבי-סמואל מחלקה מתוך אחת מיחידות-המשנה, לשם אבטחה, והמשכנו לנוע לעבר בית-חנינא. שם קיבלתי פקודה לעצור את הכוח ולחכות למפקד העוצבה, אשר יגיע אלי במסוק ויתן לי פקודה להמשיך. עד אשר הגיע המפקד, שלחתי את ג'יפיה-הסיור לאסוף אלי את מפקדי יחידות-המשנה.

ב-6 ביוני בשעה 08.00 הגיע מפקד העוצבה ופקד עלי לכבוש את תל אל-19.

תל אל-19 נמצא, למעשה, ממזרח לדרך ומאללה-ירושלים, ושולט על צומת-דרכים חשובה ביותר, אשר ממנה מסתעפות דרכים המובילות לכביש יריחו מזרחה — ולבית-חנינא מערבה. התל עצמו, שבעבר הרחוק היה מעוזם של בני שבט בנימין וידע קרבות רבים, הוא גבוה ותלול, חפור היטב — כולל חפרות-קשר — ועליו נבנה ארמון-הקיץ של המלך חוסיין. ממזרח לתל נמצא מערך הארטילריה של הירדנים. תכ-ניתי, שנמסרה במקום למפקדי יחידות-המשנה, היתה כדלקמן: כוחות טנקים וח"מ"ש עולים לתל מכיוון צפון; כוח גוסף מציב חסימה מצפון-מזרח לתל, לכיוון מזרח (מכיוון זה עלולים היו כוחות-השריון של האויב להגיע); אני נע אחרי כוח-החוד.

נענו במהירות כשהטנקים ממטירים אש, ועלינו על התל. ההתנגדות היתה חלשה, וחיילי-ח"מ"ש שקפצו מן הזחל"מים שיתקו את העמדות. בהגיענו לרום התל, גילינו ממזרח לו, במרחק של כ-1,000 מטרים, שלושה טנקי-פסון — אשר פתחו עלינו באש לא-מדויקת. מייד הופנו למקום לועי תותחנינו, ותוך דקה נפגעו שניים מן הטנקים, אחד מהם החל לבעור. הטנק השלישי ניסה להימלט — ונפגע באש החסימה. באותו זמן עצמו ניהלו אנשי כוח-החסימה קרב-אש עם טנקי פסון שהיו מצפון-מזרח לתל, ומן התל לא יכולנו לראותם. כמו-כן ניהלנו קרב עם מספר רב של תותחים-ללא-רתע ששרדו ממזרח לתל. רכבי-קרב רב של האויב החל בוער. בקרב על תל אל-19 נפל סגן אהוד שני ז"ל בהיפגע רכבו. ב-09.15 דיווחתי למפקד העוצבה כי תל אל-19 בידי.

אירגנתי את הכוחות בשני המוצבים להגנה מפני התקפות-נגד, והמפקדים חילקו תחמושת. מפקד העוצבה הודיע לי כי שלח אלי תגבורת של כוח טנקים, וכמורכן הורה לי להזדרז ולנוע לעבר הכפר בידו. ואולם אותה שעה לא נפרץ עדיין שדה-המוקשים; רק בשעה 00.30 נפרץ השדה, ורכבי-הקרב המשוריין החל לעלות. הפגזות האויב פסקה לאחר כיבוש ח'רבת לאוחה, אשר ממנה כוונה, כנראה, האש. הכוחות התארגנו ועלו על הזחל"מים. סגן עוזי רחון ז"ל סגנו של סרן אסא יגורי ז"ל שנפל, קיבל את הפיקוד על יחידת-המשנה.

בהבקעה ובלחימה אל היעדים ועליהם, היו לכוח כולו 15 הרוגים — כולל מפקד אחד מכוחות-המשנה ומפקד-מחלקה, ו-42 פצועים. ביניהם סגן מפקד יחידת-המשנה ומפקד-מחלקה. כל הפצועים וההרוגים פונו לאחור, והכוח המשיך בתנועה; בשעה 04.00 עברנו את הכפר בית-סטוריק בו לא נתקלנו בהתנגדות. באותה שעה נלחם הכוח השני של העוצבה על בידו. בבית-סטוריק קיבלתי פקודה לנוע במהירות דרך בידו ולכבוש את נבי-סמואל.

מבית-סטוריק המשכנו לכיוון בידו. שתי יחידות-המשנה נכנסו לדרך המערבית המובילה לבידו ואשר הובילה בדיוק למקום עליו נלחם הכוח השני של העוצבה. יחידות-המשנה לא יכלו לעבור בדרך מפאת צרותה, וכשהבחנתי בכך, כבר אי-אפשר היה לסובב לאחור; משום כך הובלתי את יתר הכוח בדרך המזרחית. כשהגעתי למבואות בידו, נתקלתי במוקי-שים שהיו מונחים בצורה חפוזה על הכביש. נטלתי רובה, וממרחק כ-80 מטרים פגעתי במוקשים. המוקשים לא התפוצצו — אך התפוררו. לאחר שפוררנו את כל המוקשים — המשכנו לנוע. בינתיים איפשר הכוח השכן ליחידות-המשנה שנעצרו לידו לעבור בדרך, ואנו נפגשנו בצומת בידו — נבי-סמואל. באותה שעה נסתיים הקרב על בידו, וקיבלתי את יחידת-המשנה של הטנקים שהיתה עם הכוח אשר נלחם במקום. הוריתי ליחידה לנוע בסוף השדרה, שכן הדלק והתחמושת שברשותה היו מצומצמים ביותר.

בהגיענו לנבי-סמואל לא נורתה אש מן המקום. הכביש הראשי לנבי-סמואל אינו נכנס לכפר פנימה כי אם עוקפו מדרום. לכפר שתי כניסות, ממזרח וממערב. החלטתי שלא לבזבז זמן כי אם להמשיך במהירות לכיוון בית-חנינא ותל-זעורה; למקום זה הצליחו להגיע לפנות בוקר טנקים אחדים מכוח הטנקים, והם ניהלו בשעה זו קרב-אש עם טנקי פסון של האויב, שניצבו ליד תל אל-19. לאחר שכוח-החוד המשוריין שלנו עבר מזרחה מנבי-סמואל, וחלק גדול מן הכוח היה פרוש על הכביש — נפתחה על הכוח אש מן הכפר. הוריתי מייד לחלק מכוח-החוד לצודד את תותחיו שמאלה ולשתק את עמדות-האויב. כוח-ח"מ"ש נמצא אז מול הכניסה המערבית של הכפר, ופקדתי עליו לפרוץ לכפר ולטהרו. הפקודה בוצעה במהירות. הזחל"מים פרצו, בדרך קפצו החיילים מן הרכב לתוך החפרות והחצרות וטיהרו אותן, בעוד הכוח הראשון מחסל באש-תותחים כל סביבה חשודה.

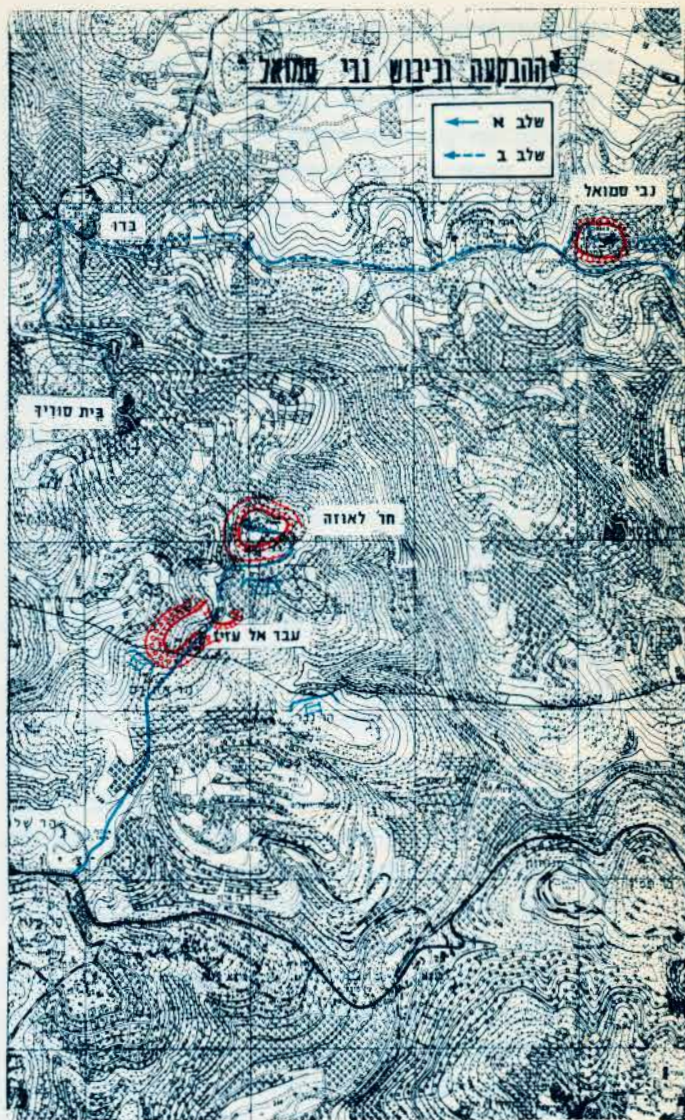
תוך 20 דקות טוהר הכפר; לכוחותינו לא היו אבידות

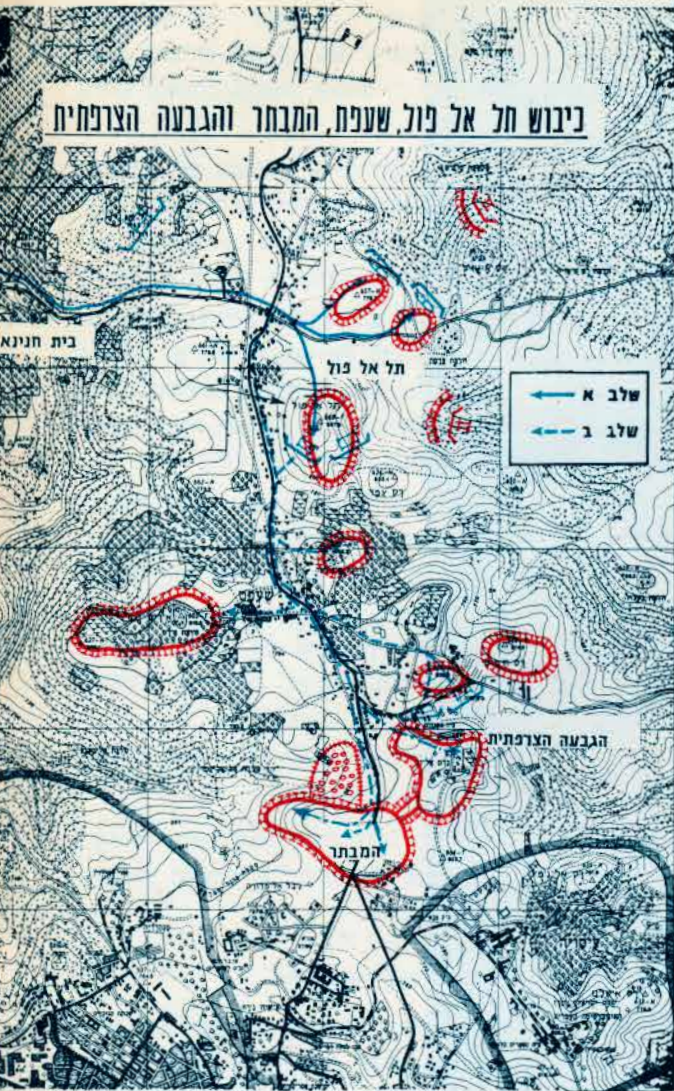

מפקד העוצבה הגיע לתל, ופקד עלי להמשיך מייד דרומה ולכבוש את מוצבי שעפת, המבותר והגבעה הצרפתית. החלטתי לבצע את ההתקפה במהירות מקסימלית, ולנצל את הלם-השריון לפני שיתאושש האויב. יתר הכוח היה מפורז לאורך כביש בית-חנינא, וידעתי כי אם אקח להתקפה זו

כוח רענן אאבד זמן רב. לפיכך החלטתי להמשיך עם הכוח שתקף את תל אל-פול. תכניתי היתה לנעו ולתקוף מייד את היעד החיוני — המבצר — ולהשאיר את מוצב שטפת וטיהור השכונה לשלב מאוחר יותר. בעת תקיפת המבצר תרותק הגבעה הצרפתית באש תותחי הטנקים שלנו, אשר יתפסו עמדות על גבעת בית-המטבחיים, במרחק כ-300 מטר דרומה מן הגבעה-הצרפתית, וכן מטנקים שישארו על התל ויפצחו את הבונקרים על המבצר. היה עלינו להיזהר מאוד באש התותחים, שכן ירינו לכיוון ירושלים העברית.

מוצב המבצר בנוי מחפורת-קשר ובונקרים בשלוש מדרגות זו על גבי זו. ליד כל בונקר ניצב תותח-ללא-רתע (יחד — למעלה מעשרה במספר) ומקלע כבד. הכניסה למוצב — מכיוון הכביש בלבד. כל השטח מסביב, פרט לכניסה — ממוקש. גלשנו מן התל כאשר בראש מובילים 4 טנקים. אני נמצאתי בזחל"מ שנסע לאחר הטנק השני. אחרינו נעו יחידות החרמ"ש. התנועה היתה מהירה ביותר; האויב המטיר עלינו אש מתותחים ללא-רתע ומקלעים, אך לפי הערכתי לא הצליח לירות יותר משני מטחי תותחים-ללא-רתע עד הגיענו לתוך המבצר. על הכביש במבצר נפגעו כל ארבעת הטנקים, ואחד מהם נשרף. הבחנתי מימיני, במרחק כשלושה מטרים, בתותח-ללא-רתע המכוון אלינו את לועו. המקלען לא יכול לצודד את המקלע אליו, אך יחידת-משנה של חרמ"ש, שבראשה סגן עוזי רחון ז"ל, פרצה ליעד. כוח שפרץ זה חיסל את התותחים-ללא-רתע שליד הכביש. הכוח שפרץ — נפגע ברובה, לוחל"מ של עוזי הוטל רימון ועוזי נהרג. בשלושת הטנקים שנפגעו מן הפגזים נבעו חורים, אך למזלם של הצוותים לא בערו הטנקים, והאנשים לא נפגעו. הוריתי לטנקים אלה לעלות לגבעת בית-המטבחיים. 3 זחל"מים נעו אחורה ובהם פצועים והרוגים מאנשינו. באותה שעה התאושש כנראה האויב, ועבר לביצוע התקפת-נגד. הוא סגר

באש תותחים-ללא-רתע ומקלעים את הכביש במרכזו שעפוף. ניתכה עלינו אש מכל הצדדים ומלמעלה. נוצר מצב בו נאחז הכוח הפורץ למבחר משני צדי הכביש — לאחר שכבש מספר בונקרים — בלא שיוכל להמשיך ולפתח את ההתקפה, ואילו כל יתר הכוח נלחם בשעפוף, כדי לפתוח מחדש את הכביש. חזרתי בזחל"מ לשעפוף, כדי לרכז כוח נוסף, לכבוש את המבחר ולטהרו סופית. בהגיעי למקום בו הצליח האויב לחסום את הכביש, כבר מצאתי תותחים-ללא-רתע הרוסים של האויב, ורכב פגוע שלנו. פקדתי על יחידת-משנה של כוח טנקים שהגיעה למקום החסימה, ועל חלק מיחידת-משנה של חרמ"ש, להמשיך אתי למבחר — ועלינו עליו. התקפה-חוזרת זו, שנערכה תוך 15 דקות ממועד ההתקפה הראשונה, שברה את האויב.

אותם חיילי האויב שלא נפגעו החלו נמלטים לכיוון הגבעה הצרפתית, שהיתה מכוסה באש-הטנקים שלנו מגבעת בית-המטבחיים. בראות כוח-האויב שעל הגבעה הצרפתית כי המבחר נפל, עזבו אנשיו את הגבעה ונמלטו מזרחה, ולפיכך נפלה הגבעה הצרפתית ללא קרב פנים-אל-פנים. בקרב על המבחר נהרגו 8 מחיילינו ו-15 נפצעו. בשעה 12.30 דיווחתי למפקד העוצבה כי המבחר בידי, וכעבור שעה הודעתי לו כי הגבעה הצרפתית בידי. הדרך להר הצופים ולירושלים — נפרצה. קיבלתי הוראה להעביר יחידת-משנה של טנקים לעזרת הצנחנים בירושלים, ולאחר מכן לשוב ולהתארגן עם כל הכוח ליד תל אל-פול. עברו יותר מ-20 שעות מאז התחלנו בהבקעה, והיו אלה שעות של קרב בלתי-פוסק, בו נהרגו 29 מחיילי הכוח ונפצעו — 65. ההתארגנות היתה פעולה בעתה, כיוון שתחמושתנו כמעט אזלה. במשך הלילה הצטיידנו בתחמושת ובדלק, כדי להמשיך למחרת לכיבוש יריחו והגשרים שעל הירדן.

קרב השריון בעמק דותן

אר"ם חשפה

„בגלל תכונותיו של השטח הבנוי ההררי אין הטנקים מתאימים ללחימה בו, ולפיכך לא ישמשו נושא-לחימה עיקרי אלא אך יסייעו לחי"ר ולחרמ"ש בלחימתם“.

פתח-דבר

מלחמת ששת הימים הצטיינה ברב-גוניותה מבחינת שיטות הלחימה וסוגיה, ואיפשרה לצה"ל — ולשריון בתוכו — לבחון את תורת-הלחימה לפיה התאמנו מפקדים וגייסות.

אחת מנקודות-התורפה של האימונים והתרגילים לפני מלחמת ששת הימים, היתה המחסור בשטחים בנויים-הרריים לתרגילי-אש בעבור גייסות בהיקף רחב, וחוסר ניסיון וגיבוש תורתי של לוחמת שריון בשטח בנוי-הררי בתנאי הזירה שלנו.

את הלוחמה בשטח בנוי-הררי מציינים, בצדק, כלוחמה מסוג מיוחד — הטעונה התמחות מקצועית. לוחמה זו מתבצעת בזירה בה שוררים תנאים מבצעיים אופייניים לה, המחייבים אימון, טקטיקה, טכניקה וציוד מיוחדים. כתוצאה מן הצורך בלחימה מבית לבית, בגלל שדות-האש המוגבלים לתותחי הטנקים ומקלעיהם, משום היעדר מרחב לתמרון — עקב מבנה הרחובות והשטחים הסלעיים — נוצרים למתגונן תנאים נוחים להפעלת נשק-נ"ט. מחמת קוצר הטווח וחוסר-אפשרויות לתצפית טובה, מקובלת היתה בצבאות העולם הדעה כי אין השריון יכול לבוא לידי ביטוי יעיל בלוחמה בשטחים בנויים-הרריים, וכי שטחים אלה מיועדים בעיקר ללחימת יחידות-חי"ר בסיוע טנקים.

להימנת החטיבת-השריון במרחב ג'נין

חשיבותו הצבאית של מרחב ג'נין טמונה בהיותו צומת-דרכים חשוב. החזקתו מאפשרת את בלימת פריצתו האפשרית של אויב לגב ההר, וכן פיתוח התקפה בתנאים נוחים לכיוון מרחב עמק יזרעאל.

העיר ג'נין עצמה היא עיר-גנים, השוכנת על מדרונות הרכסים ובגיא, בין הרים. היא מאוכלסת בכ-20,000 תושב. בפרבריה הצפוניים נמצאים בתים יחידים או קבוצות קטנות של בתים, המוקפים שטחים מעובדים, חצרות ובוסתנים.

מרכז השטח הבנוי כולל את המרכז המסחרית-עשיית. איזור זה כולל, בחלקו, בניינים רב-יזומות חוקים, הבנויים אבן. מרכז השטח הבנוי נפרס על טרסות הרריות לכיוון מזרח ודרום, והוא חצוי ברשת-דרכים מסועפת למדי, המתנקזת ביציאה מן העיר דרומה, לכיוון עמק דותן.

תנועת רכב-קרב משוריין ממרכז השטח הבנוי לרכסים השולטים על העיר מדרומה אפשרית רק דרך הכביש הראשי, וכן ב-2 נתיבים מוגבלים באגפיו של ציר זה.

האיזורים הבנויים המקיפים את מרכז השטח הבנוי כוללים קבוצות בתים צפופים וצמודים זה לזה, שהדרכים ביניהם צרות מאד ועקלקלות. תנועת רכב-קרב משוריין באיזורים אלה אינה אפשרית.

הרכסים ואיזור המשטרה בעיר מבוצרים ומוקפים גדרות, ויש בהם אפשרות למיקוש מאבטח.

את צירי-התנועה מעמק דותן וג'נין חסם האויב במבני-בטון בצורת קוביות, שנשענו על מכשולים טבעיים באגפים, ושימשו מכשולים נגד-טנקים.

האויב בגזרת פעולתה של החטיבה

היערכותו של האויב בגזרת הפריצה של חטיבתנו כללה את חטיבת-החי"ר מס' 25, אשר תוגברה סמוך לפרוץ הלחימה בתותחים-נ"ט, וכן קלט כל גדוד-חי"ר פלוגת-חי"ר נוספת. כן נמצא תחת פיקוד חטיבת-החי"ר גדוד פטונים חזיתי, אשר ברשותו כ-40 טנקים. החטיבה הסתייעה אף בארטילריה של גדוד 25 ליטראות ובסוללות תותחים בינוניים 155 מ"מ. יצויין כי התושבים המקומיים שותפו בהגנה על כפריהם.

לבד מזאת היתה צפויה בגזרת חטיבתנו התערבות של גדוד-טנקים אחד מן החטיבה המשורינת מס' 40, תוך 6-8 שעות מתחילת הלחימה — שאמורה היתה לגדול עד כדי התערבות חטיבה משורינת שלמה, תוך 8-12 שעות.

עיקר היערכות החטיבתית של האויב בגזרת החטיבה היה כדלקמן:

א. גדוד-חי"ר אחד בהגנה על מרחב ג'נין, מוגבר בפלוגת טנקי-פטון מוגברת.

ב. גדוד-חי"ר שני של החטיבה — בהגנה ביתר חלקי גזרת החטיבה.

ג. גדוד-חי"ר שלישי ועמו פלוגת-טנקים מוגברת, כעתודה חטיבתית באיזור צומת קבטיה-ערבה.

מלחמת ששת הימים נתנה לחטיבת-השריון שבפיקודי את ההזדמנות להביא לידי ביטוי את עוצמתה בשטחים בנויים והרריים במרחב ג'נין, בתנאים שנחשבו בדרך-כלל כבלתי הולמים לוחמת-שריון. רכסי ג'נין והעיר עצמה מהווים יעד מערכת, בעיקר בשל היותם שטחי-מפתח לשליטה במרחב, בצירים ובאוכלוסיה.

את להימנת החטיבה במרחב ג'נין אפשר וראוי לכנות בשם מערכה, מכיוון שכללה קרבות אחדים, אשר נבדלו זה מזה במקום, בזמן ובנסיבות.

המערכה על מרחב ג'נין איפשרה לחטיבה לבטא את יכולתה בקרב-כיתור, בו הוטלו גופי חי"ר ושריון גדולים של האויב, שהיו ערוכים על פני שטח רחב ורבי-גוני.

נוהל-קרב ללחימה

לפני יציאתה ללחימה חנתה החטיבה בשטחי-כינוס. משימתה הוטלה עליה ב-5 ביוני, בשעה 11.00 והיתה — להשתלט על המרחב הארטילרי של האויב בעמק דותן. החטיבה הציגה את תכניתה לאישור מפקד האוגדה, האלוף אלעד פלד, תוך 10 דקות מעת קבלת המשימה. התכנית אושרה בו במקום, בנוכחות מפקדי היחידות בחטיבה; הללו התפורו מייד למתן הפקודות ביחידותיהם. לאחר מכן נערך נוהל-קרב חפוז עד מעבר הגבול בשעה 17.00. נוהל-הקרב כלל:

א. שילוב תנועת-כוחות משטח-הכינוס, להיערכות ולהשלמת התכנון המבצעי.

ב. דילוג על דרגי-פיקוד בתכנון ובמתן פקודות (כדוגמת מפקד כוח-הטנקים אדולף, אשר הביא עמו את מפקדי יחידות-המשנה שלו, שהאזינו בשעה שקיבל את הפקודה).

ג. מתן פקודות באלחוט.

ד. ביצוע צוותי-קרב תוך תנועת הכוחות להיערכות.

לפני שנעבור לסיקור קרבות החטיבה, נביא להלן את תיאור מבנהו הקרקעי של מרחב ג'נין בו לחמה. מרחב ג'נין משלב בתוכו את תכונותיהם של שטח הררי ובנוי גם יחד, רובו מאוכלס ונטוע בוסתנים וחורשות.

השטח שמצפון למרחב ג'נין — מישורי; השטח מדרום — הררי-סלעי, והתנועה בו מוגבלת לכבישים בלבד. קיימת אפשרות מצומצמת ביותר לתנועה בנתיבים והתפרסות חלקית על הרכסים.

יעדי בורקין ורכס ג' שולטים על ציר-הגישה לג'נין משכס; הרכסים מדרום לעיר ג'נין ולמשטרה שולטים על צומת ג'נין (פקד ג'נין), והסוּהים שטחי-המפתח במרחב.

בכל הגורה שבין ג'נין ותל-דותן אין אלא דרך-עפר אחת בלבד, החוצה את ההרים בעקפה ממערב את פקד ג'נין — מכפר דן לעבר עמק דותן ולעורף מרחב ג'נין. הדרך מכפר דן לעבר עמק דותן היא בחלקה נתיב צר ביותר, שאין אפשרות לרדת הימנו או לעקפו.

את הגנתו במרחב ג'נין ביסס האויב על נקודות-המוקד הבאות:

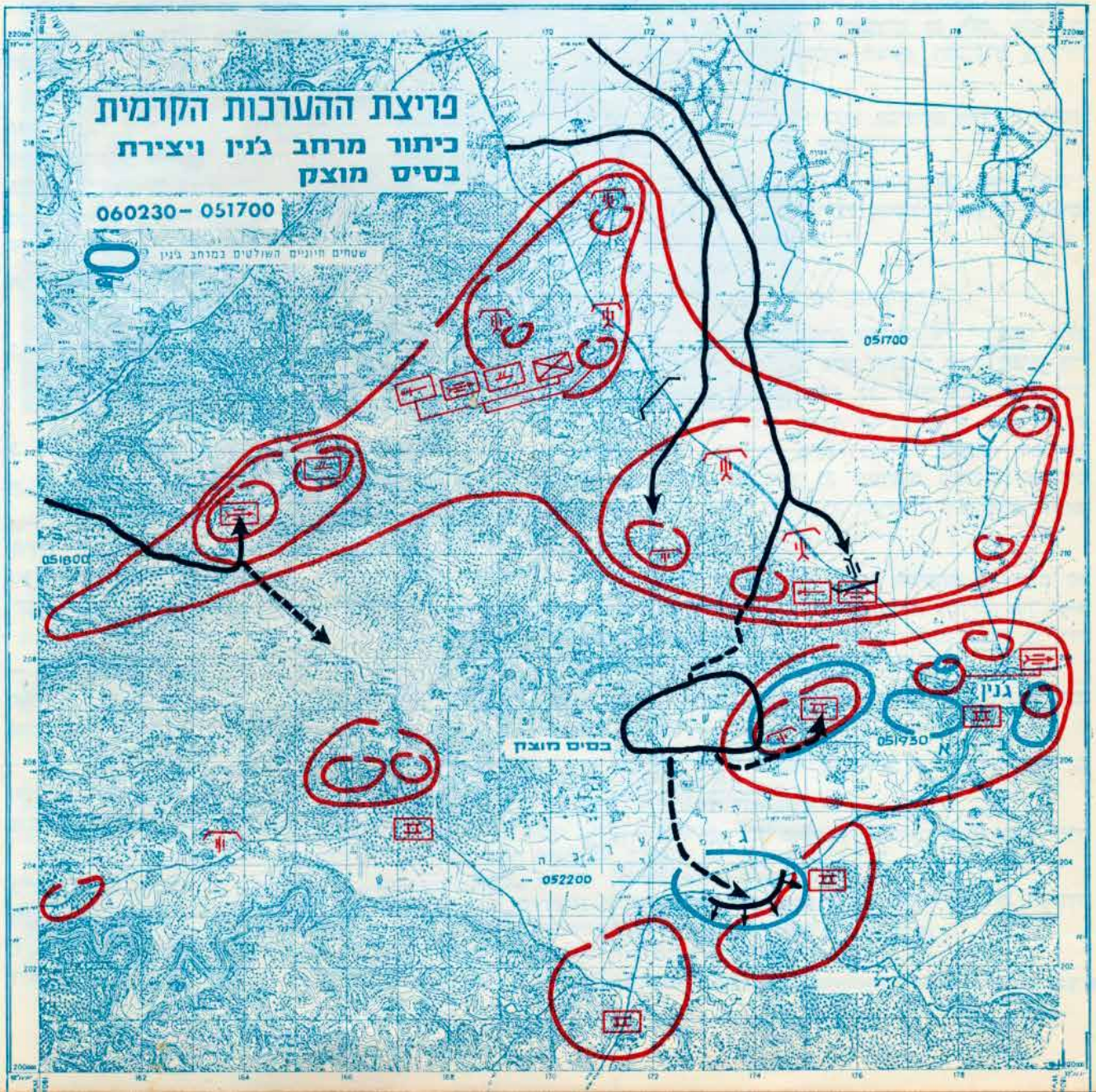
א. המערך המאבטח פרוס היה על שני הצירים העיקריים המובילים מישראל שלפני מלחמת ששת הימים לג'נין — בתל-תענך הוצב כוח בעוצמת פלוגה מופחתת שחסם את ציר מגידו-ג'נין ואילו באחת הגבעות השולטות היה מוצב מחלקתי שחסם את הציר עפולה-ג'נין.

ב. המערך הקדמי חסם את המבואות לשטח הבנוי, כדי לאלץ את התוקף להיכנס לקרבי-הבקעה, לשם פתיחת רחובות לתנועת רכב-קרב משוריין לעבר המבנים החיוניים והרכסים השולטים על העיר. המערך הקדמי היה פרוס בין הבוסתנים באיזור הצירים העיקריים המובילים מעמק יזרעאל לג'נין, והחזק על-ידי כוחות מחלקתיים וכיתתיים שתוגברו באמצעים נגד-טנקים. באותו איזור ניצבת גם משטרת ג'נין, שהיא המוצב החיוני ביותר בעיר.

ג. מערך-העומק בעיר ג'נין התבסס על איזורים אחדים במרכז השטח הבנוי, שכללו את משרדי-הבינוי הממשלתיים, איזור בנייני האו"ם, איזור המחנה הצבאי וכן בנייני-מפתח מסויימים באיזור-הצמתים של הרחוב הראשי. כל אלה היו תפוסים על-ידי כוחות בעוצמה מחלקתית-כיתתית, שתוגברו באמצעים-נ"ט.

ד. מערך-העומק במרחב ג'נין התבסס על מוצבים פלוגתיים-מחלקתיים, וכן על הרכסים הדרומיים אשר שלטו על העיר באש ותצפית. במוצבים היו תותחים-נ"ט, תול"רים ומקלעים כבדים, והם הסתייעו באש ארטילרית.

ה. הפעלת-שריון — פלוגת פטונים מוגברת (כ-16 טנקים) מגדוד-הפטונים החזיתי 12 השתלבה בהגנת מרחב העיר. 6-8 מן הטנקים השתלבו בהגנה על המערך הקדמי ופנים העיר, בעוד שהיתר היו ערוכים להגנה על הרכסים השולטים על העיר, והשתלבו בפעולתם עם כוחות-החי"ר.

הטיבתנו היתה הראשונה שנכנסה ללחימה נגד הצבא הירדני בגזרת פיקוד הצפון, במערכה להשתלטות על מרחב ג'נין. עד 6 ביוני בשעות הבוקר לא הופעל באיזור זה כל כוח ישראלי נוסף. בפעולתה הסתייעה החטיבה באיגוד-כוחות ארטילרי, וכן קיבלה סיוע אוירי.

שלביוהלחימה במערכה על מרחב ג'נין

שלב א — פריצת ההיערכות הקדמית לשם כיתור ג'נין ויצירת בסיס מוצק; לאחר מכן — השלמת גוהל-קרב להמשך הלחימה.

שלב ב — השמדת גדודי-הפטונים החזיתי 12, כיבוש הרכי סים השולטים על ג'נין ויצירת ראש-גשר לפריצה העירה.

שלב ג — לחימה על העיר ג'נין וכיבושה.

שלב א — פריצת ההיערכות הקדמית, כיתור ג'נין ויצירת בסיס מוצק

החטיבה פרצה את קויהאויב בראשית ביצוע משימתה. ב-5 ביוני שעה 17.00, בשני איזורים. המאמץ העיקרי של החטיבה חדר בין ג'נין לתל-תענך. תוך השמדת כוחות לאב-טחת האגפים כלפי ג'נין ותל-דוחן.

מאמץ שני, בפיקודו של ז', כבש את כפר ענין והתקדם לעבר יעבד. אף כי כוח זה לא נטל חלק ישיר בלחימה על מרחב ג'נין, נודעה לו השפעה חשובה ביותר על הצלחת הלחימה, וזאת בעקפיין — ע"י השמדת כוחות-אויב וריתוק עתודותיו.

המאמץ העיקרי חדר בגזרת כפר-דן — אל-ימון; גזרת-חדירה זו נבחרה עקב השיקולים הבאים:

א. מכפר דן הוביל נתיב שחצה את השטח ההררי, ואיפשר לכוח להגיע לעורף מרחב ג'נין ולמערכו הארטילרי של האויב בעמק דוחן.

ב. האיזור הנ"ל היה החוליה החלשה של האויב בהיערכותו בקו הקדמי.

ג. השטח שלפני יעדים אלה מישורי, ומאפשר פריסה רחבה ותנועה מהירה, ולפיכך ניתן להביא בו לביטוי מקסימלי עוצמה משורינת מרוכזת; משום כך עשוי הלם שריוני כבר בשלב הראשון של הלחימה, לגרום להתמוטטות היערכות האויב.

ד. רוחב הגזרה שנפרצה איפשר למאמץ זה לחדור ללא הפרעה ניכרת מן האגפים, שהיו מוחזקים בידי כוחות האויב. כמו-כן איפשר רוחב זה פריסת מרגמות וריכוז דרגים.

המאמץ החטיבתי העיקרי חצה את הגבול בהרכב ובתבנית של 2 כוחות לפנים, לפי הפירוט הבא:

- א. יחידת-טנקים בפיקודו של אדוקף.
- ב. כוח א' (שכלל חרמ"ש וטנקים) בפיקודו של רם.
- ג. חבורת-פיקוד חטיבתית.
- ד. כוח מרגמות כבדות בפיקודו של ד.
- ה. סיירת בפיקודו של יענק'לה ז"ל.
- ו. יחידת-הנדסה בפיקודו של אהרן.

ז. מפקדה עיקרית.

ח. דרגים.

מאמץ זה כבש את כפר דן (כוח א', רם) ואת כפר אל-ימון (כוח אדוקף), ולאחר מכן חדר לבקעת דוחן והשתלט עד שעה 19.30 על כפר בורקין (כוח א', רם).

כל הפריצות בוצעו בסיוע ארטילרי וסיוע אוירי, אשר שיתקו את גדודי-הארטילריה ועתודות-השריון באיזור קבטיה.

התנגדות האויב התבטאה בהפגזות הכוח המסתער באש ארטילרית וברייתות-חיים-נ"ט, תותחים ללא-רתע, מקלעים בינוניים, טנקים ונשק קל. כמו-כן הופעלו טנקים ותותחים ללא-רתע מאיזור ג'נין לפגיעה באגף המזרחי של הכוח שחדר דרך ההיערכות הקדמית של האויב.

בשלב זה הושמדו כוחות-האויב הבאים:

א. גדוד-ח"ר 20 מחטיבה 25, שהיה ערוך בקו ונשטף.

ב. סוללת תותחים ארוכי-טווח 155 מ"מ.

ג. גדוד ארטילרי מוקטן.

ד. נשק מסייע גדודי.

ה. כמו-כן שותקו תותחים-נ"ט בהיערכות הקדמית, שהיו מוסתרים בין עצים ובוסתנים.

בקרב שריון בשריון שנערך על יעדי בורקין נגד כ-6 טנקי-פטון, הושמד טנק אחד והיתר נסוגו.

בשעה 21.00 השתלטה הסיירת בפיקודו של יענק'לה ז"ל על ציר הכביש ג'נין-שכס. צוות-סיור מחלקתי בפיקודו של יוסף, שהיה החוד בתנועה, עלה על מארבי חי"ר ושריון באיזור צומת ערבה וצומת קבטיה, אך נחלץ משם בסיוע ארטילרי לאחר שנגרמו לו אבידות כבדות בלוחמים וברכב-קרב משוריין; לאחר מכן הצטרף לסיירת, אשר תוגברה ביחידת טנקים בפיקודו של שלמה, והתארגנה להגנה תוך ניהול קרבות-שריון עם שדרות-טנקים של האויב, בסיוע ארטילרי. חלק מרכב-הקרב המשוריין של האויב נפגע והתלקח. משירדו חלק מטנקי הפטון מציר הכביש, עלו על שדה ממוקש וגותרו תקועים בו.

פעילות זו של הסיירת השלימה את כיתור מרחב ג'נין ממזרח, ושיבשה את תנועת העתודות המקומיות של החטיבה הירדנית מס' 25 והשריון שלה.

מספר סגן יוסי:

„לפני הגיענו לכביש שכס-ג'נין קיבלתי פקודה לנוע לעבר נקודה מסוימת במפה. במפה זו היו שתי נקודות שסימונן דומה — האחת ליד יעבד והאחרת בצומת קבטיה. בחפשי במפה ראיתי דווקא את הנקודה שליד יעבד (שלא היתה הנקודה אליה אמור הייתי להגיע), ולכן פניתי ימינה, לאותו כיוון. על הכביש שיניתי את תבנית התנועה, עברתי עם החל"מהפיקוד לראש הטור, אחרי נעו הגיפים, ואחריהם — יתרת-הכוח. לאחר 2000 מטרים השגיח הימ"ם בטעותי וכיוון אותי, לעבר הנכון, כלומר — לכיוון צומת קבטיה. עצרתי את הטור על-גמגמ להסתובב ולחזור על עקבותי, אך לפתע ניתכה עלינו אש נשקלל מעל מצוק קטן שליד הכביש. באש זו נפצע בידו אחד מחיילי החל"מ שלי, אני עצמי נפצעתי קל מרסיסים בפני, וה"עווי" שלי נפגע. התאוששתי והוריתי לנהג להסתובב במהירות, שכן נתונים היינו תחת אש חזקה מאוד. הוא הצליח להסתובב, ובניתיים הודעתי אני לימ"ם על ההיתקלות. הימ"ם הורה לי להמשיך ולהתקדם לכיוון צומת קבטיה ואילו הוא

ימשיך לטפל במארב. ואכן, הוא החל מקדם את הטנקים כדי להשיב אש לאויב.

יצאנו מן השטח המוכה והמשכנו בתנועה בתבנית הרגילה — אולם ללא אורות. התנועה אל הצומת עברה ללא כל תקלות, בחשיכה מוחלטת. בהגיענו לצומת ראיתי מימין לכביש אוהל צבאי וחומה נמוכה, אשר דמתה לחומת מחנה צבאי. חלפתי על פני הצומת ומאחורי יתר הצות; כך שלבסוף נעצר הוחל"מ האחרון בדיוק בצומת. ירדנו מן הרכב כדי לבדוק את האוהל ואת מה שראה כמחנה בסמוך אליו — למעשה התברר לאחר מכן כי לא היה זה אלא בית קברות — ואילו את כלי-הרכב עם נהגיהם ומקלעניהם השארתי לחיפוי על הכביש. התקדמנו לכיוון האוהל, ולפתע גיליתי טנק ניצב ממש עליידי. התקרבותי לטנק על מנת לזהותו, ובהגיעי למרחק שני מטרים ממנו, ראיתי מקלען היושב על הצריח ליד מקלע 0.5. לשאלתי: מי זה? נעניתי במן הוא? משאך שמעו את התשובה — פתחו כל החיילים שעמדו ליד הטנק באש, והפילו מיד את המקלען בטרם הספיק להפעיל את נשקו.

בו ברגע נפתחה עלינו ועל כלי-הרכב שעמדו על הכביש אש חזקה מכל הצדדים. התפתחו חילופי יריות ווחל"מ הפיקוד והגיפים השיבו ממקלעיהם אש חזקה. אך לא עברה דקה ווחל"מ הפיקוד נפגע ועלה בלהבות; שלושת החיילים אשר בו נפצעו קשה, וכן נפצע קשה נהג גיפ שירה במקלע. האש שניתכה על כלי-הרכב גברה והלכה, לפתע גיליתי בית שניצב ממערב לצומת, בסמוך לכביש — כ-20 מטרים מן האויב. פקדתי על אנשי לשאת את הנפגעים, לחצות את הכביש ולתפוס מחסה מאחורי הבית.

אחד הגיפים שעמד על הכביש הצליח להסתלק למרות האש החזקה שהוטרה עליו, והגיע אל כוח החרמ"ש שהיה בבורקין. יתר האנשים הסתתרו מאחורי הבית. אך שניים מהם — שהיו בשדה לא הרחק מן הבית — נהרגו באש הצפופה שהומ" טרה על השטח כולו. בעודנו חובשים את הפצועים שמענו קריאות-יעור מפי פצוע נוסף שלא הצליח להגיע אל מאחורי הבית. יצאנו, חילצנוהו והבאנו אותו אל מאחורי הבית. קשר אלחוטי לא היה לנו, שכן כל מכשירי-הקשר נשארו על כלי- הרכב שעל הכביש. החלטתי לחלץ את כלי-הרכב, עלימנת להקים

קשר עם מפקדת-החטיבה לשם חילוץ הפצועים. שני כלי-רכב — גיפ ווחל"מ — שעמדו בסמוך לטנק הפטון, לא נפגעו. נהגיהם ואני יצאנו לחלץ אותם. התקרבו ועלינו עליהם — הנהג על הגיפ ואני על הוחל"מ, התענו והסתלקנו על הכביש בכיוון מערב. לאחר כ-200 מטרים פנינו לשדות, וחרנו אל מאחורי הבית שחפה על הכוח.

לאחר מכן ניסיתי להפעיל בזוקה, אך זו התעקמה כנראה בשעת הקפיצה — ולא פעלה.

החיילים עלו על הוחל"מ והגיפ, ואנו יצאנו במהירות לעבר יחידת-הסיוע. הצלחנו להקים קשר אלחוטי עם מפקדת החטיבה, והמרגמות הכבדות הנחיתו אש על הצומת, מיד לאחר שהסתלקנו משם.

עד אותה שעה הוקם בסיס מוצק באיזור בורקין בפיקודו של סגן-מפקדת-החטיבה, בסיס זה כלל את כוח המרגמות הכבדות שבפיקודו של ר. את הדרגים, יחידת-ההנדסה של אהרן ומחלקת-טנקים לאבטחה.

שלב ב — השמדת גדודי-הפמטונים החזיתי 12, כיבוש הרכסים השולטים על ג'נין ויצירת ראש גשר לפריצה העיר.

עד שעה 03.00 בסתיים התכונן לכיבוש מרחב ג'נין על-ידי מפקדת החטיבה, והפקודות הועברו למפקדי היחידות באמצעות מגע אישי ובאלחוט.

תכנית ההתקפה היתה:

א. הבסיס המוצק יישאר במקומו.

ב. יחידת-הטנקים של אדולף תסתער בבקעה לאורך הכביש שכס-ג'נין, תתפוש את המוצבים המזרחיים לכביש, ותהא נכונה להשמדת שריון-האויב בגזרת הפעולה. לאחר מכן תתארגן על הגבעות השולטות על העיר במעגל החיצוני, ותיכון להדיפת התקפות-נגד אפשריות של האויב.

ד. יחידת-הסיור ויחידת טנקים בפיקודו של יענק'לה ז"ל, מפקד הסיור, ישמשו עתודה ויאבטחו את העורף על ציר ג'נין.

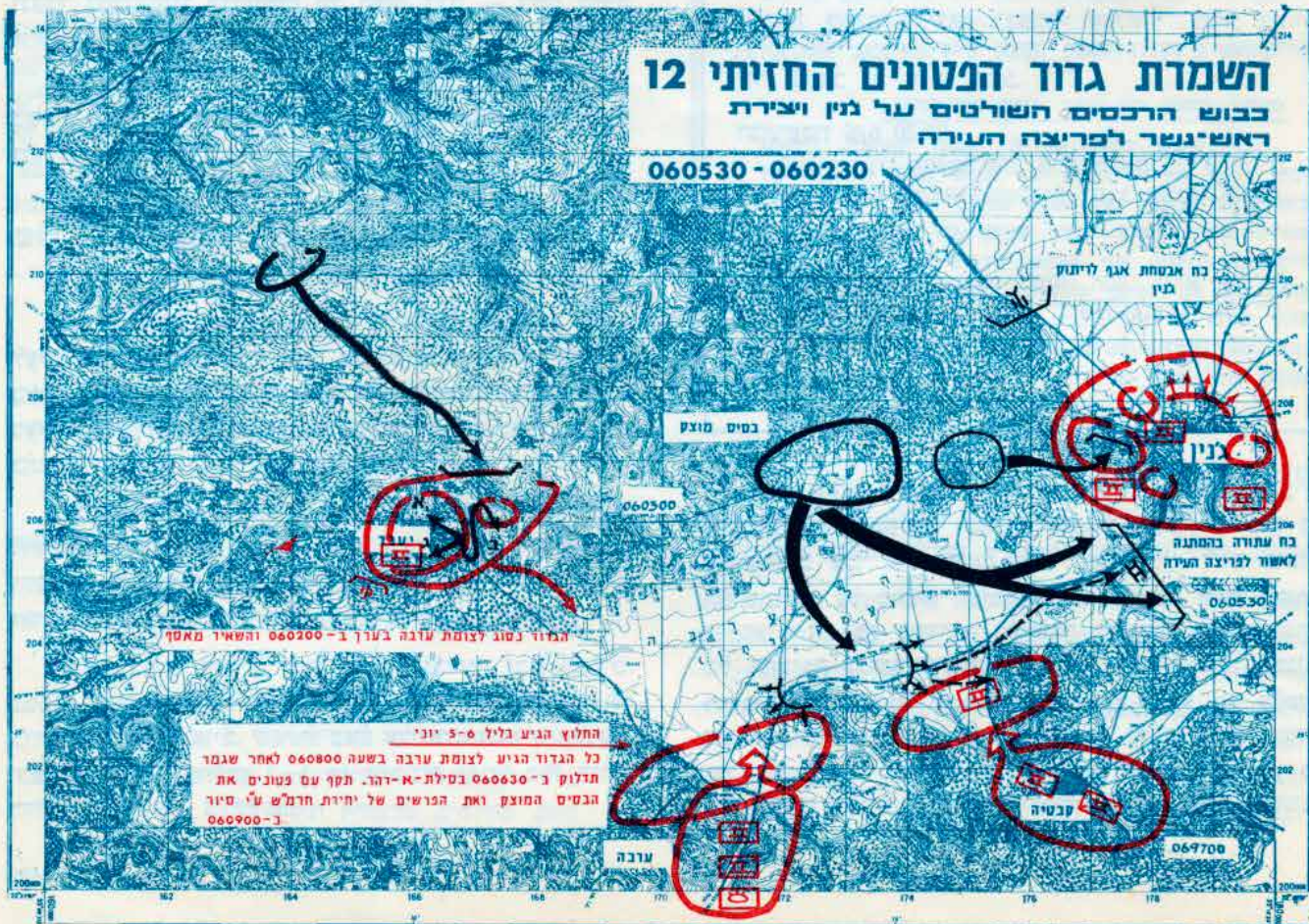
ה. כוח ב' (שכלל טנקים וחרמ"ש), בפיקודו של ג. יחדש את התקפתו על יעבד עם התחלת ההסתערות.

הלחימה

ב-6 ביוני, בשעה 03.00, הסתערו יחידת-הטנקים של אדולף וכוח א' של רם, בחיפוי ארטילריה, אשר אשה נוהלה על-ידי מפקד המרגמות הכבדות, ד.

הכוחות השמידו פלוגת פטונים מגדוד השריון החזיתי 12, וכן כוחות-חי"ר מצויידים במקלעים ובאמצעי-נ"ט, שהיו ערוכים להגנה על הרכסים, ועל-ידי כך השתלטו על הרכסים של ג'נין. המאמץ העיקרי בהשמדת הפטונים היוותה יחידת-הטנקים בפיקודו של אדולף.

יחידת-הטנקים נשארה מחוץ לעיר כעתודה, ואיבטחה מפני התקפת-נגד אפשרית של החטיבה המשורינית הירדנית מס' 40. כוח א' של רם יחד עם הטנקים, ריתק באש את איזור המשטרה, וכן מטרות שונות בעיר עצמה. בנוסף לכך קידם מפקד מחלקת-הנ"ט את כוחו אל הכביש, סגר על העיר וריתק אותה מכיוון כביש בקעת-עוז-ג'נין. כוח בפיקודו של יענק'לה ז"ל, שכלל את יחידת-הסיור ויחידה של טנקים בפיקודו של א., היה בעתודה באיזור צומת קבטיה. עם היתקלות יחידתו של אדולף בפטונים, קודם כוח-העתודה החטיבתי לאיזור הקרבות, ותוך כדי הסתערותו

בהתפצלות כל רחוב ובצמתים נעצר הכוח, שיתק היקפית את נקודות-האש של האויב, ולאחר-מכן המשיך בהסתערות. כך לחם הכוח עד ליציאה מהעיר לכיוון עפולה, שם פגע בכוחות-ח"ר, מקלעים ונ"ט, שהיו פוזרים בבוסתנים ושלטו על מבואותיה הצפוניים של העיר. במהלך הלחימה קיבל הכוח חיפוי יעיל מיחידתו של דם, אשר שלטה באש על העיר מן הרכסים התפוסים על ידיה; יחידה זו שיתקה ביעילות ביחוד את איזור המשטרה.

הכוח הפורץ פנה מציר הכביש עפולה-ג'נין לרחוב המוביל לאיזור המשטרה ובשעה 07.00 יצר את המגע עם כוחות-האויב באיזור המשרדים הממשלתיים והמשטרה. הכוח התפרס, שיתק את המשטרה ואת המטרות השונות בתותחי הטנקים והמקלעים, עד אשר נשברה ההתנגדות. באותו איזור נפגעו כ-2 פטונים. כן ניהל הכוח קרב-אש עם כוחות-אויב נוספים, שהיו ממזרח לעיר, ואגב-כך פגע בטנקים, במקלעים ובכוחות-ח"ר.

לאחר השמדת שריון האויב, וכן האמצעים-נ"ט העיקריים שלו ומקלעיו, ולאחר כיבוש רכסי ג'נין, כולל ההשתלטות על העיר והמשטרה בתוכה — נשתתקה התנגדות האויב בעיר ובסביבתה. בעיר השתרר שקט, שהופרע רק ע"י יריות צלפים.

השמיד ופירוק יותר מ-6 פטונים בצומת קבטיה, פגע בכוחות ח"ר, ואחר השתלט על הצומת והמשיך בהסתערותו עם חבורת הפיקוד החטיבתית לכיוון ג'נין, דבר שמוטט סופית את התנגדותו של האויב בשטחים השולטים באיזור הכביש, דרומית לעיר.

לאבטחת אגפה של החטיבה ועורפה, השאיר הכוח בצומת קבטיה צוות-סיוור בפיקודו של ו. — אשר תוגבר במספר טנקים בפיקודו של נ. לאחר מכן המשיך הכוח להסתער, ונעצר במבואותיה הדרומיים של העיר ג'נין — לשם קבלת אישור מן המפקדה הממונה לפרוץ העירה.

ההסתערות על רכסי ג'נין נערכה בלילה חשוך, ללא ירח, בשטח הררי מכוסה בוסתנים וחורשות, קשה להתמצאות ולניווט. לפיכך ננקטו אמצעים להזדהות הדדית.

שלב ג — לחימה על העיר ג'נין וכיבושה.

ב-6 ביוני, בשעה 05.30, נתקבל האישור לפרוץ העירה. הכוח הסתער במבנה שדרתי כשבראשו הטנקים, וחדר לעיר מדרום, מכיוון עמק דותן, בכביש הראשי. יעדי-הלחימה בעיר היו בנייני-מפתח וצמתים שתפיסתם איפשרה לשלוט בעיר ועירערה את היערכותם ההגנתית של כוחות האויב בתוכה.

תוך-כדי תנועתו המטיר הכוח אש היקפית מקסימלית. החרמ"ש והג'יפים העסיקו את איזור הבתים הקרובים והקומות העליונות — השולטות על הרחוב הראשי — ואילו תותחי הטנקים שיתקו את טנקי האויב ומקלעיו.

באיזור בנייני האו"ם, מעל טרסות גבוהות ובין הבתים, בסמוך לכניסה לעיר מדרום, נמצאו טנקי-פטון אחדים וכן כוחות-ח"ר של האויב, שפתחו באש על הכוח הפורץ. הטנקים בפיקודו של א. הדליקו 2-3 מן הפטונים ופגעו בכל היתר, והללו ניטשו ע"י צוותיהם.

רב-ת'עמון 5/6 23.00

באיזורי צפון-ירושלים פתח האויב בשעה 18.30 במתקפה כוללת על איזור ג'נין בכוח העולה על דיביזיית שריון וח"ר. כוחותינו בלמו את ההתקפה בגרמס לאויב אבידות כבדות, והצליחו לעצור את התקדמותו בכל הצירים הללו. מספר הטנקים שהושג-מדו בקרב זה מגיע ל-36.

רב-ת'עמון 6/6 07.20

באיזור ג'נין מתנהל עתה קרב-טנקים בין כוחותינו לכוחות-האויב. כוחותינו שולטים במצב שליטה מלאה.

קהיר 7/6 06.00

בג'נין נכנסה המערכה ליומה השני והיא מוסיפה להתנהל במלוא עוזה. הקרב מתנהל בין כלי-שריון. ב-6/6 פוצצו הכוחות המשותפים שישה טנקים, והסבו לאויב אבידות כבדות.

בשעה 07.30, בגמר הלחימה באיזור משטרת ג'נין, נתקבלה מאלוף הפיקוד וממפקד האוגדה הודעה כי כוח בן 50 פטונים עבר את טובאס ונע לכיוון ג'נין, לשם ביצוע התקפת-נגד על כוחות חטיבתנו. על החטיבה הוטל לפנות מן העיר את כל כוחותיה ולהיערך לשבירת התקפת-הנגד של החטיבה המשורינית הירדנית מס' 40. כמו-כן תכניס האוגדה לטיהור העיר כוחות-ח"ר מחטיבה שכנה. תוך קליטת תשדורת זאת מן הפיקוד ומן האוגדה הודיע צוות הסיור של ו. שנשאר לאבטחת העורף באיזור צומת קבטיה, כי הוא מותקף על-ידי כוח-שריון הכולל למעלה מ-30 פטונים.

חיל האויר — המטוסים הופעלו ב-5 ביוני לשיתוק אש ארטילרית בעמק דותן, כסיוע להבקעת היערכותו הקדמית של האויב. בשעות אחר-צהריים של אותו יום, בוצעו אף גיחות נוספות על עתודות מקומיות באיזור עמק דותן.

לחימתו של הצבא הירדני

התנגדות האויב היתה קשה ועיקשת. לאחר שנשטפו על-ידי שריון צה"ל, הפעילו החיילים הירדנים את כלי-הנשק מאחורי טרסות, בתוך ערוצים ומאחורי עצים. הם נלחמו בהעזה, אף שנמצאו בכיתור והיו נתונים בסכנת-השמדה. החייל הירדני היה מאומן היטב באימוני-הפרט, ניצל בצורה יעילה את תנאי הקרקע להסתר, לתנועה ולתפיסת עמדות; כמרכן הפעיל בצורה יעילה את כלי-הנשק בהם היה מצויד.

בתוך השטח הבנוי של ג'נין מיקם האויב את הטנקים על טרסות ובין הבתים. הטנקים שלטו מלמעלה על הרחובות והצמתים, וקשה היה לאתרם ולהשמידם. תוך-כדי ההסתערות היתה עוצמת-האש של האויב בנשק אוטומטי רבה מאוד, והוא השכיל להפעילה מאיזורים גבוהים, השולטים על הצמתים ועל הכבישים. המעוז העיקרי של ההתנגדות בעיר היה באיזור המשטרה.

כחטיבה, נלחמה חטיבת-החי"ר מס' 25 במשולב עם גדודי-הטנקים החזיתי מס' 12. לאחר שהקו הקדמי שלה נפרץ באיזור כפר דן—אליחון—בורקי, הצליחה לארגן מערך עומק, שהגן על מרחב ג'נין מכיוון בקעת דותן. כמרכן הפעילה החטיבה עתודות ניידות, כתגובה על מהלכי חטיבתנו.

רמת צוותי הטנקים היתה טובה. תוך-כדי ניהול קרבות האש תפסו טנקי-האויב עמדות נכונות, שהבליטו חלק קטן בלבד מן הטנק — החלק החיוני להפעלת האש. הם החליפו עמדות, נעו תוך חיפוי הדדי, והתאימו את סוג תחמושתו של הטנק למטרות בשדה-הקרב. כמרכן, ניצלו הצוותים אמצעי-ים מלאכותיים, כמו ענפי-עצים, להסוואת הטנקים ולהתמוגגות ברקע. הארטילריה הירדנית בגזרת החטיבה פעלה ברמה בינונית למדי מבחינת ריכוז העוצמה ודיוק הפגיעה.

אבידות ושלל

אבידותינו במערכה לכיבוש מרחב ג'נין מסתכמות ב-5 הרוגים ובכ-15 פצועים; 3 טנקים נפגעו על-ידי הפטונים הירדניים, גיפ-סיור נפגע מאש-ג"ט, ורכב-קרב משוריין רב נפגע באש מנשק קל.

אבידות האויב — הרוגים, פצועים ושבוים — הסתכמו במאות אחדות, על-פי הפירוט דלהלן:

- א. השמדת גדודי-חי"ר מוגבר, שהגן על המרחב ועל העיר ג'נין.
- ב. השמדת רובו של גדודי-הפטונים החזיתי.
- ג. השמדת הארטילריה בגזרה.
- ד. שלל רב שלל תותחנים-ג"ט, תותחים ללא-רתע, מכור ניות, מקלעים, מרגמות ונשק קל.

„הצוות שלי הושאר בחסימה בצומת קבטיה, תחת פיקודי נמצאה גם יחידת-הטנקים. משאך יצא הכוח העיקרי של החטיבה לג'נין, הופיעו לפתע מתוך מטע ויתים שמדרום לנו כ-20 טנקי, פטון, שהיו פרוסים לכל רוחב הגיא והתקדמו נכוננו. תפסנו עמדות, אנו והטנקים שהיו אתנו, והתחלנו יורים על ה„פטונים“ בכל כלי-הנשק שהיו ברשותנו — תותחי טנקים ומקלעים מקבילים, מרגמה 81 מ"מ, וכן מקלעי 0.5 ומקלעי 0.3 שעל הגיפים. השטח היה ישר ואנו תפסנו מסתור מאחורי שיחים וצמחיה אחרת. ברגע בו פתחנו באש החלו גם טנקי-האויב לירות עלינו. חשנו כאילו היינו עירומים, אש ועשן אפפו אותנו מכל צד. למזלנו נעו ה„פטונים“ בקצב אטי מאוד, ורק כעבור שעה בערך הגיעו לטוח של כ-500 מטרים מאתנו.

„מייד עם הופעת הפטונים דיווחתי למפקד החטיבה וקיבלתי הוראה לסגת, תוך ניהול קרבות-השהיה. לאחר התייעצות קצרה עם מפקדי-הטנקים, החלטתי להמשיך ולנהל את קרב-האש מעמ' דותינו הנוכחיות, ורק אחר-כך להתחיל בנסיגה.“

ממשיך מפקד הטנקים, סגן דני :

„הטנקים הירדניים, שגלשו מתוך העצים, ירדו לגיא ונעלמו מעינינו — אך לפתע נגלו לנו מחדש בטוח של כ-800 מטרים. פתחתי באש, ופגעתי בטנק שהופיע ראשון. טנק זה נעצר, וצוותו קפץ החוצה. מייד לאחר מכן הופיע טנק שני, ואני יריתי גם בו, מטוח 800 מטרים, בפגז חודר-שריון. הפגז הראשון פגע, אולם הצוות לא נטש את הטנק. יריתי פגז שני לעבר אותו טנק — והצתי.“

„הטנקים שלי ירו גם הם על טנקי הפטון של האויב. אחד מהם פגע בשלושה טנקים, האחר — בשניים ואילו אני פגעתי בעוד טנק. בסך-הכל פגעה יחידתי בשמונה טנקים.“

„לפתע פתחו עלינו באש מטוח כ-1,200 מטרים, פטונים שהיו מוסתרים בין העצים, והחילונו חשים את הפגזים הנופלים לדינו. לאחר חילופי-אש שנמשכו כעשר דקות נפגע הטנק שלי, והצוות ואני נטשנוהו ועברנו לשני הטנקים האחרים.“

ממשיך ומספר סגן מנחם, מפקד צוות-הסיור :

„לאחר שנפגע הטנק של דני, מפקד הטנקים, התחלנו לנתק מגע; טנקי-האויב נעו על הכביש צפונה והתחברו אל כוחי-הטנקים העיקרי, ואילו אנחנו נסוגנו מערבה. לאחר מאות מטרים אחדות מצאנו עצמנו לפתע ליד עמדת-ג"ט נוטשה ולקראתנו גולשים שני טנקים ירדניים מתוך מטע-הזיתים, הואיל וגם הם הופתעו מהופעתנו הפתאומית, הספקנו לחמוק לתוך ערוצו של נחל ולהגיע לכביש בו התחברנו אל כוחי-תינו, אשר נעו מג'נין אל עבר הצומת על-ימת לקדם כוחי-טנקים גדול שבא מאיזור דמיה.“

סיוע ארטילרי ואוירי

לסיוע המערכה על מרחב ג'נין והעיר, נעמוד בקצרה על הסיוע אשר ניתן לחטיבה ע"י חילי-התותחנים וחילי-האויר.

הארטילריה — הסיוע הארטילרי היה יעיל ביותר, ניתן במהירות, בדייקנות ובעוצמה רבה. אש ארטילרית הונחתה על מתחמי האויב — עם מעבר הגבול; על מוצבי האויב — לשם שיתוקם, בצמוד להסתערות; וכן על שריון האויב. הארטילריה דילגה במהירות בעקבות הכוחות המתקדמים, התפרסה וטיווחה במהירות מקסימלית, והשתלבה בכל תכניות ההתקפה. היא הוכיחה את יכולתה בקרב נייד ומהיר.

מערכת ג'נין משמשת דוגמה לשילוב והשגת משימות של כיבוש שטחים, כיתור גופי-אוכלו-סיה גדולים, והשמדת יחידות צבאיות שהיו ערוכות ונלחמו בטבעת-הכיתור.

המערכה במרחב ג'נין בוצעה בשיטת "מל-חמת-בזק". חטיבתנו לא מוטטה את המערך הירדני בחזית רחבה ורצופה, כי אם ביתרה אותו בחזירות מהירות בשדרות-קרב ליעדים חיוניים בעומק, אשר תפיסתם סיפקה לה יתרון קרקעי, שליטה במרחב וכן אפשרות לכיתור כוחות האויב וניתוק מעתודותיהם-הצפויות העיקריות. לו התעכבה החטיבה לשם כיבוש מוצבים נוספים וטיהור מוצבים שנשטפו, היתה נאלצת להשקיע כוחות גדולים ולהתעכב זמן רב-יחסית, ודבר זה היה מספק לאויב שהות ואפשרות להתארגן מחדש. הפריצות בקו הקדמי ב-5 ביוני, וההסתערות על רכסי ג'נין ב-6 בו, בוצעו במסגרת חטיבתית — ביחסי כוחות שהבטיחו הכרעה מהירה בחזית צרה; הטנקים הם אשר הובילו. ההסתערות בוצעה במהירות המקסימלית ובשטף, ונתמכה ע"י הסתייעות בכוח שהושאר בחיפוי, על-ידי ריכוז מירבי של אש הנשק האורגאני, וכן — על-ידי אפקט ההלם של מסת השריון, האש הארטי-לרית והפעלת חיל-האוויר במרחב, לשם סיוע.

שיטת-לחימה זו, שהצטיינה בהעזה ובמקור-ריות-ביצוע בשטח הררי-בנוי נטוע-בוסטנים, גרמה הלם לגייסות האויב ולפיקודן, בהותירה אותם חסרי-אונים ומפוצלים, ובכך הפכה על פיהם את כל חישובי ההגנה והתגובה של הפיקוד הירדני החזיתי ושל חטיבה 25, שהיתה אחראית ללחימה בגזרת החטיבה.

במערכה זו באו לידי ביטוי עליון שיתוף-הפעולה בין השריון, הארטילריה וחיל-האוויר,

שהשלימו הדידת אלה את פעולותיהם של אלה והשיגו שלמות בפעולה צבאית מורכבת. במערכה זאת התאמתה ההנחה המקובלת כי במערכות-כיתור מתנהלים קרבות חריפים ועק-שניים גם בטבעת החיצונית, נגד כוחות-אויב המנסים להבקיעה; כך, למשל, התבטא הדבר בלוחמת-שריון-בשריון, נגד החטיבה המשורינת מס' 40 בעמק דותן וצומת קבטיה — קרב שלא פורט במאמר זה. השארת אבטחה רחוקה של צוות-סיור מוגבר בטנקים, בנוסף ל-יחידות-הטנקים עצמה — איפשרה לכוח המכור תר להיערך בתנאים נוחים-יחסית לקראת לחימה בכוחות כאלה.

מערכת ג'נין הפריכה את הדעה ששררה, כי בלחימה בשטחים בנויים-הרריים עשוי הטנק לשמש אד-רוק כגורם מסייע לחי"ר. הוכח כי כוחות-השריון, ובעיקר — הטנק של שנת 1967, בעל כושר הניידות והיכולת לצלוח מכ-שולים, והמצטיין עם זאת, באמצעי-אש מפור-תחים — הוא הוא הגרעין ונושא-הלחימה העיקרי בכל התנגשות; כוחות החי"ר והחרמ"ש — כך הוברר — משמשים גורם מסייע לטנקים:

לטיהור, להחזקה ולהשתלטות סופית. הטנקים מסוגלים לפלס בעצמם דרכים ונתיבים, למחוץ את התנגדות האויב בשטחים מגוונים, הן באש-תותחים והן בתנועות נועזות ומהירות — כפי שהוכח הדבר בלחימה במרחב ג'נין — על-ידי מיטוט האויב במוצבים קרק-עיים ובשטחים בנויים ועל-ידי השמדת שריונו. במערכת ג'נין גדלו פעולות-ההלם של השריון וזאת — דווקא משום הישענותם של המגינים על מכשולים טבעיים, ועל הכרת מגבלות השטח בתחום הפעלת כוחות-שריון. הכוח החטיבתי אשר הצליח לחדור דרך כפר-דן אל עורפו של האויב השיג הפתעה מירבית, וכתוצאה מכך — היתה פעולתו פעולת-הלם מוחצת.

קרב השריון בעמק זבבידה

אל"ם אורי

אחת הוותיקות בעוצבות השריון של צה"ל היתה ממוקמת לקראת המלחמה באצבע הגליל; משימותיה היו הגנתיות. לנוכחותנו באיזור "חם" זה, נודע ערך לאי מבוטל — במתן תחושת ביטחון ליושבינו הגובלים בסוריה. 5 ביוני היה לנו יום רבימתח: מחד גיסא, שמענו את אשר עושות החטיבות האחרות בחזית הדרום — ומאידך גיסא, שרר שקט בלתי־רגיל באצבע הגליל.

בשעות אחרי־צהריים של אותו יום נתקבלה פקודת־התראה לתזוזה לחזית הירדנית — לגזרת ג'נין.

תנועה לגזרת ג'נין

עם חשיכה נעה החטיבה לכיוון עפולה. בנוסף לכוחותיה האורגניים עמד לרשות החטיבה עוד כוח תותחים מתנייעים, וכן כוח־משנה של סנטוריונים.

במהירות בלתי־מקובלת לתנועת־לילה הגיעה החטיבה לאיזור עפולה. אותו זמן לחמה חטיבת־שריון נוספת משלנו באיזור ג'נין; משימתנו היתה לסייע לה.

בשעות המוקדמות של הבוקר נתקבלה במפקדת החטיבה הפקודה הבאה: "כבוש את מוצבי הכפר דיר־אבו־דעיף, חסום סיוור לעבר קבטיה. נוע וכבוש את ג'לקמוס".

דיר־אבו־דעיף הוא כפר גדול, השוכן כ־6 ק"מ מזרחה לג'נין. מעליו שני מוצבים של צבא ירדן, הכוללים יחדיו כוח בסדר־גודל של גדוד־חי"ר לערך, המצוייד בנשק נגד־טנקים ובתותחים ללא־רתע. מכפר זה יוצאת דרך עוקפת לכיוון קבטיה, השוכנת 5 ק"מ דרומית לג'נין.

מדריך זו אפשר גם לעלות לכפרים אוסחות וג'לקמוס, הנמצאים על פסגת הגבעות של דיר־אבו־דעיף. דרך זו, שנמצאה בעבר בשימוש, חסומה עתה בקוביות־בטון, ומובן על־ידי שדה־מוקשים. תוואי אחר, שאינו בגדר דרך, היה חסום אף הוא בקוביות־בטון אחדות, אולם ללא מוקשים. נראה כי האויב לא התיחס ברצינות לאפשרות התנועה בתוואי זה — אך ליתר־ביטחון חסם גם אותו. על שני מחסומים אלה חלשו עמדות מקלעים ביננו.

כוח אמק"סים, סנטוריונים וחמ"ש בפיקודו של רפאל פנה במהירות לעבר היעד. הסיירת של יהודה הוחשה לאיזור הקרב. רפאל תקף במהירות את הכפר, טיחר את בית־הקד ועין־עולה. השמיד 2 תותחים ללא־רתע שהיו בשטח הפתוח — ונעצר במחסומי הקוביות.

אחד הסנטוריונים פיצח 2 קוביות־בטון במחסום העיקרי, והחבלנים החלו מפנים את המוקשים בציר הדרך. קצין החבלה עידו עלה על מוקש־נעל ונפצע ברגלו. פיגוי המוקש שים לאחר מכן נתקל בקשיים, משום שתשתית הקרקע היתה

סלולה אבן, והדקרים שבידי הפלסים לא היו יעילים משום כך. באותה עת חיפשו הסיירים אפשרות לעקיפה. יהודה, מפקד־הסיירים, נוכח לדעת כי ניתן לעלות בתוואי ללא־דרך, המוביל לג'לקמוס והחסום בקוביות ללא מיקוש — אף כי תוך קשיים. כיוון שכן, שונה ציר־ההתקדמות, קוביית־בטון אחת פוצחה ופונה מעבר ברוחב טנק; הכוח החל מטפס, כשהוא מנווט ע"י הסיור, בעיקר — ברגל. היה על הכוח לדלג על פני טרסות תמוכות בקירות־אבן. הטנקים נגחו את האבן ואיפשרו לשאר כלי־הרכב להחל בעליה. עם עליית חלוצי הכוח לרמת ג'לקמוס ואוסחות נתגלו למולם 3 פטונים מן הגדוד הירדני אשר פעל בגזרת ג'נין. שניים מתוך השלושה הרשמו ע"י סנטוריונים שקודמו לעברם.

צוות־הסיור, של סרן אורי הראל ז"ל ומפקדת יחידת־הסיור, מלווים בטנקי־אמק"ס, עברו את הכפר ג'לקמוס ופנו לעבר תלפית. בדרכו לשם הוטרד הכוח על־ידי חיילים ירדנים נסוגים מן הגבעות שבאגפים. כוח רפאל נע אותה עת במהירות, טיחר את הסביבה ונאחו מייד — בכוח של טנקים אחדים — בשטח השולט — תלפית.

עמק זבבידה

תלפית היא שטח השולט על עמק בן קילומטרים־מרר בעים מעטים, וכן על קטע הכביש המוליך מג'נין דרך קבטיה דרומה לעבר טובאט. בעמק, על אם הכביש, יושבת עיירה ערבית הקרויה זבבידה. דרומית מעיירה זו, בהמשך ציר הכביש, מצויים הכפרים כפיר ועקבה וכן העיירה טובאט; כל אלה חולשים על השטח. ממזרח לכביש ולכפרים המזרחיים ישנה שרשרת־הרים, אשר תלפית היא אחד מהם; מתלפית יורדת הדרך היחידה לעמק מכיוון זה, משיפולי הגבעות של עקבה ועד שרשרת־ההרים מצוי מחסום קיר־בטון וקוביות, אשר אורכו 3 קילומטרים והחסום הרמטית את מעבר העמק לכיוון דרום, כלומר: לטובאט, ואחרי־כך לשכט.

יחידת־הסיור ניסתה לרדת לעמק, ואף הגיעה לעיירה זבבידה. תוך־כדי תנועתה פגעה בגיפ תותח ללא־רתע

הנשק המסייע — היו ערוכים, איפוא, לחסימת העמק וממור קמים בשטחים שולטים.

בינתיים המשיכה חטיבתנו להתקדם בציר אחד, כשבכל שעה ושעה נוספים אליה כוחות. יחידת ההנדסה של יצחק שיפרה בהצלחה את התוואי, ובכך איפשרה את העברתן של משאיות הדלק והתחמושת. בשעות אחר הצהריים גבר דוֹקרב תותחי הטנקים; לפרקים אף צפינו בפגיעות נוספות בטנקים וברכבו האחר של האויב. הארטילריה של החטיבה טיווחה את פגזיה לעבר אותם מקומות בהם נראו לעין ריכוזי־אויב, ולעבר שטחים שהיה מקום להניח כי בהם מצויים שריון־אויב או קציני־תצפית. הכוונה היתה לערוך התקפה, לפחות כדי להיאחז ולהשיג יתרון טקטי מקומי.

אש הארטילריה והטנקים של האויב נתחזקה. היא נורתה בקצב גבוה, אך לא היתה מדויקת כלל ועיקר. מרבית פגיעות הטנקים היו בצמרות־העצים ובבניינים, או מעבר לרכסי תלפית. רק פגזים אחדים פגעו בסנטוריונים, אף כי ללא־חדירה, ופגז אחד חדר זרקור של טנק אמק"ס. בעת ההיא עמדו לרשותנו עשרות אחדות של אמק"סים ומספר קטן בלבד של סנטוריונים. ניסיון מצדנו לחצות את העמק נתקל בהתנגדות של אש־אויב יעילה יותר.

הבקעת העמק במעבר דרך עמדות טנקי־האויב, עם האמק"סים חסרי־השריון, נראתה כדבר בלתי־סביר; לפיכך נדרשה מצדנו פעולה בלתי־מקובלת, אשר תאפשר לנו פריצת השטח המוחזק בטנקי האויב — למרות הנתונים הקשים, לא נותר לנו אלא לתקוף בלילה.

בטרם חשיכה, הוזמן מטוס־סיור אשר סייע באיכון עמדות הטנקים ובטיוווח סופי של הארטילריה לשטחים המוחזקים, ובעוד מטוס זה מכוון את אש הארטילריה, אשר אילצה את טנקי האויב לשנות את עמדותיהם, הגיעו לאיזור אף מטוסי־הקרב שלנו, שהוזמנו קודם־לכן. מטוסינו פעלו ביעילות רבה כנגד ריכוזי הטנקים, למרות האש הנגד־מטוסיית החזקה שנורתה מטובאט ומן הטנקים עצמם. שמחנו לראות את האבוקות העולות מן הטנקים הבורעים מאחורי הרכסים. בינתיים — ירדה חשיכה.

התקפת לילה

ההחלטה על התקפת־הלילה גובשה למעשה כבר בשעות אחר־הצהריים, עקב הסיבות הבאות:

- א. האויב שלט היטב על כל העמק.
- ב. הכנסת החטיבה כולה בתוואי־דרך אחד קשה היתה לביצוע, וריכוזה לקראת המשך הלחימה נעשה באטיות.
- ג. היה הכרח לתחמש ולתדלק את הטנקים שעשו עד כה קילומטרים רבים, ומנועיהם עבדו כבר זמן רב.
- ד. כבר ביום עמדנו בפני ניסיונות מרים בתחום פינזי הפצועים; הכרח היה, איפוא, להבטיח את קידומה של יחידת־הרפואה ופתיחת ציר־פינזי.

בטרם חשיכה רוכזו מפקדי־המשנה, בהם מפקדי כוחות הטנקים, לעריכת תצפית על השטח. אף שתכנית ההתקפה עדיין לא גובשה סופית, הובהרו למפקדים החלופות השונות

ירדני ובהילי־אויב אחדים. שם נפגע מפקד צוות־הסיור סרן אורי הראל ז"ל מכדור צלף, ונהרג מיד. אגב מסע זה נתגלו טנקי־פטון רבים, הן בתוך המחנה והן בתנועה על הכביש. הסיירת נצטוותה לשוב ולהיאחז בשיפולי גבעות תלפית, לשם תצפית ודיווח. באותה שעה הגיע חלוץ הטנקים, שכללו אמק"סים וסנטוריונים אחדים; אלה פתחו באש יעילה, ופגעו מיד בחלק מן הפטונים.

המשעול הצר בו עלו כוחות החטיבה מדיר־אבו־דעיף לעבר ג'לקמוס, גרם קשיי־תנועה בדרך והאיט את התקדמותם של טנקים נוספים. אט־אט רוכזו עוד ועוד טנקים, לרבות אמק"סים, שנתפרסו לרוחב הגבעות שבאגפי תלפית, ופתחו באש על מטרות מזדמנות.

בליל 6/5 ביוני עברה חטיבת השריון הירדנית מס' 40 את גשר דאמיה, והתפצלה לשני צירים: גדוד־הפטונים מס' 4 ועמו יחידת־הרמ"ש, 2 סוללות תותחים־מתיניעים ופלוגת שריוניות — נעו לטובאט, כנראה במטרה להגיע לאיזור הלחימה בניין. כוח שני, שעיקרו גדוד־הפטונים מס' 2 — בהרכב דומה לראשון — נע לעבר שכם, והגיע לסביבות דיר־אשרף—סבסטיה; הוא יועד, כנראה, לפעולה בציר ג'נין—שכם ובציר טול־כרם—שכם.

כוח האויב שפעל בציר בו עוסקים אנו עתה, הספיק להגיע לעמק ושיגר לעבר קבטיה כוח של כ־2 פלוגות. כאשר הבחין האויב בתנועת־האיגוף שלנו מדיר־אבו־דעיף—תלפית, החזיר פלוגה אחת — והיא נערכה מולנו. מרבית הגדוד — שלושים טנקים ויותר, חלק מן השריוניות וכן

עת באיזור המחנה. כן הוטלה על החרמ"ש משימה נוספת, רבת-חשיבות אף היא: טיהור ציר הכביש, כלומר — הכפרים כפיר ועקבה.

3 וחל"מי מרגמות 81 מ"מ, שבהם רוכזה מרבית תחמושת" התאורה, יימצאו בתוך, בין שני הצירים, ויאירו את היעדים. מפקד יחידת-הסיור יהא אחראי להארת השטח עד כיבוש כפיר ורכס הטנקים שממזרח לכפר, ואחרי כן ישיג את הכוחות בציר הכביש, לשם מתן תאורה ולשם ניווט הכוחות לטובאם והלאה ממנה.

4. הכוח המתנייע יסייע באש ובתאורה.

בשעה 22.00, נתקיימה קבוצת-פקודות חטיבתית, בה שותפו גם מפקדי כוחות-המשנה של הטנקים. באותו מעמד נמסרה התכנית לפרטיה; היא נראתה למקבליה נועזת ביותר, אולם הכל הבינו כי זוהי הדרך היחידה לפרוץ קדימה. ראוי להפנות את תשומת-לב הקוראים לכך שאנשי החטיבה, ובעיקר מפקדיה, לא ישנו מזה הלילה השלישי, ולפיכך היו עייפים למדי — מה גם שעתה נמצאנו לאחר כתייסר שעות לחימה; אך הוסבר לאנשים כי מצבו של האויב אינו שונה ממצבנו, ובלחץ כוח זוכה בניצחון כל המסוגל להחזיק מעמד זמן רב יותר. זאת ועוד: לפי דו"ח הסיירים נראה כי אף האויב עוסק בהתארגנות. האש הארטילרית שלנו, התאורה והתנועה המהירה יתפסו אותם עדיין מחוץ לטנקים, או — לפחות — מופתעים ממועד ההתקפה ומתנופתה.

20 דקות לאחר הצות, כאשר נמצאו הכוחות ככוננות" תזוזה, נפתחה האש הארטילרית עליידי כוחו של י. האש היתה צפופה ביותר, וכונה לשתי מטרות: לכפיר ולרכס הטנקים שממזרח לכפר, כעבור דקות אחדות ניתן האות, והשטח הואר בפגזי התותחים והמרגמות. לפי המוסכם מראש, הדליקו כל כלי-הרכב את אורותיהם, ותנועתם הפכה מהירה ביותר. הבורת-הפיקוד החטיבתית ניצחה על הפעולה מתצי פית טובה בתלפיות.

מראה ההתקפה היה נהדר, והשרה ביטחון בכל. עוצמת האש, התאורה הטובה, העמק הזרוע מאות אורות, המהירות

לצירי-ההתקפה האפשריים, וכן הובהרו להם מיקום עמדות האויב והדרכים להתגברות על מחסומי-הקוביות של עקבה. מלאכת תדלוק הטנקים וחימושם נעשתה אגב הקפדה מלאה על האפלה ושקט. כאשר גובשה התכנית, רוכזו הכוחות בשקט מירבי אל שטחי-הזינוק.

שני צוותי-סיור, האחד — בפיקודו של מפקד הסיור יהודה, והאחר — בפיקוד סגנו ח. יצאו בציר הכביש ובציר המקביל לגבעות, כדי לצפות ולהאזין לאויב. דיווחם מן השטח נעשה באלחוט, והדיווח שלאחר כך — בעל-פה: הם הבחינו ברחש של טיפול בטנקים, ואף שמעו פה ושם רעשי-מנועים. על החוליה של ח. הוטל גם לסייר ולקבוע לאורך הגבעות נתיב, בו ינוע אחד מכוחותינו.

כתוצאה מביקרת ההכנות ומדו"ח הסיור, נקבעה ההתקפה לשעת הצות. התכנית היתה:

א. כוח טנקי-אמק"ס בפיקודו של דוד נע בראש הסור בציר הכביש עד זבבידה, וחוסם את הציר לכיוון קבטיה בסביבות המחנה.

ב. כוח טנקי-נסטוריון בפיקודו של ב. נע אחרי כוח דוד, פונה מזבבידה דרומה — ופורץ — ראשון — את איזור הטנקים בכפיר. כוח טנקי-אמק"ס בפיקודו של גיל, נע אחרי ב.

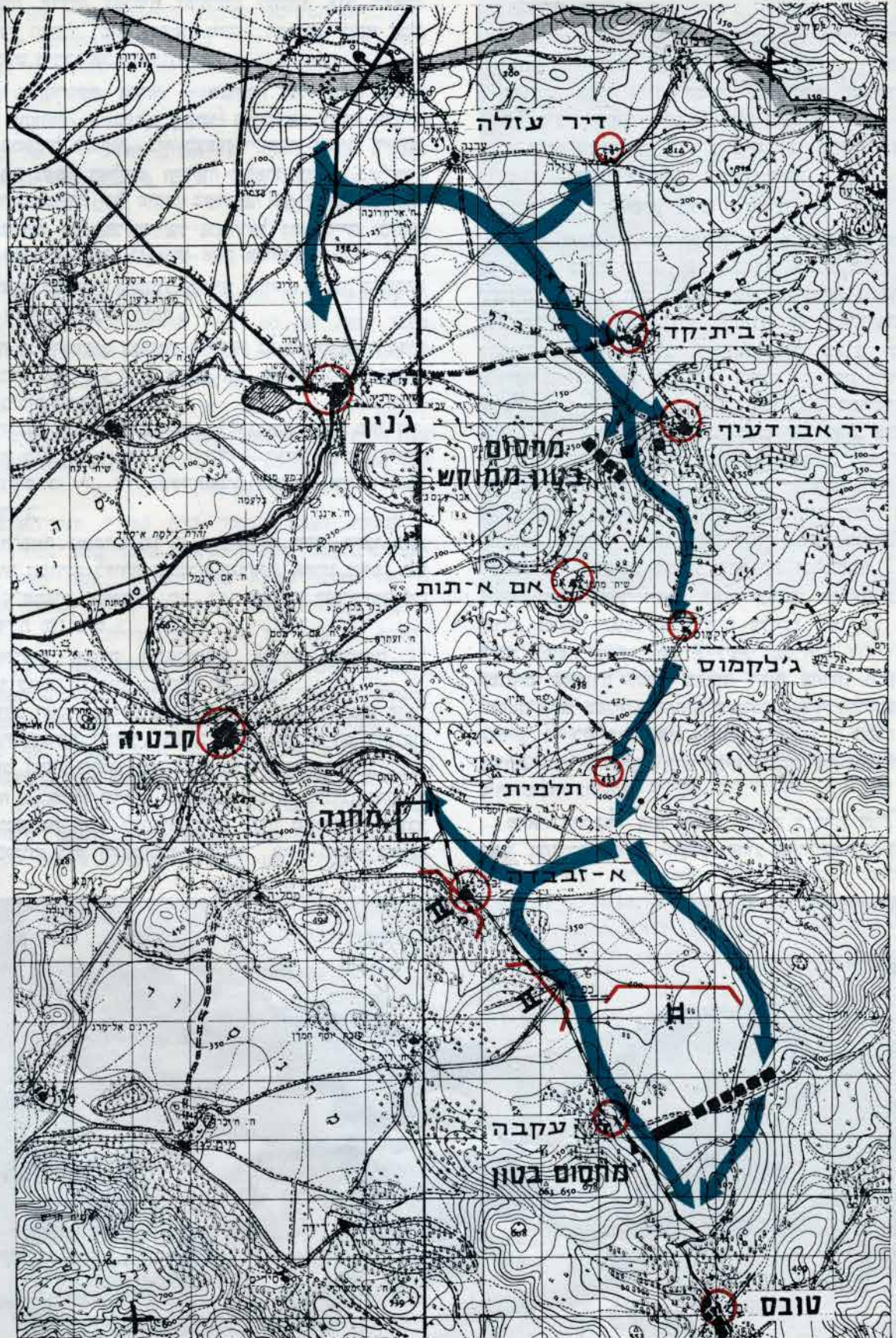
ג. צוותי-סיור בפיקודו של ח. מוביל את הכוח השני, הנע בציר המזרחי לאורך שרשרת הגבעות. אחריו נעים: כוח טנקי-אמק"ס בפיקודו של ו. מפקדת כוחי-האמק"סים ויחידת 120 מ"מ.

ד. אמק"סים אחדים ונסטוריונים אחדים משמשים גל שני לאחד הצירים, בפיקודו של רס"ן ל. בשלב ראשון ממוקמים כוחות אלה בתלפיות, למתן חיפוי רחוק במידת הצורך; בשלב השני סוגרים הם בתנועה, לשם היסול התנגדויות-טנקים בצירים ובאגפים.

ה. כוח ח. שכלל חרמ"ש וטנקים, כובש את זבבידה והמחנה וחוסם את הציר לקבטיה. לשם מילוי משימה זו מועבר לפיקודו כוח האמק"סים של דוד, אשר יימצא באותה

חדירת חטיבת השריון לעונוק המערך בי"ט ביוני

ורעש שרשרות הטנקים ומנועיהם — הפיגו כל פקפוק ביכולתו של כוח זה לבצע את משימתו.

הפגזתנו נמשכה עשרים ושתיים דקות, עד אשר ביקשו ראשי הטורים את הפסקתה. בציר המזרחי התנהל הכל כשורה, ללא כל היתקלות. הכוחות שבציר זה איגפו למעשה את רכס הטנקים של כפ"ר, ממרחק רב, אשר לציר הכביש, אירעו בו תקלות אחדות: שני סנטוריונים שנעו קדימה טעו ונכנסו לכביש צדדי. שני סנטוריונים אחרים התהפכו — ממצוק שנפער לאורך הכביש. ג"ל, מפקד האמק"סים, מצא עצמו מוביל, כשלפניו סנטוריון אחד בלבד. החדו שלו נתקל בטנקי-אויב ובשריוניות, ולאחר יריות-פגזים אחדות נוכח המפקד לדעת כי חלקם כבר נוטשו מצוותיהם קודם לכן. שיחה אלווית בינו לבין מפקד הכוח עורדה אותו מאוד: הוא שאל "מה עלי לעשות עם הטנקים הנטושים?"; מפקד הכוח הזהיר אותו "אל תשמיד אותם, הם עתה רכוש צה"ל". אחרי-כך דיווח ג"ל כי עבר את כפ"ר, והוא פועל נגד הטנקים שבעקבה. המרגמות נמצאו בקצה הסווח למתן תאורה. בהזדמנות ראשונה הקפיץ אותן מפקד הסיוור קדימה, בירותו, מדי פעם, להארת השטח. מאחורי קיר-הבטון של מחסום עקבה עמדו 2 פטונים כשתותחיהם קדימה, אך הם היו נטושים. תותח-מתנייע ירדני עמד מרוסק בצד הכביש; אגב נסיגתו המהירה בחשיכה נתקל בקיר-בטון, שבר אותו — ונשבר.

בציר המזרחי דיווח רן כי הגיע לקוביות-הבטון, וכי סביבתו אינה ממוקשת. תוך שניות מועטות, נשמעו יריות תותח, אשר ניפץ את אחת הקוביות ופתח מעבר לתנועת הכוח. עתה המשיך כוח-משימה זה לכיוון הכביש, בואך טובאט.

נ. חדר עם כוחו לתוך זבבידה, התאחד עם כוח האמק"סים של דוד, תפס את החסימה ושיגר אחד מכוחות-המשנה שלו, בפקודו של עוזי, לשם טיהור הציר לכפ"ר וכפ"ר עצמה. האויב, שהתאושש מן ההלם הראשון, שב ואייש אותם טנקים שנתרו בשטחים המרוחקים מן הכביש. שריונית נועזת פרצה דרך אנשי החרמ"ש, בעוד אנשיה יורים לכל עבר, הרגה אחד מחיילינו ופצעה חייל שני. פניו של רכב זה היו מכוונים למחנה, שם נתקבל באש אחד הטנקים של דוד. נושאת-גייסות משורינית שניסתה אף היא לנוע אחרי שריונית זו, חוסלה על-ידי אחד מאנשינו, אשר הספיק לשלשל רימוני-יד לחלקה הפתוח. איזור הכביש שבין

הכפרים כפ"ר ועקבה, וכן הכפרים עצמם, שרצו שריון רב, אנשי החרמ"ש החלו סורקים את השטח, בפעלם ללא היסוס אף נגד רכב-קרב משוריין זה, ולפחות בשני מקרים גירשו את הצוותות מתוך הטנקים. במקרה אחר חוסל צוות בתוך הטנק על-ידי רימוני-יד.

כוח-הסנטוריונים שנמצא בעתודה בתלפיות, הופעל בדיוק במועד קריטי זה, וסייע לאנשי החרמ"ש בטיהור השטח. מקרה מעניין אירע כאשר נסע אחד הסנטוריונים שלנו, ומפקדו הבחין ממרחק-מה כי בצדו של הכביש מכוונים טנק בעזרת פנס-כיסי. כאשר קרב הסנטוריון — קיבל סימן לעצור. הוא עצר אמנם, אבל... לאחר שירה פגז וחיסל פטון ממרחק מטרים אחדים.

בינתיים עברו 2 הטורים את עקבה, כולל מחסום הקר ביות, ועמדו להתאחד על הכביש בדרכם לטובאט. ג"ל, שהור פתע ממהירות פעולתו, חשש שמא טעה. הוא בירר זאת באלחוט עם מפקד הכוח, ולאחר שירה צרור כדורים נותבים באוויר, נוכחו שניהם כי אכן אין זו טעות — הוא היה קרוב לטובאט.

מפקד הסיוור, אשר סיים את תפקידו בהארת השטח, דילג קדימה והוביל לטובאט. הכוחות התחברו כ-2 ק"מ צפונית לה, ונעו קדימה, כשלפניהם נסוגים פטונים, נושאת-גייסות ותותחים מתנייעים; כל אלה שימשו מטרת לתותחינו. בהגיעם למבואותיה הדרומיים של טובאט, נערכו כוחותינו לחיפוי על כוח-הסיוור, שחצה את העיירה הגדולה. אותו זמן החלה זריחת החמה. התקפת-הלילה נפתחה כ-20 דקות לאחר חצות ליל 7/6, היתה זו התקפה מוחצת, מהירה ויעילה. את אשר למדנו ולימדנו — הגשמנו במלואו; אך ברור לנו כי אין די בתורת-הלחימה ובאמצעים. כל אלה באים לביטוי מלא רק בהילחמך עם אנשים כאנשי החטיבה.

בקרוב בעמק זבבידה אבדו לנו שני אנשים — מפקד צוות-סיוור ולוחם חרמ"ש. אבידות האויב בנפש לא נבדקו. שום רכב-קרב-משוריין של כוחותינו לא נפגע. למעלה מ-35 טנקי-פטון של האויב נותרו בשטח — 16 מהם פגועים בפגזי הטנקים שלנו.

תנופת ההתקפה נמשכה עד שכם; בשעה 10.45 באותו יום חדר החלוץ אל לב העיר, במבואותיה המערביים נתקלנו בגדוד פטונים מס' 2, אחיו של הגדוד עליו סופר עד כה. לאחר קרב מר בתוך העיר ובמבואותיה, נפלה שכם בידינו, אך על כך — בחוברת אחרת.

עוצבת שריון

קהיל בעברית 8/6 07.45
הכוחות הסוריים מתשיכים עדיין להפגז את
הישראלים. הכוחות הסוריים מתקדמים לכיוון נצרת
ועכו.

קהיל בעברית 8/6 09.25
הרי לכם הודעה שנתקבלה זה עתה:
הכוחות הסוריים הדפו התקפה ישראלית והשמידו
קרוב ל-50 טנקים.

התכנית

האופייני למערך הסורי, פרט להיערכותם הצפופה למדי של כוחות החי"ר, השריון והארטילריה, הוא מכלול הביצורים ושילובם המושכל במעלה הסלעי של רמת הגולן — מכלול שהוא כשלעצמו, לבד מהקושי האובייקטיבי שבעליית הרמה, מכביד על אפשרויות התנועה והתמרון בה. 19 שנה עסקו הסורים בהקמת מערך זה, המשתרע לעומק רב, חפור כולו, משובץ בונקרים מבטון מזויין, וכל מוצב בו מגודר היקפית וממוקש היטב.

על העוצבה הוטל להוביל את כוחות פיקוד הצפון במתקפה, להבקיע מורחית ליגבעת האם, לשטוף את מוצבי גוראל-אכסר וינעמוט, להיאחז בראש הרמה ע"י כיבוש מערכי זעורה, ולהימצא בכוננות לשם ניצול ההצלחה להבקעה לעבר קוניטרה, דרך מערכי קלעה רוטט.

בעת גיבוש התכנית, עמדו לנגד עינינו הנחות יסוד אחדות:

- א. מכיוון שההבקעה תבוצע ביום, בשטח קשה ובאיזור המוכה באש ארטילריה רבה, יוביל את העוצבה כוח שעיקרו טנקים, והוא שיבטיח כושרי עבירות מקסימלי, בהיותו בעל הגנת השריון הטובה ביותר; מסיבה זו יצור, כמובן, את פעולת-ההלם העזה ביותר.
 - ב. הכוחות הקדמיים ישטפו את היעדים ולא יעסקו בטיהורם; פעולת-הטיהור תבוצע ע"י חרמ"ש, שינוע מאחוריהם. הרעיון המנחה — קיום לחץ מתמיד קדימה.
 - ג. כדי להימנע מהיפגעות ע"י מוקשים, יסתערו הכוחות בדרכים הקיימות, המובילות אל המוצבים מן האגף או מאחור.
 - ד. הובטח סיוע אוירי וארטילרי רב, אשר ינוצל לאש מכינה ולסיוע קרוב.
 - ה. הכוחות יגועו משטח-המתנה מרוחקים; היערכותם וכנייתם להתקפה תיעשינה תוך-כדי תנועה.
- שיקולים אלה ואחרים, הביאו להרכבתם של שלושה כוחות עיקריים, אשר ייכנסו להתקפה בזה אחר זה.
- א. הכוח המוביל — כוח-טנקים מצוות בהנדסה וסיוע, בפיקודו של ס"ל ב.
 - ב. כוח-טנקים גוסף, מצוות ב"חרמ"ש, בפיקודו של ס"ל א.
 - ג. כוח חרמ"ש, מצוות בטנקים, בפיקודו של רס"ג ק.
 - ד. חבורת-פיקוד העוצבתית תנוע אחרי ס"ל ב.

רקע

ביום חמישי, 8 ביוני 1967, בשעות אחר-הצהריים המוקדמות, הסתיים כינוסה של העוצבה במרחב ראש-פינה — קרית-שמונה. ההתכנסות, הציוניתים הבסיסיים וכן נוהל הקרב — מתן הפקודות וכל יתר ההכנות הכרוכות בביצוע המשימה, נעשו בלחץ הזמן. השעון דחק בנו — חייבים היינו להיות נכונים לנוע לעבר יעדנו באותו יום בשעה 15.00; עמדנו בכך, אמנם עייפים — אך מוכנים. כל מפקדי היחידות אף הספיקו לסייר את צירי הגישה ואת איזור ההבקעה.

באותו יום לא התקיים המבצע; נתקבלה הוראת דחיה, בה לא נקבעה שעת "ש" חדשה, אך נקבעו מחדש הוראות-הכוננות השגורות, וכן נצטוינו להיות נכונים לפעול לפי פקודה.

שהיה נוספת זו, אף כי פגעה במידת-מה במתח שהצטבר, איפשרה לנו לסיים את ההכנות שסבלו מפאת חוסר הזמן: הטנקים ושאר כלי רכב-הקרב נבדקו פעם נוספת, והליקויים שהתגלו בהם תוקנו; התחמושת אורגנה מחדש; פורטו התכניות וניתנו תדריכים, ומעל לכל — לחיילי העוצבה ניתן זמן לחטוף שינה-של-ממש.

שהיה זו לוותה בתופעה חיובית נוספת: יחידות העוצבה היו מכוונסות ליד ישובי הצפון ובתוכם, ועד מהרה נוצר קשר הדוק ולבבי בין אוכלוסיית המקום לבין החיילים. בין אירוח לאירוח, אם לשם מקלחת ואם בביקור בחניון היחידה, סופר לחיילים, ללא הכוונה מיוחדת, ואגב שיחת-חולין, עד כמה סבלו הישובים הללו מאיומו המתמיד של המערך הצבאי הסורי ברמה, בצלה חיים הם מזה שנים, ועד כמה הכרחי להיפטר מאיום זה. בסופו-של-דבר יצאה העוצבה משהיה זו כשהיא מחוזקת, בגופה וברוחה, והרצון להספיק ולחטל את פגע הרמה המאיימת היה נחלת הכל.

ביום שישי, 9 ביוני, בשעה 09.00 ניתנה התראה לתזווה, ובשעה 10.00 ניתנה ההוראה "פעל". בשעה 10.10 נמצאו כל כוחות העוצבה בתנועה.

בהבקעת המערך הסורי ברמת הגולן

הלחימה על מערכי קלעה

ב־9 ביוני שעה 14.30 בקירוב, התפרס כוח־הטנקים של ב. בכפר טיר־אדיב, מול המערכים המבוצרים של קלעה. בעודו מתמרן את כוחותיו ומשמיד שלושה טנקים אשר ניצבו וירו מאגפו, נפצע ב. מפקד הכוח, פציעה ראשונה — בפניו. למרות פציעתו, כשהוא שותת דם וגטול יכולת־דיבור, המשיך לפקד על יחידתו. את פקודותיו כתב על פתקים שנמסרו לקצין־הקשר — יובל ז"ל, שנמצא עמו בטנק, וזה שידרם ברשת הקשר.

לאחר התקדמות של מאות מטרים, נפצע ב. שנית — והיה הכרח לפנותו. באותו רגע ממש ניצב ליד הטנק רס"ג ד"ר רפי מוקדי ז"ל, מפקד יחידת־הסיור; הוא הבחין בנעשה, ואף שלא אומן כטנקיסט — עלה לטנק וקיבל את הפיקוד. בהכירו את תכנית הפעולה, משך אחריו את הכוח. הלחימה נמשכה באכזריות, מטווח עשרות מטרים בלבד. תותח הטנק של רפי שותק. הוא הוציא את המחצית העליונה של גופו מן הצריח, ובהפעילו את מקלע המפקד — נפגע ונהרג. פקודתו האחרונה היתה: "נתי, קבל פיקוד".

סגן נתי, מפקד־יחידת־משנה צעיר, כבן 25, קיבל את הפיקוד על היחידה; עמו פעלו שני מפקדים — צעירים כמותו — אילן ואפי. לא היתה ברירה — אסור היה להפסיד זמן. מפקד העוצבה הורה לנתי להמשיך ולכבוש את קלעה. בעוד יתר כוחות העוצבה מתקדמים עמו.

נתי אירגן את כוחותיו ותימרנם בקור־רוח לעבר היעד הסופי. הלחימה היתה עיקשת, מול בונקרים, תותחים־ג"ט וטנקים מחופרים; מטר אחר מטר לחץ נתי קדימה, אף שנגרמו לו אבידות; הוא החליף טנקי־פיקוד שנפגעו, ונפגע בעצמו בראשו. תגבורת האויב הסבה לו אבידות נוספות.

אך הוא המשיך להילחם ולהתקדם. כאשר התחברו אליו יתר כוחות העוצבה, בשעה 18.30, נמצאו נתי והכוח ששרד עמו במרומי הכפר קלעה. היעד היה בידו, והוא נאחו בקבוצת־בתים קיצונית, אשר טוהרה ע"י צוותי הטנקים שכליהם נפגעו (הללו לחמו בפעולה רגלית). הפצועים מרוכזים היו לידו. את המשימה שהוטלה עליו ביצע אף שיותר ממחצית הטנקים שלו נפגעו, ארבעה־עשר מחייליו נהרגו ורבים אחרים נפצעו.

הביצוע

העוצבה החלה תנועתה בשעה 10.10, כאמור לעיל. בשעה 11.30 עבר כוחו של ב. את קו הגבול, ודיווח "ירוק". בדרך, בעת מעבר גבעת־האם, שהופגזה באש ארטילרית כבדה, נגרמו לנו האבידות הראשונות, וביניהן — קצין ותיק, מוכשר ומקובל על הכל — רס"ג מוש חביב. השדרה העוצב־בתית לא נעצרה אלא לחצה קדימה. הכוחות נכנסו לקרב. לא נתאר את כל מהלכי המערכה, נסתפק אך בהצגת לוח־זמנים ותיאורי־קרב אחדים.

ביום השישי, 9 ביוני, הוא יום ה"ע", בשעה 13.00, השתלטנו על קו־המוצבים הראשון. בשעה 14.00 לחמנו בקו טיר־אדיב, ציר צינור־הנפט, ובשעה 18.30 היו מוצבי גב־הרמה — זעורה ויקלעה — בידינו.

למחרת — שבת, 10 ביוני, התקדמה החטיבה בציר קלעה־וסט־מנצורה, ובשעה 14.00 נערכה להתקפה בשערי קונייטרה. בשעה 15.00, לאחר שעברו דרך העיר שני טורי־טנקים, השתלטנו על מבואותיה המזרחיים, בואכה דמשק, וכאן, כ־3 שעות לפני כניסת הפסקת־האש לתוקפה, סיימנו את חלקנו במלחמה זו. נטלנו חלק בסדרת קרבות קשים, אשר בהסתיימם חשנו כי הועמדנו בפני אתגרים נכבדים — ויכולנו להם.

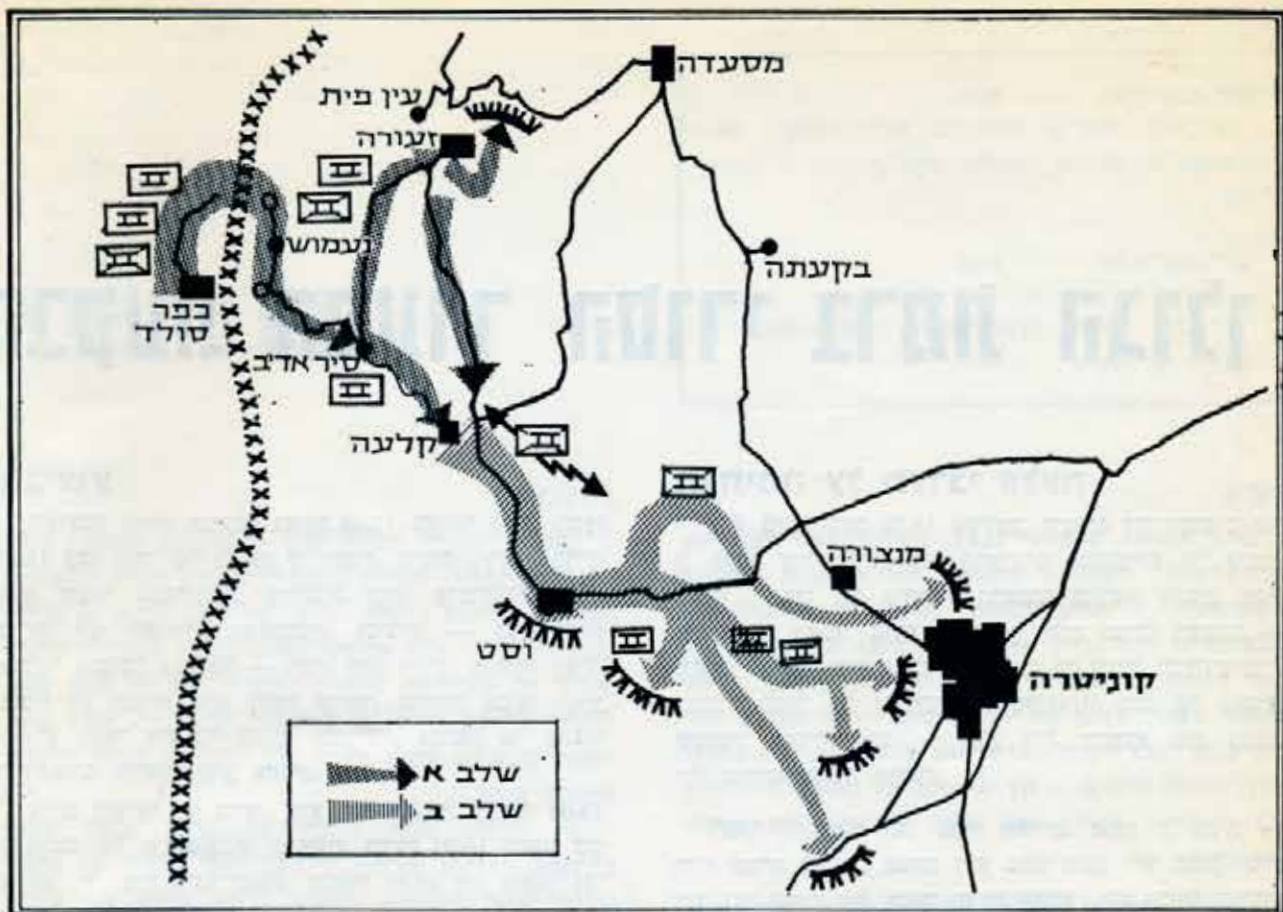
נפנה עתה לסקירת "תצלומי־קרב" אופיינים אחדים מקרבות העוצבה.

דמשק 7/6 14.50

בהודעה מס' 34 מטעם הצבא נאמר:

הקרבות עם האויב נמשכים לאורך החזית, מאז התחילו כוחותינו לפרוץ את מוצבי האויב באדמה הכבושה. במשך כל היום ניסה האויב לחדש את ריכוז כוחותיו בעמדות אחדות בחזית, כדי להתקרב לקונו, אך כוחותינו לא איפשרו לו זאת והקרב נמשך. תותחי־השדה שלנו הפגזו בעוצמה מיוחדת את ריכוזי האויב וגרמו את האבידות הבאות:

- א) הושמדו 4 טנקים ו־3 זחל־מים באזור הצפון.
- ב) הושמדה פלוגת חי"ר ו־5 טנקים בהגושרים.
- ג) הושמדו את כל ביצורי תל־קציר ושיתקנו את הנשק המוצב שם.

הלחימה על מוערכי זעורה

ביום השישי, בשעות אחרי-הצהריים המוקדמות, שטף כוחו של סא"ל א. את הכפר זעורה, ופנה דרומה לעבר המוצבים עצמם. בראש הובילה יחידתו של רס"ג נ. כשבטנק המוביל שלה נמצא סגן מפקד הכוח — רס"ג ב. בעת ההסתערות על היעד הראשון נפגע הטנק של ב., והציר נחסם. השדרה כולה נעצרה, יורקת-אש; הקרב ניטש בטווחים קצרים ביותר. ההוראות לאגוף את הטנק הפגוע ולעלות למרכז היעד לא נקלטו, מכיוון שהאנטנות וחלק ממכשירי-הקשר נפגעו. זחל"מי מפקדת העוצבה פנו ועלו על היעד, בתקוה כי הטני"קים יועצו אחריהם; אך הללו, בהמטירם אש על היעד, לא הבחינו בנעשה. באיך-ברירה, נשלחו קצין המודיעין — רס"ג א., וקצין-סיוור — סגן ז., ברגל לעבר הטנקים, שעמדו כ-100 מטרים מאחור. בדהירה מטורפת חצו את השטח, שהיה מוכה באש צפופה מכלי-נשק רבים ושונים; הם הגיעו לטנקים והבהירו להם את פקודתו של מפקד העוצבה. עד מהרה הוביל סגן א. — בראש כמה טנקים, את

דמשס 1/6 11.15

אל המוני עמנו ולוחמינו הגיבורים! כוחותיכם הערביים האמיצים מחזירים עתה את עמק החולה, ורודפים אחרי שרידי האויבים בדרכם לנצרת.

כוחו היישר על היעד, בדרסו תעלות, עמדות ובונקרים. פעולתו משכה אחריו את יתרת הכוח, שחצה את היעד לאורכו אנב ירי ודריסת עמדות — והכריע את הקרב בשלב זה. לאחר התארגנות קצרה, המשיך הכוח של סא"ל א. להתקדם בציר גב ההר, והתחבר עם הכוח בקלעה. כוח-החרמ"ש של רס"ג ק. סיים את המלאכה במוצבי זעורה, בערכו פעולות-טיהור יסודיות.

סיכום

הקטעים שהובאו לעיל כוללים סיפורי-קרב אופייניים; כמותם היו רבים, ויחידות מכל הסוגים נטלו חלק בהם, ביניהן אף יחידות שירותים. להילחם כך מסוגלים רק חיילים אשר המושגים אומץ-לב, דוגמא אישית ודבקות במטרה, הם ערכים מקודשים בעיניהם.

נגרמו לנו אבידות — דבר זה היה ברור מראש, ובלתי-נמנע; ואף שאין בכך כדי לנחם את משפחות החללים, שהגורל המר להן, יש להדגיש כי בזכות החיפוש אחר מגע עם האויב, הדחף קדימה, החלטיות הלחימה ומקצועיות הצוותים — הושגו המשימות ונמנעו קרבנות נוספים.

ככל כוחות צה"ל, השיגה אף עוצבתנו את כל יעדיה, וזאת — בראש-וראשונה בזכות רוח הלחימה של חייליה ומפקדיה.

הגל

דפוס נירט גלים

כאילו לא ראית
ולא שמעת

אל
תפנט